
BL

INHULDIGING

VAN

ZIJNE DOORLUCHTIGE HOOGHEID,

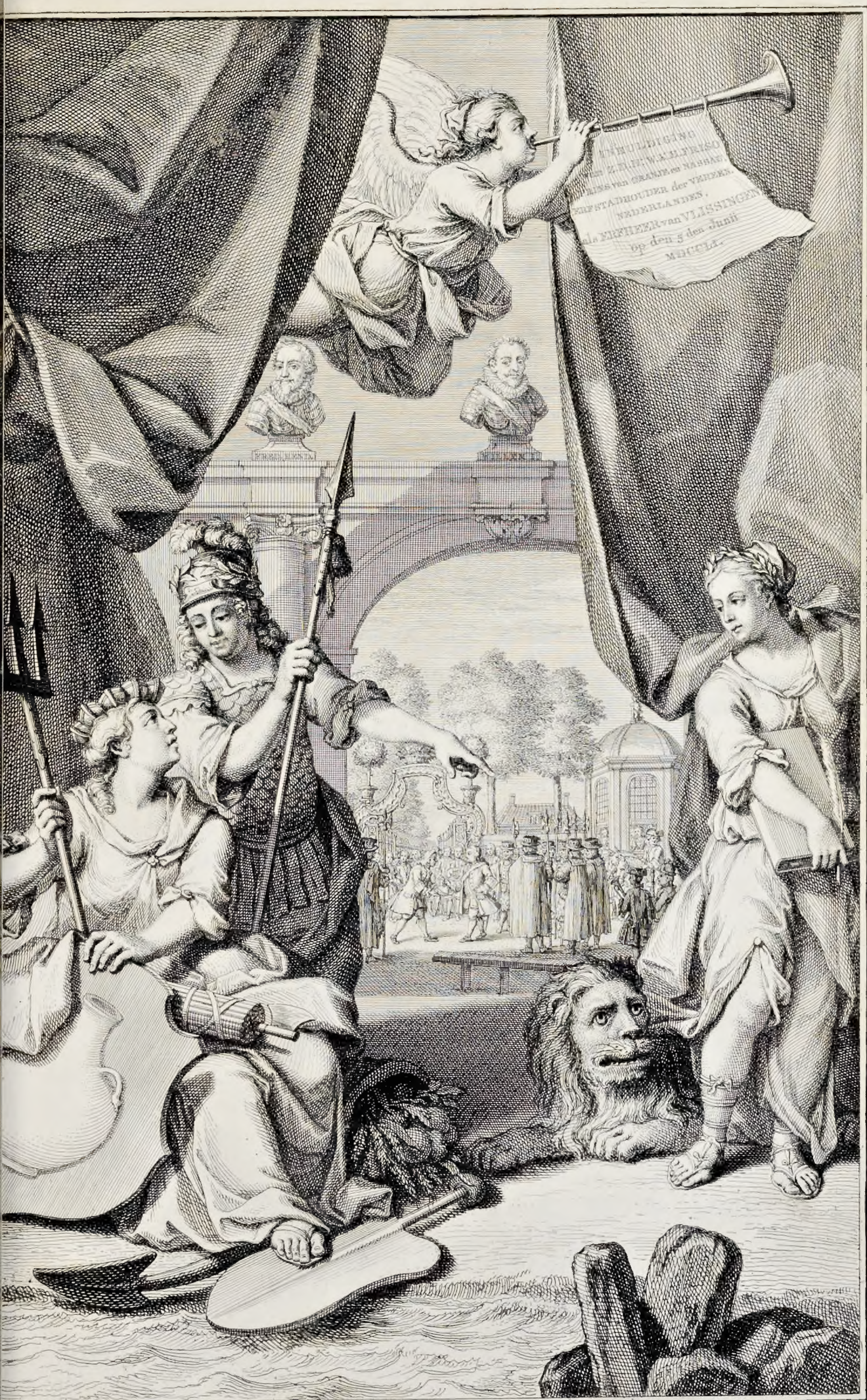
ALS

ERF-HEER VAN VLISSINGEN.

UITLEGGING
DER
TIJTEL-PLAATE.

Ken in de Maagd, gezeten bij de baaren,
Haar' zilv'ren Fles, haar Anker, Roer, en Staf,
Mijn Vlissingen; dat in zijn' marteljaaren
Den eersten ſteen tot Neerlands vrijheid gaf:
Hoe zag men haar door vlam en golven rennen!
Zy kocht door bloed die trotſche Stevekroon;
De Bondelbijl, doe haare Stem erkennen
In Zeelands Staat, haar' dapperheid ten loon:
De goudgeele Air, 't rype Ooft, die hier de Horen
Des overvloeds uitſtort, voor haaren Voet,
Brenge U een ſtaal van Walcheren te vooren,
Wiens eenen kant haar waakend oog behoedt:
'T paalrijke Hoofd, haar' muur zo veel gelegen,
Koomt in den ſtorm haar bolwerk ſteeds te baat;
Die haar beſchermt is zomtijds dood'lijk tegen,
Als 't dol Noordwest Westkappels Steiger ſlaat:
'T Geheugen doet, van achter d' Eergordijnen
Die 't met de hand verſchuift in ongeduld,
Het blij taaf'reel diens grooten Dags verſchijnen,
Die Friso hier als Erfheer heeft gehuld;
De jonge Held, die Stads geſpannen zinnen
Naar 't voorwerp lokt, 't geen deinst in 't flaauw verſchiet,
Is d' Eer; die haar d' Inhulding brengt te binnen,
Die ze, als verrukt, thans weêr voor oogen ziet;
„ Zoo werd de Vorst by d' Eerepoort ontfangen
„ Door Lambrechtsen, ter zyner komst bereid;
„ Zoo trad hij af, door d' aangenaame drangen,
„ Verwellekoomd van Vlissing's Overheid;
„ Hier was 't dat ze eerst haar' Lust en Erfheer groette,
„ Teêr afgebeên, en in Gods gunst' gewacht;
„ In haaren Naam Hem van der Mand're ontmoette,
„ En 't hart der Steê met haare Sleut'len bracht;
„ Hier is die wensch eenſtemmig uitgeborsten,
„ Hier dit gejuich, dat door den Hemel boort,
„ Leef, Vlissing's Heer! Leef lang, o Eer der Vorsten!
„ Een hartewenſch, dien God niet heeft verhoord.
Het grootsch Portaal mag geen ſieraad ontbeeren,
'T heeft Beeld op Beeld, dat ieder in zyn ſtand
Het Weezen treft van Vlissing's Errefheeren,
Steunpijlers van het vrije Nederland.
Maar, kruipt die Eer in zoo bekrompen' paalen?
Neen! hooger aan vliegt met Trompet en Vlag
De Lucht-bodin, die 't wijder gaat verhaalen
Aan 's Werelds op- en ondergaanden dag.
Maar waarom heeft het Stift, by al 't genoegen,
By al die Vreugd, zoo ras verwelkt, als groot,
De droefheid dan vergeeten hier te voegen
Die ons beſtreed, toen Friso d' oogen ſloot?
Of zag de Kunst, dat dit haar niet kon lukken?
Ja! wat ze ook deed; die was nooit uit te drukken.

CONAMUR TENUES GRANDIA.

J. Folkema sculp.

TE AMSTERDAM BY ISAAK TIRION MDCCLIII.

INHULDIGING

VAN

ZIJNE DOORLUCHTIGE HOOGHEID

WILLEM KAREL HENDRIK FRISO,

PRINS VAN ORANJE EN NASSAU, ENZ. ENZ. ENZ.

ERFSTADHOUDER, KAPITEIN EN ADMIRAAL GENERAAL DER VEREENIGDE NEDERLANDEN,
ENZ. ENZ. ENZ.

ALS

ERF-HEER VAN VLISSINGEN,

OP DEN *V*den *JUNIJ* MDCCLI.

MET TOESTEMMINGE EN GOEDKEURINGE DER ED. ACHTB. REGEERINGE DERZELVER STAD, UIT ECHTE STUKKEN BESCHREEVEN,

DOOR

DAN. THEOD. HUËT,

LEERAAR DER WAALSCHE GEMEENTE BINNEN VOORNOEMDE STAD.

MET KOPEREN PLAATEN VERSIERD.

TE AMSTERDAM,

By *ISAAK TIRION.*

MDCCLIII.

AAN

ZIJNE DOORLUCHTIGE HOOGHEID

WILLEM,

PRINS VAN ORANJE EN NASSAU,

ENZ. ENZ. ENZ.

ERFSTADHOUDER, KAPITEIN EN ADMIRAAL GENERAAL DER VEREENIGDE NEDERLANDEN,

ERF-HEER VAN VLISSINGEN,

ENZ. ENZ. ENZ.

DOORLUCHTIGSTE VORST EN HEERE!

Een werk, dat, niet tegenstaande zijne gebreken, echter, aangezien de zaaken, die 'er in beschreeven worden, Uwer Doorluchtigste Hoogheid niet onaangenaam zijn kan, wordt hier Uwer Doorluchtigste Hoogheid, met diepe eerbiedigheid, en ned'rig verzoek om het zelve gunstig te ontfangen en goedtekeuren, aangebooden en opgedraagen, niet alleen in hoope, maar zelfs met vertrouwen, dat het Uwer Doorluchtigste Hoogheid behaagen zal.

En hoe zoude het moogelijk zijn, dat het Uwer Vorstelyke Doorluchtigheid niet behaagde? geene der Waereldſche zaaken kan Haar meer ter harte gaan, dan het geene 'er in vermeld wordt: het is opgeſteld, ter EERE van Uwer Doorluchtige Hoogheids Dierbaaren Vader, Die ons door Zijnen onverwachten, voor den Staat in 't gemeen, en voor deeze Stad in 't bijzonder, zoo ſmartelijken Dood, wel uit de oogen, maar niet uit het harte gerukt is, en nog met zegen in ons aller geheugen leeft, en altoos leeven zal; als een GEDENKTEKEN van de innige Vreugde, die de hiertegenwoordigheid van Dien zoo lang gewenschten, en zoo beminnenswaardigen Vorst in de harten der Inwoonderen deezer Stad verwekt heeft: en tot een BLIJK der liefde en hoogachtinge, die Hem hier van grooten en kleinen toegedraagen werd. Uwe Doorluchtigſte Hoogheid zal 'er dan in kunnen zien (zoo veel de zwakke pen des ſchrijvers het heeft kunnen uitdrukken) hoe zeer Die uitmuntende Vorst, Onſterfelijker gedachtenisſe, van Zijnen Onderzaaten bemind en geacht was; en t'effens eene afbeelding vinden, van de liefde en hoogachtinge, die zij insgelijks Zijnen Zoon toedraagen: eenen Zoon, Die reeds in Zijne tederſte jaaren Zijn Vaderland gewigtige redenen geeft om te hoopen, jaa te voorſpellen, dat Hij (indien het, gelijk wij wenſchen en ſmeeken, den Heer der Heeren behaagt, zijn, ons zoo dierbaar, leeven te ſpaaren) de deugden Zijns Doorluchtigen Vaders bezitten, en de voetſtappen van Denzelven, tot handhaving des waaren Godsdiensts, en tot voorſpoed des Gemeenebests, volgen zal.

De verwachting, Doorluchtigſte Vorst en Heere, dat dit werk (het welk Uwer Vorstelijke Doorluchtigheid uit Naam der Edele Achtbaare Regeeringe deezer Stad aangebooden en opgedraagen wordt) Uwer Doorluchtige Hoogheids goedkeuring verkrijgen zal, is dan niet ongegrond: Wil met de daad

too-

toonen datik mij hier mede niet te onrecht vleie: neem dit werk gunſtig aan: ontfang de oprechte betuigingen van eene diepe eerbiedigheid en eene ootmoedige toegenegenheid: en zie hier de vuurige gebeden, met welke ik (en door mijne pen de ganſche Regeering en Burgerij deezer Stad) den Allerhoogſten voor Uwer Doorluchtige Hoogheids tijdelijken en eeuwige welſtand ſmeek.

De Almachtige God, Die U het leeven gegeeven heeft, neeme U in Zijne Goddelijke Beſcherming: Hij dekke U met Zijne Vleugelen tegen alle gevaaren: Hij houde U in de beide handpalmen gegraveerd, en bewaare U als den appel Zijner oogen: Hij waake ſteeds voor Uwe behoudenisſe: Hij, Die U zoo jong van Uwen Vader heeft beroofd, verſtrekke U Zelf tot eenen Vader, en geeve 'er U geduurige blijken van door eene rijke uitſtorting van Zijne Vaderlijke zegeningen: Hij, Die U met gewigtige eerampten bekleedt, verrijke U van dag tot dag met de tot derzelver gelukkige en getrouwe bediening noodige deugden en krachten: Hij verſiere U aan Ziele en Licchaam met de treffelijkſte hoedaanigheden: Hij wille U door Zijnen Geest inboezemen eene waare en oprechte Godvrucht, die boven alle andere hoedaanigheden te ſchatten is, en alle andere deugden in zich begrijpt; zonder dewelke, als zijnde het hoogſte goed, geen der waereldſche goederen, hoe ook genaamd, eenig weezentlijk voordeel hunnen bezitter kan toebrengen; en van welke, eindelijk, Die God der Barmhartigheden, U reeds zulke ſchoone beginſels gegeeven heeft: Hij maake dus, dat alle de Inwoonders van dit Land, in U, als Volk eenen Beſchermer, als Christenen een Voorbeeld vinden: Hij bewaare alle die U vermaagſchapt zijn, en in 't bijzonder Die uitmuntende Vorstin, Uwe dierbaare, en tot Uw gelukkig en voorſpoedig onderwijs zoo noodige Moeder, en geeve dat

 De-

Dezelve lange jaaren in U eenen waardigen Opvolger van Haaren Doorluchtigen Gemaal beſchouwe: Hij kroone U met Goedertierenheid: Hij verzaadige Uwen mond met het goede: Hij geeve U lengte van dagen: Hij ſchenke U eens (maar, zoo laat als de uitgeſtrekſte paalen des menſchelijken leevenstijds op aarde, het kunnen toelaaten) de onvergankelijke goederen der eeuwigheid, met welken geene waereldſche Vreugd, Eer, of Rijkdom te vergelijken is!

Die Goede God en Vader hoore en verhoore alle deeze wenſchen uit de Woonplaatſe Zijner Heiligheid! Dat hoopen, dat bidden, dat ſmeeken alle Oprechte Vaderlanders; en in 't bijzonder (nevens alle de Inwoonders deezer Stad) hij, die de eer heeft zich met diepe ootmoedigheid te noemen,

DOORLUCHTIGSTE VORST EN HEERE,

UWER VORSTELIJKE DOORLUCHTIGHEIDS.

OOTMOEDIGSTEN EN ONDERDAANIGSTEN DIENAAR,

DAN. THEOD. HUËT.

VOOR-

VOORREDE.

Men verwondere zich niet, dat dit Werk zoo lang na het geſchieden der zaaken, die 'er in beſchreeven worden, te voorſchyn kome: het heeft, ſchoon vroeger ondernomen, echter om verſcheidene redenen, die wy hier niet noodig achten te melden, niet vroeger in gereedheid kunnen gebracht worden.

Mogelijk moest ik, van mijne geringe bekwaamheid bewust, dit werk, hoe zeer ik 'er toe genegen waare! niet op mij genoomen hebben: doch, de hartelijke liefde en hoogachting, welke ik onzen dierbaaren Stadhouder en Erfheer toedroeg, en met welke ik mijn leeven lang Zijner Doorluchtige Hoogheid gedenken zal; en t'effens ook de lust om iets ter Eere van dien zoo tedergeliefden Vorst in het licht te geeven, zijn de oorzaak geweest, dat ik, als 'er in mijne tegenwoordigheid van het opſtellen eens diergelijken Werks geſprooken werd, mij niet konde onthouden van te laaten blijken, dat indien het der Ed. Achtb. Regeeringe deezer Stad behaagde mij daar den last van te geeven, en de daar toe noodige ſtukken te behandigen, ik 'er gaarne de opſteller van zijn, en het mij ter groote eere rekenen zoude: welke aanbieding goedgekeurd zijnde, heb ik deeze Beſchrijving ondernoomen en volbracht: niet echter met de ſierlijkheid en aangenaamheid die ik 'er wel gewenscht hadde in te brengen; doch, kan ik, aan den eenen kant, niet twijffelen, of daar zullen verſcheidene gebreken in dit Werk gevonden worden; aan den anderen kant houd ik mij verzekerd, dat de goedgunstige Leezer, om de ſtof die'er in verhandeld wordt, en de redenen die het mij hebben doen onderneemen, de misſlaagen, die 'er in mogten voorvallen, verſchoonen zal.

*** De

De Orde, die wij volgen zullen, is deeze: voor eerst, zullen wij eenige aanmerkingen maaken aangaande de Stad en Heerlijkheid Vlissingen; en klaar bewijs geeven, dat dezelve onzen dierbaaren Erfstadhouder, Onsterffelijker Gedachtenisse, wettelijk toekwame. Daar na zullen wij eene beschrijving geeven van de Plechtigheden der Inhuldiginge van Hooggemelden Vorst, als Erf-Heer van Vlissingen; en eenige der Vreugdbedrijvingen, bij die gelegenheid door de Ed. Achtb. Regeering, en door de Burgers, aangerecht, den Leezer voor oogen stellen.

De vaerzen op de Afbeeldinge van Zijne Doorluchtige Hoogheid, en de uitlegging der Tijtelplaate, zijn opgesteld door een Kunstgenootschap, hier onlangs opgerecht onder de Zinspreuke, Conamur tenues grandia, *dat mijn werk daar mede wel heeft willen versieren, en van het welke ik mij tot groote eer, nut en vermaak reken een medelid te zijn.*

AAN

AAN DEN

EERWAARDEN HEERE

DAN. THEOD. HUËT,

OP ZYNE BESCHRYVINGE DER

INHULDINGE

VAN WYLEN

ZYNE DOORLUCHTIGE HOOGHEID,

BINNEN

VLISSINGEN.

Zoo treedt ge dan, na heet verlangen,
Roemwaarde Kunstgenoot! in 't licht:
Uw pen, waar aan g' ons duur verplicht,
Geeft verſche Stof voor maatgezangen,
Gy wekt weer toonen voor de luit,
En ſpant haar eertyds losſe ſnaren;
De blydſchap, voormaals weggevaren,
Lokt nieuwe vreugdegalmen uit:
De dichtveer, die by Willems leven,
Ging ſpelemeien op 't papier,
Verloor haar ſnede en losſen zwier,
Toen 't licht dier Zonne ons ging begeven.
De Zanglust, in een rouwgewaad
Van 't hoofd tot aan den voet geſteken
En eenzaam in haar Cel geweken,
Kweelde op een halfgebroken maat
Den bittren dood van Neerlands Vader;
De ſchrik, geſlagen om het hart,
Dreef, onder 't nypen van die ſmart,
De Geesten uit haar levensader;
Zy zag haar hoop en lust en vreugd,
De Steunpylaar der Vrye Staten,
Het heil van Neerlands Onderzaten,
Het ſpiegelbeeld van Prinsſendeugd,

Pas in den Zomer van zyn jaren
  Ontrukt, door d'onverzoenbren dood;
  En, toen Vorst Willem d'oogen ſloot,
De Tuinmaagd mede in doodsgevaren:
  Zoo dooft een zware donkre wolk,
Gerezen aan de Hemeltransſen
De heldre middagzonne glansſen,
  En dreigt het waterploegend Volk
Met onverwachte Stormörkanen;
  Gereed, om yder ogenblik
  Den Zeeman, half ontzield van ſchrik,
Den weg naar 't grondloos diep te banen;
  De Rouwkreet, op dien donderſlag
Door 't gantſche Vaderland gevlogen,
Drong tranevloeden uit elks oogen
  En wekte een jammerlyk geklag;
De Zeeleeuw, die op 't vlak der ſtromen
  Ten halven lyve, 't nat ontzwemt,
  Dook onder, tot den dood beklemd,
Om nooit (zoo 't ſcheen) weer op te komen;
  De Hont, die Walchrens kust behoedt,
Pas in een zachten ſlaap gevallen,
Vloog op, en dreigde ſtrand en wallen
  Schuimbekkend met een dollen vloed
Om, voor het zacht en kabblend ſtryken
  Langs d'oevers, al het vaste Land
  Te ſlingren in zyn ingewand
Ten ſpyt van ryswerk, duin en dyken.
  Hoe waart ge ô Vlisſingen te moe,
Dat pas op uw geluk moest bogen,
Beſtraald door 't licht van Willem's oogen;
  Het Ooſtewindje lachte u toe,
En voerde op gladgekemde baren,
  Al ſpeelende op het paarlemoer,
  Uw Erfheer, langs dien glazen vloer,
In 't midden uwer Burgerſcharen;
  By 't juichen van den waterſtoet,
By 't feestgeſchal van Tritons horen,
Werd Willem aan den Veerſchen Toren
  Van Zeelands Adeldom begroet.
En ſtapte, omſtuwd van Walchrens Groten,
  Daar 't grimmelde van Volk aan Land;

Ter-

Terwyl de ganſche Waterkant
Staag balderde van eereſchoten.
Andriesſen! eer van 't Prieſterdom!
Puik dichter! weergaêloze Schryver!
Meld, meld ons met wat vreugd' en yver
De Vorst verwelkomd wierd alom,
In 't lomrig groen der lustprieelen,
Op Vere's markt en ſtraat geplant,
En prykende door ſchilders hand
Met d'allereelſte Kunsttafreelen;
Wy laten u! die ryke ſtof
Bewaren, voor den roest der eeuwen;
Terwyl gy by de dankbre Zeeuwen
Verdient een onverwelkbren lof.
Thans dryven wy, op Zwaneſchachten
Verheugd, naar Walchrens andre zy;
Daar Vlisſings eelſte Burgery
Reeds op Oranje ſtaat te wachten.
Aanzienlyke Olmen! Jeugdig hout!
ô Ruime en lommerryke dreven
Met beuk en elzenhaag omgeven,
Waar zomervreugde haar tempel bouwt,
Vermakelyke Lustplantaadje!
Steekt, ſteekt uw Kruinen hoger op,
Dan Libans hoogſte cedertop,
Of dan d'Idaliſche bosſchaadje:
Zy zyn voor d'eeuwigheid geſpaard,
Sints dat ze Oranjes oog bevielen,
Wiens ſchitterende Wagenwielen
Langs u, zich ſpoeiden ſtedewaert.
Zoo kon de heirbaan oudtyds pralen,
Toen Rome 't al hield in bedwang,
Om Rome 's Veldheer, in den drang
Der dappre Helden, in te halen;
Wanneer hy, moedig voortgerukt,
Op hachelyke legertochten,
Een volle zege had bevochten
En 's Vyands trots ter neer gedrukt:
Het hoofd, omſtrengeld met laurieren,
Blonk midden in het Leger uit;
Gelyk de dagtoorts 't glinſtren ſtuit
Der fakklen die den nacht verſieren:

Het viergefpan, vol vuur en moed,
Briescht, fchuimt en trappelt voor den wagen,
Waar op de Veldheer wordt gedragen,
Aan 't hoofd van al den Legerftoet:
De Zegepraal, mede opgeftegen,
Vlecht lauwerblaên uit Hespers hof;
Terwyl het krygsheir tot zyn lof
Iö Triumf! juicht langs de wegen;
En d'achtbre Raad en Riddersfchap
En 't volk en Mavors priesterreiën
Hem naar het Kapitool geleyen
Tot Rome 's hoogften eeretrap.
Dus blonk d'Oranje Zon in d'oogen;
Van daar de heirbaan zich ontfluit,
Tot daar ze aan Vlisfings wallen ftuit;
De ftraat beplant met eereboogen,
Bezaaid met menfchen van elk oord,
Scheen zich van blyfchap uit te breiden,
En Rozen voor de Koets te fpreiden
Tot aan d' arduinen Stedepoort,
Waar heen Prins Willem, onder 't galmen
Van duizenden Oranje leef!
Zyn roem op aller tongen zweef!
Zich fpoedde, omkranst met gloripalmen:
De Waternimf, in feestgewaad
Op eene paarlefchulp geftegen,
Reed haren Vorst eerbiedig tegen
En zwoer den Ertheer van heur ftaat,
Op 't vlakke ftrand, eerbiedig hulde;
Terwyl de wachter gantsch getemd,
Door golfjes, byna glad gekemd,
De lucht met zacht geruisch vervulde;
De Stads Maagd volgt haar op het fpoor
En buigt eerbiedig voor hem neder:
Ach (roept zy) 'k vind myn Willem weder;
Gy hemel! leent me een gunstig Oor:
Myn hoop, myn heil, myn lust, myn leven,
Myn fteun, de praalkroon van myn hoofd,
Myn Zon, een wyl voor my verdoofd,
Wordt me op dit pas weerom gegeven.
Ulisfes keert dan eindlyk weer,
Wy kennen hem; de Telg der Helden

Doet

Doet 't Ithaka zyn recht weer gelden;
w' Eerbiedigen den Ouden Heer.
„ Wees welkom! in uw Erfgewesten;
„ Wy dragen ze op met blyden Zin;
„ Ryd Hemelgaaf! ter Stadspoorte in,
„ En zorg en waak voor onze Vesten;
„ Zoo rust de Kerk en Burgerſchaar
„ Gezeten in d' Oranje lommer;
„ En vindt zich vry van moeite en kommer,
„ Na 't wyken van haar lyfsgevaar;
„ Zoo bloeit uw Vlisſing als voor dezen;
„ En, dreige 'er vry een ſtorm op Zee,
„ De zwakſte kiel (vaart Ceſar meê)
„ Hoeft voor geen ongeval te vrezen:
„ Zoo lang de Zon haar eersten gloed
„ Verſpreiden zal aan de Oosterkimmen,
„ En voor het laatst in 't Westen glimmen,
„ Moet een uit Nasſau's heldenbloed
„ De Vesten onzer ſtad bewaken,
„ En Godsdienst, Rykdom, Koopvaardy,
„ Ja 't heil der gantſche Burgery
„ Voor d' eeuwigheid beſtendig maken!
Dus uitte zich d' ontroerde Maagd
En vat terſtond met blyde handen
Stads Sleutels, trouwheids onderpanden,
Die ze aan haar Erfheer overdraagt;
Terwyl 't geroep uit aller keelen
Lang leve Oranje! zich hervat;
Het Feestgejuich ten Hemel ſpat,
Die mede in deze vreugd koomt deelen;
De Godsvrucht middlerwyl treedt uit
En plaatst zich ſtatig aan den drempel
Van haren Godgewyden Tempel,
Getooid gelyk een jonge Bruid:
Zy reikt, met d' oogen neergeſlagen
Haar Bybel over, aan den Vorst;
Die, drukkende hem op de borst,
Dus ſpreekt: *hier zal ik zorg voor dragen;*
Zoo wordt, zoo lang myn uurglas loopt,
En s' levens lamp in 't hart zal branden,
De Godsdienst in onſchendbre banden
Met gouden vryheid zaam geknoopt;

Zoo moet my d' Almacht hulpe geven.
Dus ſtaaſt Oranje 't eedverbond,
't Welk door Getrouwigheid terſtond,
In duurzaam marmer wordt beſchreven:
De rei der Priestren treedt in 't koor
En draagt, met reine kerkgebaren
Het offer, op gewydde altaren;
Het reukwerk zweeſt den Tempel door:
Men knielt en ſtort alom Gebeden
Voor 't leven van den Vorst tot God;
Die zich recht opwaards heffen tot
Den hoogſten troon der Zalichheden.
Wie meldt de vreugd van klein en groot?
Het zwaejen van d' Oranje ſtanders?
De zucht der trouwe Vaderlanders?
Sints Willem 't hoofd den dwingland bood.
De blyſchap zweeſt van toorneſpitzen
Op vleugelen der Prince vlag;
De donkre nacht verkeert in dag,
Door 't ſtralend vuur der zwavelflitzen,
De luchtbal vliegt aan allen kant;
De kunst herſchept Salmoneus wagen
Met nagebootste donderſlagen,
Wyl 't feestvuur zelfs in 't water brandt:
Men plengt den wyn uit zilvren ſchalen,
En drinkt d' Oranjevorst ter eer;
De lucht weergallemt keer op keer
Door 't dondrend losſen der metalen;
Tot dat de donkre nachtgordyn
Door blonde Auroor' werd opgeſchoven,
En alle ſchaduwen verſtoven
Voor d' aangenamen Zonneſchyn.
Maar daagt zoo ras dan 't uchtend krieken?
Dat Vader Willem wenkt aan boord,
En overvoert naar Hollands oord
Op Westewindjes vlugge wieken;
Daar 't aadlyk s'Gravenhaag hem beidt,
En Anna reikhalst, met verlangen,
Haar Prins weer in haar arm t' ontfangen,
Tot dat een late dood hen ſcheid;
Daar 't ſtuur der ſtaathulk vry van 't ſlingren,
Geklemd wordt in zyn regte hand,

En

En Tweedracht, in het Vaderland,
Geboeid wordt met metalen vingren;
Daar Willem Neerlands tuin bewaakt,
En 't boek aan 's hemels dienst geheiligd
En vryheids ſpeer en hoed beveiligt,
Schoon d' afgrond vlam en zwadder braakt;
Daar Vrede en eensgezindheid bloeijen,
De grondwet blyft het heil van ſtaat;
Terwyl door Willems wyzen raad
De Koopvaardy en welvaart groeijen:
o Voorſtel! Vorstlyk Zwane zang!
o Schikking tot een vrye haven!
Om neering in het land te ſtaven,
Bevestigd voor den ondergang.
Ach waren 't niet de laatſte ſnikken,
Die Neerland vong uit Willem's mond?
Pas eer 't moorddadig ſpook beſtond
Hem toe te ſlaan zyn felle blikken.
ô Dood! verderver van 't heelal!
Verwoede gryzaard! menſche plager!
Ontaarde vreugd en heilverjager!
Omſtuwd van rampen zonder tal,
Wat deed u dus onzinnig wrokken?
Wie wekte toch zoo bittren haat?
Om Willem, Neerlands toeverlaat,
Moorddadig in uw hals te ſchrokken.
Lichthater! moest d'Oranje Zon
Dus op den vollen middag dalen?
Verloor ze dus haar gouden ſtralen?
Pas toen haar beste glans begon:
Saturnus vreet zyn eige kindren,
Vervoerde ontmenschtheid! Moordenaar!
Laat af met woeden, of verklaar
Wat of u mocht in Willem hindren:
Ja ſpookſel! 't was de ſtalen wet
Door ſmeektaal noch geweld te weeren,
Dat ſtof tot ſtof moest wederkeeren,
Naar d' Almacht perk aan 't leven zet.
De Vorst, door zorgen overladen,
Bezweek in 't torſchen van dien pak;
De ziel vloog naar het Starrendak
Om zich in 't eeuwig heil te baden:

*****

's Lands

's Lands Vader liet zyn teder Kroost
Tot deernis waarde wezen achter;
's Lands Maagt verloor haar' trouwſten wachter
Beroofd van heil en ſteun en troost;
En Vlisſing, overlaên met rampen,
Zeeg neder door den fellen druk,
Daar al haar blyſchap en geluk
Zoo ſnel verdween in lucht en dampen.
Doch neen! het blozend morgenrood
Keert weder na bedroefde nachten,
En doet ons Zonneſchynen wachten
Uit haren heuchelyken ſchoot:
De kalmte keert na onweervlagen,
Het bruiſchend pekel wordt weer glad,
Rust Zeeman! van het ſlingren mat,
Gy ziet uw heil in 't Oosten dagen;
De Zorg van 't Godlyk Albeſtuur
Kweekt nieuwe en friſche Oranjeloten,
Op 't weeligst uit den Stam geſprooten;
't Gemeenebest, wiens vaste muur
Door moordharpyen werd bevochten,
Wordt tegens al 't gevaar gehard;
Zyn wal, die 't duurzaamst marmer tart,
Breekt al 't geweld der Schrikgedrochten;
Brittanje 's telg en.ogelyn,
De roem, de kroon der Batavieren
Mag 't roer der Statenhulk beſtieren,
En Neerlands arm en oogen zyn;
Zy klemt de Zeven pylen vaster,
En waakt voor Bybel, Speer en Hoed,
En temt en plettert met haar' voet
De vuige tweedracht, nyd en laster;
Haar kroost, gekoesterd in haar' ſchoot,
De vyfde Willem groeit by trappen,
Om eens als Held in 't licht te ſtappen
Aan 't hoofd van Staat en Heir en Vloot:
Die (wil Gods hand zyn dagen rekken)
Zal ryzen tot den middag trans,
En 't Altaar en de Vryheids lans
Voortaan ten Schutsheer zal verſtrekken.
o Voorſpel van dien gouden tyd!
Wat wekt ge al vreugde in onze zinnen!

Gy

Gy brengt dien heildag weer te binnen,
Waar uit ge 't eerst oorſprongklyk zyt.
Viert Flakkus lier het Eeuwgetyde;
Wy vieren u ô blyde ſtond,
Die Vlisſingen aan Willem bond;
Dat elk u dankbre klanken wyde:
Gy hebt den marmren grond gelegd,
Waar Vlisſings welvaart op zal rusten;
Zoo lang de Zeegolf Walchrens kusten
Verrykt, verarmt, beſchermt, bevegt.
Gy zult by ons volheerlyk pralen,
Tot dat geen Vlisſing meer zal ſtaan,
En 's Werelds Zon, in d'Oceaan
Der grondloze eeuwigheid zal dalen.
Koom Kunstgenoot! beveel uw ſchrift
In handen onzer Landsgenoten;
Het tyd treſoor wordt weer ontſloten
Door uw geleerde en nette ſtift:
Zoo voert geheuchnis, uit het duister,
't Voorleden op een nieuw toneel,
En ſiert, door 't prachtig Kunstpenceel,
Vervlogen tyd met verſchen luister.
Men pryze en roeme uw keurig werk;
Ga voort in 't bloejen van uw jaren,
Uw eedle lettermin te paren
Met ſtage zorgen voor Gods Kerk!
Wy wyen u de ſlaauwe klanken
Der doffe en half ontſtelde lier,
En komen (ſchoon met mindren zwier)
Voor 't Dichters Outer u bedanken.
Als vyfde Willem, Nasſau's bloed,
Het roer der ſtaathulk zelfs zal ſtuuren,
En Vlisſinge hem in zyn muuren
Weer plechtig als zyn Erfheer groet;
Dan leent g' uw pen weer aan de Zeeuwen
Om zulk een heildag te vereeuwen.

CONAMUR TENUES GRANDIA.

***** 2 O P

OP DE

AFBEELDING

VAN

ZIJNE DOORLUCHTIGE HOOGHEID,

WILLEM KAREL HENDRIK FRISO,

PRINS VAN ORANJE EN NASSAU, enz. enz. enz.

ERF-HEER VAN VLISSINGEN,

ENZ. ENZ. ENZ.

Dees ſtuurde Uw' hulk in woedende onweerwinden,
O Nederland! naar een' gewenschte Kust:
Ach! deed' U God Uw Friſo wedervinden
In d' eed'len Telg, daar zoo veel hoope op rust!

ANDERS.

Dit 's Friſo, na zijn' dood van ieder nog bemind,
En met Wiens komste zich de Vliſſingers verheugden:
Zyn Vorstelijk gelaat beſchouwt ge in deeze Print',
Maar ziet in onzen Rouw de waarde zijner Deugden.

ANDERS.

Zoo was, o Vliſſingers! Uw Friſo korts geleên,
Dien nu de kunst, helaas, hier na zijn' dood moet maalen!
Beſchouwt de Deugden eens, die uit dat Weezen ſtraalen,
Of ziet zijne Oogen ſlechts, die Waakers voor 't gemeen!
Gij zult uit beiden ſtraks met leevendige trekken,
Zijn' Trouw voor 't Vaderland, en Burgerliefde ontdekken.

A N-

ANDERS.

Hoe ſchoon de kunst in print' den Vorst hebbe afgedrukt,
Daar blonk nog meer in Hem, dan ooit penſeel kon geeven:
Deugd, wijsheid, heldenmoed, ten hoogſten top verheven,
Bezielden Neêrlands Hoop, te vroeg in 't graf gerukt.

ANDERS.

Wat waant de kunst? Zal zij deez' Vorst den dood ontrukken?
De Kroon van zijn Geſlacht, 's Lands toevlucht, roem en lust;
Des nabuurs hoop en vrees; den Staaver onzer rust'!
Neen, zie hier ſlechts de ſchets; zijn Zoon zal 't Beeld uitdrukken.

ANDERS.

Dus toont de Kunst u Vlisſing's Erf-Heer heden,
Zoo hoog van Stam als vriendelijk van Aard:
Wat heeft Hij hier niet blijdſchap, hoop, en beden,
Maar door zijn dood meer traanen nog, gebaard!

ANDERS.

Dit 's 't Weezen van een' Vorst, Die ons in 't harte droeg,
Van Groot en Klein bemind, van Land en Kerk' gepreezen,
Zachtzinnig, Minzaam, Trouw, Godvruchtig, ... 't is genoeg;
Die Friſo nimmer zag, erkenn' dus Friſo's Weezen.

ANDERS.

Ziet, Vlisſingers, hoe 't Kunstpenſeel
Slechts trof uw' Friſo's aardſche deel:
Het hemelſche, dat God wou haalen
Was door penſeel noch pen te maalen!

******

A N-

ANDERS.

Dit kunſtig beeld van Vlisſing's Stut en Vreugd',
Hoe zeer volmaakt, doet alles niet beſchouwen;
Nog meer hoedaanighêen zal deeze ſpreuk ontvouwen,
Hij ging het kwaad te keer, en loonde oprechte deugd.

ANDERS.

Wiens beeldenis moet dit taaf'reel verklaaren?
Wij kennen Hem, wiens dood der Steê zoo ſmart:
De kunst kon vrij hier moeite en arbeid ſpaaren,
Elk Vlisſinger voert Friſo in het hart.

ANDERS.

Dit 's Friſo: Vlisſingers, zijn trouwe Burgerij,
Moest met zyn leevens eind uw hart van rouw bezwijken,
Grijpt moed! Hoe groot uw druk ook zij,
'T zette U weêr Vreugd en Leeven bij,
Dat Hem zijn Kroost in Roem en Deugden zal gelijken.

ANDERS.

Het Licht dat Nederland beſcheen,
En U, o Vlisſingen, bijzonder,
Toont deeze Print: maar, Zeeſtad, ween;
Die ſchoone Oranje-Zon is onder.

ANDERS.

Zijn' Beeld'nis; Lichaam; Geest; zijn Arbeid; en zijn Lof;
Praalt hier; te Delft; bij God; in 't Staats-, aan 't Starrenhof;
Zijn' Deugd zal in zijn Kroost herleeven;
Zijn' Liefde ſtaat in 't hart van Neêrlands Volk geſchreeven.

CONAMUR TENUES GRANDIA.

I. TIRION excudit

INHULDIGING

VAN

ZIJNE DOORLUCHTIGE HOOGHEID,

WILLEM KAREL HENDRIK FRISO,

PRINS VAN ORANJE EN NASSAU enz. enz. enz.

ALS

ERF-HEER VAN VLISSINGEN.

EERSTE DEEL.

Beſchrijving der Stad en Heerlijkheid VLISSINGEN, enz.

I. HOOFDSTUK.

VLISSINGEN's Oudheid, Naamsoorſpronk, Beginſels, Opkomst, Aanwas, Verdienſten aan Kerke en Land.

VLISSINGEN, of, volgens eene oude ſpelling, *Fles-ſinge*, eene welverſterkte Stad, de tweede van het Eiland Walcheren, en de vijfde onder de ſtemmende Steden van Zeeland (*a*); thans aanzienlijk door verſcheidene fraaie ſtraaten, kaaien, en prachtige gebouwen; is al over ettelijke eeuwen bekend geweest: daar wordt in de tijdboeken van gemeld in den jaare dertien honderd vijf en negentig (*b*), jaa zelfs in den jaare twaalf honderd zeven en twintig, als *Florens*, de derde van dien Naam, Graaf van Zeeland was (*c*). *Vlisſingen's Oudheid,*

Zij was toen nog maar een gering Visſchers Dorpje (en, gelijk zij nu nog is, een Veer op Vlaanderen) doch is allengskens tot eene vrij groote en beroemde Stad aangewasſen.

De oorſpronk haarer benaaminge is gemakkelijker te zoeken, dan te vinden: de gevoelens der Schrijveren wegens denzelven, zijn zeer verſcheiden, en, hoewel niet alle even ongegrond, echter alle on- *Naamsoorſpronk,*

(*a*) Welke zijn MIDDELBURG, ZIERIKZEE, GOES, THOLEN, VLISSINGEN, VEERE.

(*b*,*c*) Zie *Smallegange* Chronijk van Zeeland. p. 551.

onzeker. Sommige verhaalen dat in den jaare zes honderd en twintig (*d*) de heilige *Willebrord*, het woord des Heeren te *Westkapelle* gepredikt hebbende, op eene woeste plaats kwam, alwaar hij een ruuw en onbedreeven volk vond; het welk, als hij aan het zelve het Euangeli zocht bekend te maaken, naar zijne lesſen en vermaaningen niet willende hooren, hij zijn vertrek nam, laatende aldaar zijne fles tot eene gedachtenis: waarom ook die plaats *Flesſinge* (en daar na met eene kleine veranderinge, *Vlisſingen*) zoude genaamd zyn; en dit zoude ook de oorſpronk zijn van de flesſe, die deeze Stad in haar Wapen voert: Reigersberg houdt dit voor zeer fabuleus, gelijk ook Boxhorn, die het een vermaakelijk poppegoed noemt, en onder de verdichtſels ſtelt: het is zeker dat in de *Thezaurie* of Schatkamer van het Stadhuis, drie flesſen, van verſcheidene ſtoffe en maakſel bewaard worden, van welke de éene nog genaamd wordt, *de Fles van Sint Willebrord:* wij zullen in 't vervolg gelegenheid hebben om nader van deeze flesſen te ſpreeken.

Andere willen dat de door zijne veeljaarige reizen beroemde *Ulysſes*, de ſtichter deezer Stad geweest zij, welke dan *Vlisſingen* heeten zoude, in plaatſe van *Ulysſingen:* hier over ſtrijkt de laatst genoemde ſchrijver het zelfde vonnis, als over de Fles van *Willebrord:* hij oordeelt waarſchijnelijker te zijn, dat de naam van *Vlisſingen* zijne afkomst hebbe van *Vles*, het welk bij de oude Deenen de verandering van het wasſende en afneemende zeewater betekende (*e*); Blaeu is van het zelfde gevoelen (*f*).

Anderen ſchijnt de naam van *Vlisſingen* te moeten afgeleid worden van *Pitchilinga* en *Pitchilingos*, in het Spaans of Portugeesch betekenende *Vlisſingen* en *Vlisſingers* (*g*): doch, men zoude, dunkt mij, moeten bewijzen, dat *Vlisſingen* van *Pitchilinga*, en niet liever *Pitchilinga* van *Vlisſingen* gemaakt zij.

Men meent ook wel dat die benaaming, niet zonder ſchijn van grond, uit zekere oudheid kan gehaald worden: namelijk hier van, dat de *Schijten*, nu *Tarters*, met ons (*h*) van één bloed, in hunne taale eenen Visſcher *Flosſing* of *Flesſing* noemen; zoo zoude *Vlisſingen* of *Flesſingou* betekenen, eene plaats (*i*) daar visſchers woonen: het welk zeer wel met de beginſelen deezer Stad overeenkomt. De Leezer oor-

(*d*) *Reigersberg* by *Smallegange* Chronyk van Zeeland p. 551.
(*e*) Zie hier tegen de Walchersche Arcadia II. D. p. 99.
(*f*) *Blaeu* Geog. magna.
(*g*) Walcherſche Arcadia I. 92.
(*h*) Ibid, I. 192. 193. en II. 10.
(*i*) *Smallegange* Chronyk van Zeeland p. 551

oordeele zelf, welke van deeze afleidingen hem als de waarſchijnelijkſte voorkoome.

Hoe geringe beginſels deeze Stad gehad hebbe, kan hier uit afgenoomen worden, dat zij niet alleen, als gezegd is, een klein visſchers dorpje was, maar dat tot voltrekking der ſteenen ſtraaten, allen, die van eenig ſtrafwaardig bedrijf beſchuldigd en overtuigd werden, tot boete werd opgelegd ettelijke roeden van 's Heeren-ſtraaten met ſteen te doen bedekken; en die van de daar toe noodige middelen ontbloot waaren, moesten met een ſteen om den hals de voornaamſte ſtraaten doorwandelen (*k*). *Beginſels,*

De tegenwoordige Stad is ten deele haare opkomst ſchuldig aan den ondergang van *Oud Vlisſingen*, welks inwoonders bij gebrek van neeringe genoodzaakt werden uit hunne oude woonplaatſe in *Nieuw Vlisſingen* over te gaan: dit *Oud Vlisſingen*, dat men zegt in den jaare zes honderd en twintig uit twee huisjes beſtaan te hebben, en in den jaare negen honderd en zeventien tot een dorp, met eene Kerke en eenen Toren voorzien, aangebouwd te zijn, is nu nog eene voorſtad, aan de West zijde van de Stad gelegen, en beſtaande uit een goed getal huizen, van welken verſcheidene met aangenaame lusthoven voorzien zijn. *Opkomst,*

Het Nieuwe of tegenwoordige *Vlisſingen*, zoude omtrent het jaar twaalf honderd zeven en twintig begonnen hebben tot eene Stad aangebouwd te worden: doch, is zijnen eersten welſtand voornaamentlijk ſchuldig aan *Willem van Henegouwen*, Graaf van Zeeland, den derden van dien Naam; die in den jaare dertien honderd en vijftien de ſtad met een nieuwe haven verſierde, en aan dezelve verſcheidene keuren gaf. Zij is in den jaare veertien honderd negen en tachentig door *Filips van Bourgondien* (andere ſchrijven (*l*) dit *Adolf* toe) bemuurd en met vesten verſterkt tegen de geduurige ſtrooperijen der Sluizenaaren: de groote Kerk, een fraai en ſierlijk gebouw, ſtond toen bijna aan 't einde, en ſtaat nu genoegzaam in 't midden van de Stad (*m*). In den jaare vijftien honderd negen en veertig liet *Maximiliaan van Bourgondien* de ſtad met veele noodige werken en *fortificatien* voorzien, zoo op eigen als gemeene kosten: en in den jaare vijftien honderd vijf en tachentig, en vervolgens, deed Prins *Maurits*, na den dood van Zijnen Vader, *Willem den Eerſten*, de ſtad mer- *Aanwas,*

(*k*) *Boxhorn* Chronijk van Zeeland. I. D. p. 182.
(*l*) *Smallegange* Chronyk van Zeeland p. 553.
(*m*) Walcherſche Arcadia I. 265.

kelijk verbeteren en vergrooten: zoo is Vlisſingen, eertijds maar een dorp, niet alleen de ſterkſte Stad van Zeeland, maar ook de ſleutel van gansch Nederland geworden (*n*): ook heeft Keizer *Karel* de vijfde onder andere dingen aan zijnen Zoon *Filips* belast, dat hij de Stad Vlisſingen zorgvuldig zoude bewaaren, als zijnde eene plaats van groote aangelegenheid.

Fraaiheid, Deeze ſtad is t'effens zeer aangenaam voor het oog, en verſchaft vermaakelijke gezichten door haare ſchoone kaaien, die genoegzaam overal met zwaare en haags wijze geſchoorene boomen beplant, en op veele plaatſen met prachtige en kostelijke huizen verſierd zijn. Onder de voornaamſte openbaare gebouwen moet het *Stadhuis* gerekend worden; een heerlijk ſtuk, ſtaande aan de Noordzijde van de groote markt, en wordende voor het prachtigſte en kunstrijkſte gebouw van gansch Zeeland gehouden (*o*). In deszelfs maakſel koomen alle de vijf ordens der bouwkunde voor: de *Raadkamer* is een ruim en ſierlijk vertrek, waar in men de afbeeldingen ziet van verſcheidene groote mannen, die in hun leeven Heeren van Vlisſingen geweest zijn: ter wederzijde der deure ſtaan twee aanzienlijke *globen* of Aard-en Hemel-Klooten, van den vermaarden Blaeu, welke voor ſtukken van groote waarde gehouden worden: men ziet 'er ook eene ſchilderij, verbeeldende eene *Pyramide* of grafnaald, op welke dit grafſchrift, ter gedachtenisſe van den uitmuntenden Vorst *Willem den eerſten*, uitgedrukt ſtaat:

G O D
WELCK HEEFT
RECHT GHEBOD
OP AL WAT LEEFT
ZIJNE KERCKE GHEEFT
VOORSTANDERS GETROUWE
DIE HAER, END WAT HAER AĒCLEEFT
BIJSTAET IN VOORSPOET, EN ROUWE
EN ZULCK WAS WILLEM VĀ NASSAUWE
PRINCE EDEL, WIJS, STANTAFTICH EN GOET:
VĀ CAINS SAET, DOOR HAET, DIES TLANT DRAECHT ROUWE
DEERLICK VERMOORT MAER SIJN ONNOOSEL BLOET
VOOR GOD EN MENSCH STRAFFE WRAECK ROEPĒ DOET
EN SPIJT OOCK AL DES VIANDTS ARCH BEDRIJVEN
DE WAERHEYT SAL IN DER VROMEN GHEMOET
DIT SCHOON GRAFSCHIFT TOT SIJNDER EEREN SCHRIJVEN

GVILHELMVS VAN NASSAV ALS VROOMEN HEER EN GOET VADER
VOORSTONT MET CLOECHEIJT, DEUCHT, EN WIJSHEIT TALLĒ TIJDE
GODS RECHT, DES LANTS WELVAERT, ENDE VROME ALLE GADER
CONST NOIJT VERWONNEN ZIJN, DAN VAN EEN BOOS VERRADER
DIES ONSTERFELICKEN LOF HEM DIENT VOOR PIJRAMIJDE.

Waar

(*n*) Walcherſche Arcadia I. 268. *Smallegange* Chronyk van Zeeland. 564.
(*o*) Walcherſche Arcadia II. 94.

Waar onder naast malkander ſtaan deeze twee tijdvaerzen, drukkende het eerſte uit het jaar vijftienhonderd negentig (waar van ik de reden niet heb konnen ontdekken), en het andere het jaar vijftien honderd vier en tachentig, in het welke gemelde Vorst omgebracht werdt.

aVrIaCVs prInCeps, hIspanI fraVde tyrannI
oCCVMbIt, VInCI non aLIter potVIt.

Dat is,

De Oranje Vorst ſneuvelt door de list des Spaanſchen dwingelands; hij heeft niet anders konnen overwonnen worden.

oCh den boVrgonsChen beVL Van dẽ tijran Van ſpaIgnen,
heeft eLLendICh VerMoort den prInCe Van oraIgnen.

Het zal den Leezer gelieven aan te merken, dat de D, die gemeenlijk vijf honderd uitlevert, in deeze twee vaersjes voor geene talletter gebruikt is.

In de *groote Zaale*, ſtaande tusſchen de *Raadkamer* en de *Kamer van het Zeerecht*, ziet men het harnas, nevens den degen en den ſtormhoed van den ongelukkigen Spanjaard *Pacieco:* deeze, in de eerſte beginſelen der Vlisſingſche Vrijheid, onkundig van het geene dat hier omgegaan was, in voor hem gansch niet gunſtige omſtandigheden, te Vlisſingen gekoomen zijnde, werd terſtond gevat; en, deels uit verbitteringe door de gruwelen, daar hij van beſchuldigd was, veroorzaakt, deels uit wraak tegen den wreeden Hertog van *Alva*, van welken ſommige dachten dat hij een Zoon waare, op eene rampzalige wijze om hals gebracht. In het zelfde vertrek, boven de deur van de *Kamer van 't Zeerecht*, hangt de Afbeelding van eenen Leeuw, die eertijds in het Stadhuis bewaard werd, en op zekeren tijd veel kwaads zoude gedaan hebben, indien men de droevige gevolgen zijner verwoedheid niet door eene gelukkige list hadde voorgekoomen, gelijk omſtandig te leezen is in de *Walcherſche Arcadia* van den Eerw. Heer *Gargon* (*p*). Men ziet 'er ook eene Schilderij, daar deeze volgende vaerzen uitgedrukt ſtaan,

Een wonderlicke factie was hier voir hãnden
Bouen alle verſtanden / tes ongheloghen
Vyſ opvaren quamen uit verren landen
Als betauden / over de Stadt Vlisſinghen gevloghen

't Welck

(*p*) Walcherſche Arcadia II. 111. 112.

't Welck veel luyden ſaghen metten oghen
Op St. Martyns avont / elck maecter af mentie
Waerom 't gheſchiet is / latē wy Godt de ſciētie.
ANNO xv^{c}. lxxvi dē xi^{en} Novēmbris

Vorders gaat men langs eenen ſteenen wenteltrap van honderd en zestien treden, die voor een zeer kunſtig werkſtuk gehouden wordt, naar het opperſte plat van het gebouw, van waar het oog de ſchoone gezichten, die Stad, Land, en Zee uitleveren, met verrukkinge beſchouwt.

Verdienſten aan Kerk, Doch, is de Stad Vlisſingen aanzienlijk door haare ſterkte en fraaiheid, zij is het niet minder door haare verdienſten aan Kerke en Land. Zy is in de Hand des Allerhoogſten een werktuig van de zoo geestelijke als burgerlijke Vrijheid geweest, hebbende zich de eerſte getoond, die het drukkende en onverdraagelijke jok van bijgeloof en dwingelandije kloekmoedig dorſte afſchudden. Het zuivere licht der Hervorminge, is binnen dezelve zeer vroeg opgegaan, wordende de hervormde leere hier eerst in de Franſche taale gepredikt, en het heilig avondmaal, in die taale, allereerst, in eene diepe kelder aan de groote markt, gehouden; het tafelkleed daar toe gebruikt, wordt nog te Utrecht bewaard: doch, de eerſte openbaare Preek, in 't Nederduitsch, werd in de groote Kerke op den acht en twintigſten September, vijftien honderd twee en zeventig door de Heeren *Lindeman* en *Mattheuſen* gedaan (*q*): die zuivere Godsdienst wordt 'er hedendaags in drie Nederduitſche, ééne Waalſche, en ééne Engelſche Kerke waargenoomen: en wij zullen hier, om reden, in 't voorbij gaan aanmerken, dat in de Waalſche Kerke het beroep der Leeraaren en het veranderen des Kerkenraads, te Vlisſingen alzoo min als te Middelburg (*r*) door een *Collegium Qualificatum* geſchiedt. De Nederduitſche Kerken zijn, de *Groote-* eertijds *St. Jacobs Kerk*, de *Kleine-* of *Middel Kerk*, de *Oost-* of *Nieuwe Kerk:* deeze laatſte, op den veertienden Januarij, zeventien honderd negen en veertig, zeer ongelukkig afgebrand, en nu door Gods zegen veel fraaier en fierlijker dan zij te vooren was, uit haare asſche verreezen, is op den vijftienden October, zeventien honderd twee en vijftig, 's morgens, ingewijd door den Eerwaarden Heer *Mathias van Dam*, den Oudſten der Leeraaren.

en Land. Die onwaardeerlijke Vrijheid van geweeten, die onverhinderde oeffening des zuiveren en onbevlekten Godsdiensts, werd hier beves-

(*q*) Walcherſche Arcadia II. 113.
(*r*) Zie Hedendaagſche Hiſtorie. XIX. Deel. p. 131. 132.

vestigd en verzekerd door het manhaftig verbreeken der ſlaaffche banden, waar mede de Spaanſche hovaardij de Inwoonders deezer Landen dag voor dag zwaarder drukte; en die hen te ſmartelijk beklemden, om zonder tegenzin en klachten van hun gedraagen te worden. Vlisſingen, dat *niets*, volgens den Hertog van *Alva*, werd *iets*, en *iets groots*, jaa de geesſelroede van den Spaanſchen te ver gereezenen hoogmoed (*s*): de Vlisſingers zijn de eerſten geweest, die in die naare tijdsomſtandigheden het hoofd hebben durven opſteeken, der dwingelandije wederſtand bieden, en niet alleen zeggen, *wij willen vrij zijn*, maar ook die gewenschte *Vrijheid* met gevaar van hun leeven, koopen: en hebben andere, op de voetſtappen der Vlisſingeren, den zelfden weg betreeden, en, zich met hun vereenigende, de ſlaavernij in vrijheid veranderd; de Vlisſingers hebben echter de eer en het voorrecht, de eerſten te zijn geweest, die het voorbeeld van deeze zoo zwaare, doch met eenen gelukkigen uitſlag gekroonde onderneeminge, gegeeven hebben. Want, in den jaare vijftien honderd twee en zeventig, als men reeds, om de Stad onder eene eeuwige Slaavernij te brengen, een Kasteel had beginnen te bouwen; en de Hertog van *Alva*, eenige benden Spanjaarden naar Vlisſingen zond, om de zeer zwakke, uit tachentig man beſtaande bezetting te verſterken, weigerde de door het bouwen van voornoemd Kasteel reeds verbitterde gemeente, kloekmoedig, de Spanjaards inteneemen; dreef de bezetting die nog in de Stad was uit; noodzaakte de zestien Schepen (*t*), die de Spanjaards voerden, ſchandelijk en onverrichter zaake naar Middelburg te vluchten, en brak de begonnen werken van het Kasteel, af. In deeze geſteldheid van zaaken zonden die van Vlisſingen naar *den Briel* (reeds bemachtigd) om hulpe, en verkreegen twee honderd man, doch ongewapend, welke voor de Stad koomende, van Wapenen werden voorzien: daar na hebben zij hunne daad ſchriftelijk verdedigd, en vorders verklaard, dat zij geene Spaanſche bezetting meer wilden inneemen (*u*). Zij lieten het bij deeze beginſels niet blijven, maar ſtelden alles in 't werk om de zaak ſpoedig en zonder uitſtel voort te zetten, oordeelende, dat in deeze tijdsomſtandigheden, ſtilſtaan en deinzen het zelfde waare (*v*). Zij hebben dan de Veerenaars tot handhaving van de gemeene vrijheid aangezocht en bewoogen. Zij hebben eene vloot van achttien of twintig Schepen, groote Schatten zoo aan geld als aan Koopwaaren inhebben-

(*s*) Walcherſche Arcadia I. 268.
(*t*) *Van Reid.* p. 12, 13.
(*u*) *Boxhorn* II. D. p. 546.
(*v*) Walcherſche Arcadia. I. 269.

bende, en van *Lisſabon* naar *Antwerpen* geſchikt, veroverd; waar door hunne moed en macht niet weinig toenamen. Zij hebben het belegerde *Middelburg* belet van leeftogt voorzien te worden; door het aantasten en vernielen van *Sancio d'Avila* met zijne vijftig Schepen (*w*). Zij hebben eene vloot van zes en twintig Koopvaarderen en andere Schepen, voerende den Hertog van *Medina-Celi* nevens twee duizend Spaanſche Soldaaten, overvallen en geſlagen, en dus weder eenen rijken buit behaald. Zij hebben verſcheidene Schepen van voor *Antwerpen* weggehaald, en zijn van menigvuldige Zeeſtrijden zegepraalende te rug gekeerd. Zij, eindelijk, hebben een groot gedeelte van die dapperen, in den oorlog uitgeleerden, en om met hunnen naam alleen den vijand ſchrik aan te jaagen machtige mannen (*x*) uitgeleverd, die het belegerde en uitgehongerde *Leiden* ontzet en geſpijst hebben (*y*); zoo dat, als men inziet, hoe deeze zaak ondernomen en verricht zij, men erkennen moete, dat de Vlisſingers niet min door hunne ongemeene dapperheid dan de Leidenaars door hunne onverzettelijke ſtandvastigheid, een werktuig in Gods Hand geweest zijn om de Spaanſche dwingelandij te ſtuiten. En het is aanmerkenswaardig dat alle deeze loffelijke daaden binnen den loop van minder dan drie jaaren geſchied zijn (*z*).

Uit het gezegde blijkt, hoe wel gegrond het opſchrift zij, dat, in gouden letteren, boven de Middelburgſche Poort geleezen wordt. *S. P. Q. F. HANC PORTAM, QUÆ PRIMA PORTARUM OMNIUM BELGICARUM SERVITUTI ADITUM CLAUSIT, LIBERTATI APERUIT, INSTAUR. COSS. APOLLON. INGELSEN, ET JOHAN CARDON*, 1669. Dat is: *De Raad en Gemeente van Vlisſingen hebben deeze Poort, welke de eerſte van alle de Nederlandſche poorten den toegang der ſlaavernije af-, en der vrijheid op-geſlooten heeft, hernieuwd, onder de Burgerm. Apollon. Ingelſen en Johan. Cardon*, 1669: het welk waarſchijnelijk ziet op het uitdrijven der bezettinge (*a*), waar van wij reeds gewag gemaakt hebben.

Onder deeze Stad hooren verſcheidene aanzienlijke Dorpen en Heerlijkheden (*b*), zoo dat haar rechtsgebied zich vrij ver, jaa tot nabij Middelburg (*c*) uitſtrekke.

Meer

(*w*) Walcherſche Arcadia I. 270.
(*x*) *Severinus* Beleg en Ontzet van Leiden. p. 78.
(*y*) Walcherſche Arcadia I. 271.
(*z*) 1572-1574.
(*a*) Walcherſche Arcadia II. 86.
(b) *Ritthem*, *Welzingen*, *Wester- en Ooster Souburg*, *Koudekerke*, *Krommenhoek*, *Soutelande*, *Janskerk*, *'s Herboudinskerk*, en *Confiscatien onder West-Cappel*.
(*c*) Walcherſche Arcadia II. 67.

Meer zullen wij hier over niet zeggen; het is tijd, dat wij vorders aan onze belofte voldoen, en volgens ons beſtek hier klaar bewijs geeven, dat en hoe deeze Stad en Heerlijkheid onzen Erfſtadhouder, WILLEM DEN VIERDE, Onſterffelijker Gedachteniſſe, wettelijk toekwame.

II. HOOFDSTUK.

Bewijs dat, en hoe Zijne Doorluchtige Hoogheid WILLEM DE VIERDE, wettig Heer van Vliſſingen geweest zij.

In de maande Maart des jaars veertien honderd twee en vijftig, heeft de Hertog *Filips van Bourgondien* Vliſſingen (nevens Westkapelle en Domburg) hebbende tot dien tijd onmiddelijk onder de Graaven geſtaan, aan HENDRIK VAN BORSELEN, tweeden van dien Naam, die reeds Heer van Veere, en een Zoon was van *Wolfert van Borſſelen*, vijfden van dien Naam, en aan gemelden Hertog groote dienſten gedaan had (*d*); met al hun toebehooren overgelaaten voor de ſomma van twaalf duizend kroonen van acht en veertig grooten Vls het ſtuk; onder voorwaarde, dat de Heer van Ter Veere en zijne erven die Steden en Heerlijkheden met derzelver gevolg zouden gebruiken den tijd van zeventien naastvolgende jaaren, zonder dat de Hertog, geduurende dien tijd, dezelve Heerlijkheden zoude moogen losſen.

Deeze Heer *Hendrik van Borſſelen* in den jaare veertien honderd vier en zeventig op het Kasteel *Zandenburg* geſtorven zijnde, zijn die Heerlijkheden gekoomen op deszelfs Zoon, JOHAN WOLFERT VAN BORSSELEN, ten behoeve van welken Vrouw *Maria*, Hertogin van *Bourgondien*, deezen losbaaren koop in eenen eeuwig duurenden veranderd heeft: geevende hem de voornoemde Heerlijkheden van Vliſſingen, Westkapelle en Domburg tot een onverſterffelijk Erfleen, zonder daar van te behouden eenige losſing voor zich of haare nakoomelingen, met alle voorrechten, vrijheden, baaten, voordeelen en vervallen, die de Graaven en Graavinnen van Zeeland daar aan gehad hadden: waar voor gemelde Heer betaald heeft vijf duizend kroonen, met de door deszelfs Vader reeds betaalde twaalf duizend uitmaakende zeventien duizend kroonen.

Deeze *Johan Wolfert van Borſſelen* in den jaare veertien hon-

(*d*) Vaderlandſche Historie IV. D. p. 86.

honderd zeven en tachentig zonder wettig mans oir overleeden zijnde, ſuccedeerden de Heerlijkheden op zijne oudſte dochter, ANNA VAN BORSSELEN, welke twee jaaren daar na trouwde met *Filips van Bourgondien*, zoon van *Anthonij* den grooten, Bastaard van *Bourgondien*, en kreeg bij hem éénen Zoon, *Adolf*, en twee dochters, *Magdalena* en *Charlotta*.

Deeze ADOLF VAN BOURGONDIEN werd bezitter der Heerlijkheden, door het ſterven zijner Moeder, dewelke in den jaare vijftien honderd achtien deeze Waereld verliet: en hij, ſtervende in den jaare vijftien honderd veertig op zijn Slot te Beveren, liet van drie Zoonen *Filips*, *Maximiliaan*, en *Henricus*, maar éénen na, namelijk *Maximiliaan*, zijnde de twee anderen jong uit dit leeven geſcheiden: zoo dat de Heerlijkheden vervielen op MAXIMILIAAN VAN BOURGONDIEN, welke in den jaare vijftien honderd twee en veertig te Bruſſel trouwde met *Louiſe de Croy*, en den elfden Junij deszelfden jaars hier met zijne gemaalinne heerlijk ontfangen en gehuld werd: daar wordt met zeer veel lofs gewag gemaakt van de vijf en twintigjaarige diensten, door deezen *Maximiliaan van Bourgondien* den Keizer *Karel* den vijfden te water en te lande gedaan (*e*). Hij ſtorf in den jaare vijftien honderd acht en vijftig, zonder kinders natelaaten; zoo dat uit krachte zijns testaments de Heerlijkheden ſuccedeerden op zijnen Neef *Maximiliaan de Hennin*, zoon van *Jean de Hennin* Heer van *Bosſu*, welke door *Maximiliaans* uitersten wil tot Voogd van zijnen minderjaarigen Zoon aangeſteld was.

Maar deeze Heer *Maximiliaan van Bourgondien*, die zeer goeddoende en mildaadig was (*f*), had zoo groote ſchulden nagelaaten, dat om die te betaalen de Heerlijkheden moesten verkocht worden, het welke de Crediteurs geobtineerd hebben van den grooten Raad van Mechelen: zoo is dan de Heerlijkheid Vlisſingen verkocht, en eerſte kooper daar van gebleeven de Heer van (*g*) *Auxi* (of *Hausſy*) die korten tyd daar na den koop aan *Filips* den tweeden, Koning van Spanjen, en Graaf van Zeeland, overliet, met de lasten daar op ſtaande; die hij echter niet afloste, waar door, als ook door de inlandſche oorlogen, en de misnoegingen uit 's Konings al te ſtraffe regeeringe ontſtaan, deeze koop te niet kwam, de zaaken des Konings in Zeeland verloopen zijnde.

Zoo

(*e*) Vaderlandſche Historie V. D. p. 428.
(*f*) Zie Walcherſche Arcadia II. p. 108. en onder *Maximiliaans* afbeeldinge p. 107.
(*g*) Ibid. p. 109.

Zoo is dan in de maande October, des jaars vijftien honderd tachentig, de Stad en Heerlijkheid van Oud en Nieuw Vlisfingen gekocht door den Heere *Jacob Bouwenfe*, Burgermeester, uit naam en van wegens de Regeerderen en Magiftraat derzelver Stede, voor zeven en negentig duizend guldens van veertig grooten Vls het ftuk: doch in het volgende jaar is die koop omgeloopen, en de Stad en Heerlijkheid Vlisfingen weder, bij decreet van den hove van Holland (*h*) verkocht met al haar toebehooren, en op den acht- en twintigften Junij deszelfden jaars daar van kooper gebleeven Zijne Excellentie Prins WILLEM VAN ORANJE, geevende daar voor de fomma van honderd vier en veertig duizend acht honderd guldens; en is die Vorst op den achtften Augustus daar aan volgenden, als Erf-Heer gehuld, en door Hem in die hoedaanigheid de Eed gedaan.

Deeze *Willem*, het eerfte en voornaamfte werktuig, in Gods Almachtige Rechtehand, van 's Lands verlosfinge en diergekochten vrijheid; en aan wiens dapperheid, trouwe en Vaderlijke zorge, alle oprechte Vaderlanders niet dan met liefde, hoogachtinge en dankbaarheid gedenken konnen; gaf den Vlisfingeren geene geringe tekens van gunfte en erkentenisfe: de loffelijke daaden tot het verkrijgen en handhaven der vrijheid door hen uitgevoerd, werden van hem rijkelijk beloond; wijl hij door zijne brieven van den tweeden Maart vijftien honderd vier en zeventig, dien van Vlisfingen verfcheide aanmerkelijke voorrechten toeftond; hun vergunde gemachtigde ter vergaderinge der Staaten van Zeeland te moogen zenden; en een groot gedeelte des Eilands Walcheren onder het Vlisfingfche rechtsgebied ftelde. Na dat hooggemelde Vorst door koop Heer van Vlisfingen geworden was, liet hij binnen deeze Stad (in dat gedeelte (*i*) derzelve dat de *nieuwe Stad* genoemd wordt) een fierlijk huis bouwen, genaamd het *Prinfenhuis*, waar van de eerfte Steen is gelegd den vier en twintigften Maart, vijftien honderd twee en tachentig: dit huis is den veertienden Januarij, zeventien honderd negen en veertig (eenen dag, welke alle die het fchrikkelijke Schouwtoneel, op den zelven voorgevallen, bij gewoond hebben, zich niet zonder ijzen herinneren konnen) in weinige uuren nevens het *Arfenaal* of Tuighuis, en de Oost kerk, door de vlammen verteerd.

Deeze Vorst, eerfte Heer van Vlisfingen uit het doorluchtige huis van Nasfau, werd in den jaare vijftien honderd vier en tachentig, door ee-

(*h*) *Smallegange* Chron. van Zeeland p. 562.
(*i*) Walcherfche Arcadia p. I. 266.

eenen Godvergeetenen verrader (genaamd, volgens eigene bekentenis, *Balthazar Gerards*) te Delft in zijn twee en vijftigfte jaar, doorſchooten (*k*); laatende, onder andere kinderen, na, MAURITS VAN NASSAU, gewonnen bij Vrouw *Anna*, Hertoginne van Saxe, op den welken, uit krachte van huwelijkſche voorwaarde, gemaakt in den jaare vijftien honderd zestig, de Heerlijkheid Vlisſingen geſuccedeerd is.

Dat de Vlisſingers in Vader *Willem* verlooren hadden, hebben zij in deezen zijnen zoon wedergevonden, die hunne Stad merkelijk verbeterde en bevoorrechte, Stads wallen, niet alleen, verſterkende, maar ook de Stad zelve door het intrekken van een groot ſtuk Lands Oostwaarts vergrootende. Deeze Vorst ſtorf in 's Haage, in de maande April zestien honderd vijf en twintig, zoo dat Vlisſingen kwam in handen van zijnen halven Broeder, FREDRIK HENDRIK, Zoon van *Willem den Eerſten* en *Louïſe de Coligny*, dochter van den Admiraal van Vrankrijk, vierde vrouwe van dien Vorst (*l*). Van deezen *Fredrik Hendrik*, die in den jaare zestien honderd zeven en veertig dit leeven verliet, ging de Stad en Heerlijkheid Vlisſingen over tot deszelfs zoon WILLEM DEN TWEEDEN van dien Naam, die zeer vroeg door den dood weggerukt wordende (*m*), zijne gemaalinne *Maria Stuart*, oudſte dochter van *Karel den Eerſten*, Koning van Engeland, zwanger liet, welke in de zelfde maande eenen Zoon ter waereld bracht, WILLEM DEN DERDEN: deeze Vorst door zoo veele en zoo groote deugden aanzienlijk, en bij zijne vijanden zelven geacht, in den jaare zestien honderd zeven en zeventig getroud zijnde met *Maria Stuart*, dochter van *Jacobus den Tweeden*, is geſtorven Koning van Engeland, in de maande April des jaars zeventien honderd twee, zonder Kinders na te laaten: uit krachte zijns testaments moesten alle zijne goederen, en daar onder de Heerlijkheid Vlisſingen, koomen op Prins JAN WILLEM FRISO (*n*), Erfſtadhouder van Vriesland en Groningen, Vader van onzen WILLEM DEN VIERDEN: deeze erffenis werd aan hoogst gemelden Vorst door verſcheidene Vorsten betwist: de voornaamſte deezer mededingeren was de Doorluchtige Vorst (*o*) *Frederik de Eerſte*, Koning van Pruisſen: doch deeze Vorst niet ongeneegen zijnde dit geſchil te vereffenen (*p*) toonde Prins *Friſo*, nu meerderjaarig geworden zijnde, zich gereed, om

(*k*) *Hooft* Nederlandſche Historie 20. Boek. *Le Clerc* Nederlandſche Historie 3. Boek.
(*l*) *Le Clerc*, Nederlandſche Historie 3. Boek.
(*m*) Walcherſche Arcadia II. 110.
(*n*) Zyn Hoogheids Recht op Veere en Vlisſingen, p. 134-135.
(*o*) *Memoires de Brandebourg*, p. 217-218.
(*p*) *Memoires de Brandebourg*, p. 243.

om met gemelden Koning in een vriendelijk gefprek te treeden, en begaf zich daar toe op de reis: eene reis, die de oorzaak zijns doods geweest is, wijl die, door zijne treffelijke hoedaanigheden zoo beminnelijke en aanzienelijke Vorst, in het overvaaren van het Hollandfch diep, door eenen onverwachtten ftorm overvallen zijnde, in het vier en twintigfte jaar zijns leevens, door de wateren overftelpt en gefmoord werd, op den veertienden Julij zeventien honderd elf (*q*); laatende zijne Doorluchtige Gemaalin, *Maria Louïfa van Hesfen-Casfel*; zwanger: dewelke (zoo geeft de algoede God troost na fmart, en heelt zelf de wonden, door Hem zijnen kinderen toegebracht) op den eerften September eenen Zoon ter waereld bragt, onzen WILLEM KAREL HENDRIK FRISO, van welken men met waarheid zeggen kan, dat alle de voortreffelijke deugden, die ooit in de Prinfen van Oranje geblonken hebben, in Hem vereenigd zijn geweest: Deeze Vorst, meerderjaarig geworden zijnde, is in den jaare zeventien honderd twee en dertig, voor wettig bezitter der Heerlijkheid Vlisfingen erkend, uit krachte van het zevende Artijkel van het Tractaat van verdeelinge, tusfchen zijne Doorluchtige Hoogheid en de gemachtigden des toen regeerende Konings van Pruisfen, *Fredrik den Tweeden*, geflooten (*r*). Zoo is dan deeze Heerlijkheid door wettigen koop op *Willem den Eerften*, en van deezen door wettige erffenis op onzen WILLEM DEN VIERDEN, gekoomen; die ook op den vijfden Junij zeventien honderd een en vijftig, binnen deeze Stad als Erf-heer van Vlisfingen ingehuldigd is; van welke plechtigheid, (als mede van eenige der Vreugdebedrijven bij die gelegenheid aangerecht) wij in ons tweede deel eene Befchrijving geeven zullen.

(*q*) *Le Clerc* Nederlandfche Historie 16. Boek p. 700.
(*r*) Europifche Mercurius, Julij 1732.

TWEEDE DEEL.

Beschrijving der Plechtigheden en Vreugdbedrijvingen bij de Inhuldiging van zijne Hoogheid aangerecht.

I. HOOFDSTUK.

Resolutien van den Ed. Achtb. Magistraat: Komst van zijne Hoogheid, en Derzelver plechtige Inhuldiging als Erf-Heer van Vlissingen.

Resolutien van de Ed. Achtb. Magistraat. DE Tijd, op welken men hoopte dat zijne Doorluchtige Hoogheid, onzen dierbaaren Erfstadhouder en Erf-Heer, deeze Provincie, en in 't bijzonder deeze Stad, met zijne gewenschte tegenwoordigheid vereeren zoude, en alhier, volgens deszelfs Hoogvorstelijk besluit, als wettig Erf-Heer ingehuldigd worden, beginnende te naderen, hebben de Ed. Achtb. Regeerders, Bailliu, Burgermeesters, Schepens, en Raaden deezer Stad, goedgevonden alle de noodige maatregels te neemen, ten einde deeze Plechtigheid in goede orde, en met alle tekenen van liefde, hoogachtinge en ontzag jegens den Doorluchtigen Persoon van zijne Hoogheid verricht, en de Vreugdeblijken der inwoonderen met geene de minste wanschikkelijkheid gemengd zouden worden.

Derhalven werd een ontwerp of *instructie* opgesteld van de Orde die men volgen, en de *Ceremoniën* die men waarneemen zoude om dit werk behoorlijk te verrichten; en door hunne Edele Achtbaarheden beslooten, dat, zoo dra men verwittigd zoude weezen van de komste van zijne Hoogheid in deeze *Provincie*, de twee Heeren regeerende Burgermeesters, benevens den Heer *Pensionaris*, Hoogstgemelden Vorst zouden gaan opwachten, *Complimenteeren*, en verwelkoomen; en dat, dit werkstellig gemaakt zijnde, gemelde Heeren bij eene nadere gelegenheid zijne Doorluchtige Hoogheid weder zouden gaan opwachten, en aan Dezelve voornoemd *reglement* en *instructie* voorstellen, met verzoek het zijner Doorluchtige Hoogheid geliefde dezelve goed te keuren: vorders, dat zij van Hooggemelden Vorst zouden verneemen, op welken dag en op wat uur het zijner Hoogheid zoude gelegen koomen dat de Inhuldiging van zijnen Vorstelijken Persoon als Erf-Heer van Vlissingen, geschiedde; eindelijk dat zij den Vorst nedrig verzoeken zouden, met de Heeren, die het Hem zoude gelieven daar toe te verkiezen, den maaltijd

met

met zijne Vorstelijke tegenwoordigheid te vereeren, en bij te woonen: dit werd dan gedaan, en zijne Doorluchtige Hoogheid vond goed, den dag der Inhuldiginge vast te ſtellen op Zaturdag, den vijfden Junij, zeventien honderd één en vijftig; en de orde dier Plechtigheid werd, met zijne Hoogvorstelijke goedkeuringe, op volgende wijze gereguleerd.

Dat zijne Hoogvorstelijke Doorluchtigheid door de Heeren *Hurgronje*, gecommitteerden Raad; *van Hoorn van Burcht*, oud Burgermeester; *van Disboek*, *d' Oudhuizen*, als Penſionaris, zoude worden afgehaald, en geleid tot aan het Stadhuis, rijdende dezelve Heeren voor de *Gardes du Corps* van den Vorst, welke verkoos in zijne eigene Koetſe te rijden.

Dat alle de Granadiers van het hier in garnizoen liggende *Bataillon*, zouden geſchikt ſtaan buiten de Rammekens Poort, tot aan den Hof van den Heer Burgermeester *Lambrechtſen*, en dat zijne Hoogheid aldaar zoude *gerecipieerd* worden door den Magistraat *en Corps*, die als dan aan zijne Hoogvorstelijke Doorluchtigheid, uit derzelver Koetſe getreden zijnde, de Sleutels van de Stads poorten en havenen zoude overleveren: waar na men, zoo ras doenlijk waare, wederom in de Koetſen zoude gaan zitten, om Hooggemelden Vorst geleid te doen: dat, zijne Hoogheid in de Stad gekoomen zijnde, voornoemde Granadiers zich aanſtonds, den kortſten weg neemende, zouden vervoegen naar de Beurs, daar zij het overige van het *Bataillon* vinden zouden: dat als dan de *Militie* zoude *geposteerd* ſtaan langs den Nieuwendijk tot op de Beurs, en de Burgerij langs de Bierkaai, van het Accijs tot den hoek van de grootè markt, en voorts tot aan het Stadhuis, zijnde dezelve in twee reien geſchaard: dat de *train* van zijne Hoogheid langs de Dokke, door de Peperſtraat naar de Walſtraat, voorts langs de Walſtraat, over den Nieuwendijk, Beurs, en Bierkaai, en over de groote markt naar het Stadhuis rijden; en de Magiſtraat, om zijne Vorstelijke Doorluchtigheid behoorlijk aan het Stadhuis te kunnen *recipieeren*, eenen korteren weg neemen zoude: en dat de Burgerij, met toelaatinge van zijne Hoogheid, uit de wapenen *gedimitteerd* zoude worden, wanneer de Eed aan zijne Hoogheid zoude *gepresteerd* zijn.

Dat het *Salut* zoo der *Militie* als Burgerije geſchieden zoude als naar krijgs gebruik: en voorts, wanneer zijne Hoogheid in de Stad zoude zijn gekoomen, de *Militaire* wachten voor niemand, dan voor zijne Hoogheid, uitkoomen, en geduurende dien tijd de Schildwachten alleen hun geweer voor den Bailliu, Regeerende Burgermeesteren,

ren, en Gecommitteerden Raad *preſenteeren* zouden: dat bij het aankoomen van zijne Hoogheid, de klokken geluid, en vijf Trompetters en Walthoornisten boven de Rammekens Poort op de Officiers Kamer geplaatst zouden worden; welke de *train* voorbij zijnde, zich in allen ſpoed naar de Puie van 't Stadhuis begeeven zouden, om zich aldaar te laaten hooren.

Dat voor en aan het Stadhuis zouden *geposteerd* ſtaan vijftig Granadiers onder éénen Kapitein, twee Officieren, en één Vendel, welke naar het Stadhuis zouden marcheeren, zoo ras zijne Hoogheid door de reien van de *Militie* zoude getrokken zijn, behalven eenige Schildwachten, die alvoorens zouden *geposteerd* worden voor het gemelde Stadhuis, om alle wanorde voor te koomen.

Dat aan zijne Hoogvorstelijke Doorluchtigheid een Kapitein voor *ordonnantie* zoude worden gegeeven.

Dat zijne Hoogheid aan het Stadhuis door den Magistraat *en Corps gerecipieerd;* langs den grooten trap over de Zaal in de tegenwoordige Vierſchaar geleid; en aldaar door den Eerſten Burgermeester met ter ſtoffe dienende, en op de plechtigheid van dien dag toepasſelijke woorden, *geharangueerd* zoude worden.

Dat men zijne Hoogheid verzoeken zoude plaats te willen neemen aan de tafel, daar tegenwoordig de Bailliu en Burgermeesters hunne zitplaatſen hebben, zullende als dan de Heer Bailliu zijne plaats neemen daar nu de Preſident Schepen zit, en dan de twee Heeren regeerende Burgermeesters, en voorts ieder op zijnen rang, zoo veel als de beſtiptheid der plaatſe toelaaten zoude.

Dat zijne Doorluchtige Hoogheid in de Kamer van Burgermeesteren zoude geleid worden, ſtaande alle de Venſters open van de Vierſchaar en gemelde Burgermeesters Kamer; de Magiſtraat *en Corps* achter zijne Hoogheid geplaatst zijnde, en de ganſche Burgerij voor de Puie van het Stadhuis onder de wapenen ſtaande; dat de Eed door den Secretaris eerst den Vorst zoude voorgeleezen worden, welke als dan den Eed zoude afleggen, de ganſche Burgerij haar geweer *preſenteerende:* dat daar na de Eed door gemelden Secretaris zoude voorgeleezen worden aan den Magistraat, die den zelven dan afleggen zoude, de ganſche Burgerij mede het geweer *preſenteerende:* dat vervolgens de Officiers van de Burgerije den Eed afleggen zouden, en eindelijk dezelve door het ganſche *Corps* der Burgerije, den Snaphaan bij den voet zettende, *gepresteerd* zoude worden; 't welk geſchied zijnde, zijne Doorluchtige Hoogheid wederom in de vierſchaar geleid zoude worden.

We-

Wegens het losſen van het geſchut bij de komst van zijne Hoogheid, mitsgaders het luiden en ſpeelen der klokken, werd vastgeſteld, dat, wanneer zijne Hoogheid op het Stadhuis zoude gekoomen zijn, één en twintig ſchooten uit het Kanon van Stadswallen gedaan; en de klokken geluid zouden worden: en dat, als de Eed door Zijne Hoogheid, den Magiſtraat, en de Burgerij afgelegd zoude zijn, wederom één en twintig ſchooten uit het geſchut gedaan, en het bekende *Airtje* van *Wilhelmus van Nasſauwen*, op de klokken geſpeeld zoude worden.

Tot voorkooming van alle wanorde en ongelukken, werden, onder andere, deeze maatregels genoomen; dat alle koetswagens en boerewagens buiten de Stad zouden moeten blijven; en dat alle de *Avenuës* van de groote Markt zouden worden afgeſlooten, uitgezonderd die van de Kaai: en werd ook, om den goeden Burgeren en Ingezetenen, en van Zijner Doorluchtige Hoogheids aanſtaande komſte, en van het geene zij bij die gelegenheid zouden hebben waar te neemen, te waarſchouwen, de volgende Publicatie gedaan.

P U B L I C A T I E.

„ Bailliu, Burgermeesters, Schepens en Raaden deezer Stad, „ doen te weeten; als dat met approbatie, en ingevolgen de intentie „ van Zijne Vorstelijke Doorluchtigheid, den Heere Prinſe van „ Oranje en Nasſau, Erfſtadhouder, Kapitein, en Admiraal Gene- „ raal der Vereenigde Nederlanden &c. op den 5 Junij, 1751, de „ inhuldiging van Zijne Hoogheid zal geſchieden, als Erf-Heer van „ Vlisſingen; en om alle wanorde en confuſie voor te koomen, de- „ welke zouden ſtrekken tot zonderling disreſpect der goede Regee- „ ringe en Burgerije, zoo wordt een' ieder op 't allerſerieuste gere- „ commandeerd 't zijne te contribueeren zoo in 't doen van Illumi- „ natien, ofte andere Vreugdebedrijven, als zullende ſtrekken tot „ meerder luister van zoo een' grooten en memorabelen dag; doch „ alleenlijk met dit onderſcheid, dat geene Illuminatien zullen moo- „ gen worden aangeſtooken op de groote markt, voor en al eer de „ Illuminatien van het Vuurwerk een einde hebben genoomen, en „ 't zelve zal weezen afgeſtooken, op dat de gemelde Illuminatien „ en Vuurwerk hun volkoomen effect zouden koomen te ſorteeren.

Komst van zijne Hoogheid &c.

De door Zijne Doorluchtige Hoogheid vastgeſtelde, en van grooten en kleinen hier lang gewenschte dag, op welken zijne Vorstelijke Doorluchtigheid als Erf-Heer deezer Stad en Heerlijkheid zoude in-

ingehuldigd worden, eindelijk gekoomen zijnde, vertrokken, volgens de genoomene resolutie, de Heer Mr. *Jacob Hurgronje*, gecommitteerde Raad, de Heer Mr. *Nicolaas van Hoorn van Burcht*, Oud Burgermeester, en de Heer Mr. *Anthonij Pieter van Disboek d'Oudbuizen*, als Pensionaris, gedeputeerd zijnde om zijne Hoogheid op te haalen, 's morgens van hier naar Middelburg, van waar Zijne Doorluchtige Hoogheid met eene prachtige en waarlijk Vorstelijke Statie vertrok om zich naar Vlisfingen te begeeven, en aldaar door eene plechtige inhuldiging bezit van dit gedeelte zijner goederen te neemen. Op den weg langs welken Zijne Hoogheid rijden moest, stonden verscheidene Eereboogen; onder anderen in het dorp Oostsouburg: deeze waaren, 't is waar, zeer eenvoudig, en alleenlijk met gevlochtte groente versierd, doch niet te min uit eene hartelijke genegenheid gesprooten, en spreekende getuigen van de liefde en hoogachtinge, die men dien Dierbaaren Vorst toedroeg: Zijne Hoogheid kwam, omtrent twee uuren na den middag, met de gansche statie, voor de maar eenige schreeden van de Stad gelegene buitenplaatse van den Heer Regeerenden Burgermeester *Lambrechtsen:* voor het ijzeren hek, waar mede derzelver ingang versierd is, stond, aan den weg, een fraaie en leevendig beschilderde Eereboog, op welken men deeze vaerzen las, ontleend uit Seneca (†);

DARE ORBI QUIETEM, PATRIAE PACEM SUAE,
HAEC SUMMA VIRTUS, PETITUR HAC COELUM VIA:

Dat is:

VREEDE AAN ZIJN VADERLAND, RUST AAN DE WAERELD GEEVEN,
DIT 'S D'ALLERHOOGSTE DEUGD, EN 'T PAD NAAR 'T HEMELSCH LEEVEN.

Hier stond de geheele Statie stil, en Zijne Doorluchtige Hoogheid uit derzelver koetse gestapt zijnde, werden aan dien Vorst de Sleutels der poorten en havenen deezer Stad, in eenen rooden fluweelen zak, liggende op eene groote zilveren Schotel, overgegeeven, door handen van den Heer Mr. *Jacob van der Mandere d'Ouwerkerk*, President Burgermeester, doende die Heer by deze gelegenheid aan den Vorst deeze treffelyke aaanspraak.

„ Doorluchtigste Vorst!

„ De Magistraat van Vlissingen vindt zig op het hoogste gehono-
„ reerd,

(†) In Octaviâ, v. 476-477.

De Sleutels der Stad **VLISSINGEN** *worden aan Zyne Hoogheid door de Ed. Agtb. Magistraat der Stad aangeboden*

Plegtige Inryding van Zyne Hoogheid binnen de Stad **VLISSINGEN** *door de Rammekens Poort*

„ reerd, Uwe Vorſtelijke Doorluchtigheid, alhier op haare gren-
„ zen *en Corps* te koomen opwachten, en Hoogst dezelve aldaar op
„ het eerbiedigſte te verwelkoomen. Dezelve heeft mij met de com-
„ misſie vereerd, om aan Uwe Hoogheid uit haaren Naam, als
„ een teken van *Hommagie*, de Sleutels van de Stadspoorten met al-
„ len Eerbied aan te bieden, waar van bij deezen de eer heb mij te ac-
„ quiteeren; te gelijk de Magiſtraat, de goede Burgerij, en de Stad
„ zelve in Uwer Hoogheids veel vermoogende gunst beveelende, en
„ den Hemel ſmeekende, dat Uwer Doorluchtige Hoogheids dier-
„ baare Perzoon en luisterrijk Huis, tot in lengte van dagen zal
„ moogen gezegend worden!

Deeze aanſpraak gëeindigd, en door Zijne Hoogheid minzaam beantwoord zijnde, trad de Vorst weder in Zijne koets, en de ganſche Stoet vervolgde zijnen weg naar de Stad (hebbende zich alle de leden van de Regeeringe naar rang in verſcheidene koetſen bij den zelven vervoegd) in orde als volgt.

1. Eene koets met twee paarden, en in dezelve de Heeren Mr. *Jacob Hurgronje*, gecommitteerde Raad wegens deeze Stad, Mr. *Nicolaas van Hoorn van Burcht*, Oud Burgermeester, en Mr. *Anthonij Pieter van Dishoek d'Oudhuizen*, Oud Burgermeester en Penſionaris, alle gecommitteerd om Zijne Doorluchtige Hoogheid van Middelburg op te haalen.
2. De *Hof-Fourier Nuijert*, te paard.
3. Twee Zadelknechts.
4. Zes *Palfreniers* met zes handpaarden.
5. De *Sous-Brigadier Prins*, rijdende voor acht *Gardes du Corps.*
6. De Onderſtalmeester *Groos*, te paard.
7. Vier *Pagies* te paard, namelijk de Heeren *Keppel*, *Blikwoet*, *Budée*, en *Sixma.*
8. Vier Loopers.
9. Eene kostelijke *paradekoets* met zes paarden; daar in Zijne Doorluchtige Hoogheid; de Heer Opperſtalmeeſter *Groveſtins*, en de Kamer-Heer Baron *van Heide.*

Ter wederzijde deezer koetſe gingen twee Onder-Officiers en zestien der *Cent Suisſes*, in hun plechtgewaat; Vier *Heidukken*, naast ieder Poortier twee; Vier Lakkeien ſtonden achter op de Koetſe.

10. De Graaf *van Hompesch*: *Exempt* van de *Gardes du Corps.*

Een Trompetter.

Zestien *Gardes du Corps*, *marcheerende* vier in een gelid, achter de koets van Zijne Hoogheid.

11. Eene koets van Zijne Hoogheid, met zes paarden beſpannen, in dezelve 's Vorsts Geheime Raad en Secretaris de Heer *de Back;* en de Heer Luitenant Generaal *Bouſe*, Eerſte Adjutant-Generaal van Zijne Hoogheid.

12. Eene koets van Zijne Hoogheid, met zes paarden beſpannen, en daar in de Heer Baron *van Cronſtrom*, Adjutant-Generaal van Zijne Hoogheid, en de Heer Baron *van Wulknitz*, Edelman van de Bedkamer, beide voor uit: de Heer Baron *van Linde*, en de Heer Collonel *van Borsſelen*, Edellieden van de Bedkamer, beide achter uit.

Achter op de koetſe ſtonden drie Lakkeien.

13. Eene koets met zes paarden; in dezelve Zijne Excellentie de Heer Baron *van Borsſelen*, repreſenteerende van wegens Zijne Hoogheid den Eerſten Edelen deezer Provincie; en de Heer Mr. *Johan Pieter Recxſtoot*, Raad Penſionaris deezer Provincie, beide vooruit: de Heeren *Buteux*, en *W. van Haren*, zitting hebbende in de Vergaderinge van Hunne Hoog Moog. beide achter uit.

Voor op deeze koetze, ter wederzijde, achter den koetſier ſtonden twee Negers.

14. De Heeren Gedeputeerden der Ed. Achtb. Regeeringe van de Stad en Heerlijkheid Vlisſingen, in eene koetſe met twee paarden, naamelijk de Heer Mr. *Anthonij Pieter Lambrechtſen*, Bailliu; en de Heer Mr. *Jacob van der Mandere d'Ouwerkerk*, Eerſte regeerend Burgermeester, beide voor uit: en de Heer Mr. *Willem Barent Lambrechtſen*, Tweede regeerend Burgermeester en Raad, achteruit. En voorts de andere leden der Ed. Achtb. Regeeringe deezer Stad, in verſcheidene koetſen.

15. Eene koets met twee paarden, en daar in de Heeren, Admiraal *Schryver*, en Generaal *Prætorius*, beide voor uit: de Heer Luitenant Generaal *Lillers*, achter uit.

16. Eene koets met twee paarden, en daar in de Heeren Gedeputeerden der Ed. Achtb. Regeeringe van de Stad en Marquizaat Veere, naamelijk de Heeren, Mr. *Lambert Jacob van Tets*, Bailliu en Raad, Mr. *Jan Louis Verelst*, Eerſte regeerend Burgermeester, en *Jacob Marinisſe*, Tweede regeerend Burgermeester dier Stad.

17. Eene koets met twee paarden, en daar in de Heer *Envoié Burmania*, en de Heer Secretaris *Horst.*

Dus reed Zijne Doorluchtige Hoogheid de Stad in, door de Rammekens poort (boven de welke de Muzijkanten, op de Officiers Kamer geplaatst, zich hooren lieten). En hier dient aangemerkt te

wor-

worden, dat het geſchut, Zijne Hoogheid in de Stad koomende; niet gelost werd; hebbende de Vorst, wanneer den zelven voorgeſteld was of Zijne Hoogheid goedvond bij derzelver Intrede in de Stad met het losſen van het geſchut *geſalueerd* te worden, betuigd liever te willen dat zulks niet geſchiedde: Zijne Hoogheid reed dan, alleenlijk onder het luiden der Klokken en ſpeelen van Muzijk, de Stad in, neemende de ganſche *Statie*, onder eenen onnoemelijken toevloed van menſchen, haaren weg langs de door haare dubbele en fraaie reeks van boomen aanzienelijke Dokke, daar alle de Weeskinders in reien geſchaard ſtonden: voorts den hoek om, voorbij het altoos, maar toen meer dan ooit, aangenaame boschje, door de Peperſtraat, die bij de komſte van Zijne Hoogheid met palm beſtrooid werd, in de Walſtraat (daar de Leden van de Regeeringe zich van den *train* afſcheidden, en langs eenen korteren weg naar het Stadhuis begaven): vervolgens over den Nieuwendijk (alwaar het Regiment van den Luitenant Generaal, Baron *de Villattes*, onder de wapenen ſtond) en van daar den Beurs-brug over door de Zuidſtraat langs de Bierkaai en over de Markt naar het Stadhuis, ſtaande de Burgerij, van het Accijs tot aan het Stadhuis, in twee reien onder de wapenen.

De Dokke, Peperſtraat, Walſtraat, Nieuwendijk, en Bierkaai, als ook verſcheidene andere plaatſen der Stad, waaren met meer of min ſierlijke doch alle door eene en dezelfde beweegreden (naamelijk liefde en eerbied voor Zijner Hoogheids dierbaaren Perſoon) van de Inwoonderen opgerechtte Eereboogen, verſierd: Sommige derzelven waaren voorzien met van boven nederhangende, en voor het oog niet onaangenaame kroonen, van verſcheiden maakſel en ſtoffe: als beduidende, hoe zeer men wenschte dat Zijne Hoogheid, en derzelver dierbaar Huis, ſtaâg met luister, eere, en voorſpoed mogten gekroond worden: op eenige deezer boogen las men *inſcriptien*, in het opſtellen en toepasſen der welken, de oprechte genegenheid jegens den Vorst duidelijk te kennen was: doch, om ons werk niet te zeer te vergrooten, zullen wij geene omſtandiger beſchrijving dier eereboogen geeven

Aan de trappen van het Stadhuis gekoomen zijnde, werd Zijne Doorluchtige Hoogheid aldaar van den Magiſtraat *en Corps gerecipiceerd*, en in de Vierſchaar geleid; wordende, zoo dra Hooggemelde Vorst in het Stadhuis getreeden was, één en twintig Vreugdeſchooten uit het geſchut van Stads-Wallen gedaan, en t'effens de Klokken geluid: De Vorst in de Vierſchaar gekoomen zijnde, en,

nevens de Leden van de Regeeringe, plaats genoomen hebbende, werd andermaals verwelkoomd door den Heer Prefident Burgermeester *Jacob van der Mandere d'Ouwerkerk*, die den Vorst met deeze fierlijke, welgepaste, en waarlijk Patriottifche woorden aanfprak.

Doorluchtigfte Vorst en Heere!

„ Nooit konde de Magiftraat van Uwer Hoogheids getrouwe Stad „ Vlisfingen meerder eere gefchieden, dan Uwe Hoogheid aan het „ hoofd haarer vergaderinge geplaatst te zien, voorneemens zijnde „ zich binnen deeze Stad op eene plechtige wijze als Erf-Heer te „ laaten inhuldigen: dezelve kan niet afzijn, Uwe Vorstelijke Door- „ luchtigheid andermaals op het eerbiedigfte te verwelkoomen, en „ te gelijk te betuigen, dat dezelve op de gevoeligfte wijze is aange- „ daan, eenen Vorst van zoo uitmuntende hoedaanigheden, als haa- „ ren Heer te zullen moogen erkennen, denzelven hulde doen, en „ trouwe zweeren: het is niet van heden, Doorluchtigfte Vorst, „ dat die van Vlisfingen hunne trouwe en iever voor het Doorluch- „ tigfte Huis van Oranje en Nasfau zullen koomen te betoonen; die „ zelfde iever heeft hen reeds bezield, wanneer ze, bijna twee eeu- „ wen geleeden, van de eerften waaren, om hunne Poorten voor „ den Doorluchtigften Vorst, Prins Willem den Eerften G. G. te „ openen: de groote weldaaden en nuttige Privilegien, door dien „ Vader des Vaderlands aan deeze Stad beweezen en verleend (fchoon „ lang geleeden) liggen hun nog versch in het geheugen, en kon- „ nen in hun, niet dan den diepften indruk van erkentenisfe en waa- „ re dankbaarheid verwekken.

„ Zij verwachten niet min van Uwer Vorstelijke Doorluchtig- „ heids hooge Gunste, dan dat die zelve Privilegien zullen moogen „ *gemainteneerd* en vermeerderd worden, op dat deeze fteeds af- „ neemende Stad, onder het Wijze en Voorzichtige Beleid van „ Uwe Doorluchtige Hoogheid, eens weder in luister en voorfpoed „ mooge opftijgen, als in de dagen van Ouds: ten dien einde heeft „ de Magiftraat de Eer, haare Perfoonen en Familien, de goede Stad „ Vlisfingen, en de getrouwe Burgerij, in de machtige befcher- „ ming van Uwe Doorluchtige Hoogheid te beveelen, met betui- „ ginge, dat hun niets aangenaamers zal konnen voorkoomen, dan „ aan Uwe Hoogheid ten allen tijde waare blijken van hunnen iever „ en aankleevendheid, voor deszelfs Perfoon, en Vorstelijk Huis, „ te moogen geeven.

„ Zij

„ Zij bidden inmiddels God Almachtig, dat Hij Uwe Doorluchti-
„ ge Hoogheid, Haare Koninglijke Hoogheid Mevrouw de Prinſes,
„ benevens de Vorstelijke Spruiten, in Zijne Heilige Beſcherming
„ wille neemen, en nog veele jaaren in gezondheid en voorſpoed
„ ſpaaren, tot nut en welzijn van het lieve Vaderland, en deezer Stede
„ in het bijzonder!

Deeze aanſpraak geeindigd, en van Zijne Doorluchtige Hoogheid op eene zeer vriendelijke en minzaame wijze beantwoord zijnde, maakte Zijne Hoogheid gewag van de reden en oorzaak Zijner komſte naar Vlisſingen: waar na Hoogstgemeldde Vorst zich opentlijk vertoonde in een der groote Venſteren van de Burgermeesterskamer, leunende op een rood fluweelen kusſen, het welk, op een rood fluweelen kleed met gouden pasſementen belegd, in het venſter lag: Vervolgens werd aan Zijne Hoogheid door den Heer Secretaris *Clyver*, de Eed, als Erf-Heer van deeze Stad, voorgeleezen, dewelke van den Vorst met zeer veele aandacht aangehoord, en met zeer veele teêrhartigheid afgelegd werd: waar na de Regeering den Eed van getrouwheid aan Zijne Hoogheid afleide; preſenteerende de ganſche Burgerij bij de eene en de andere omſtandigheid het geweer: daar na werd de Eed den Officieren van de Burgerije, en eindelijk der Burgerije zelver afgenoomen: alles onder eenen ongemeenen toeloop van menſchen, die hunne oogen niet genoeg verzaadigen konden met het beſchouwen van dien dierbaaren, zoo lang gewenschten, en nu eindelijk verkreegenen Vorst: Wordende dit alles bevestigd door het uitroepen van, *Vivat Oranje;* het gebrom van één en twintig ſchooten uit Stads geſchut; en het vrolijke geluid van 't *airtje*, *Wilhelmus van Nasſauwen*, dat op de klokken geſpeeld werd.

II. HOOFDSTUK.

Aanſpraaken, uit naame der verſcheidene Collegien deezer Stad aan Zijne Hoogheid gedaan: nevens eenige andere omſtandigheden

Dit verricht zijnde, verleende Zijne Doorluchtige Hoogheid gunſtig en openbaar gehoor aan de verſcheidene *Collegien* deezer Stad; en werd van den Heer *Pieter Jasper van Nispen*, als Collonel der Burgerije, op volgende wijze aangeſprooken.

 „ Door-

„ Doorluchte Vorst, en Heer, zeer gewenschte
„ Erfstadhouder deezer gëunïeerde Provincien!

„ In naam van den Burger-Krijgsraad deezer Stad Vlisfingen, heb
„ ik de Eer (met de grootste blijdschap vervuld zijnde,) te moogen
„ zien onzen langgewenschten Vorst, en wettigen Heer, aan wien
„ wij, op het allereerbiedigste, onzen dienst met submissie en vene-
„ ratie zijn aanbiedende, ons zelven demoediglijk voor Uwe Hoog-
„ vorstelijkheid nederbuigende: ons hart wordt heden vervuld met
„ de alleruiterste Vreugde, ziende dat Uwe Hoogheid, Doorluch-
„ te Vorst en Heer, met zoo veel liefde en vergenoeginge aan-
„ neemt alle Eer en Waardigheden Uwer Doorluchte en nooit ge-
„ noeg gepreezene Voorvaderen, die hun leeven voor ons lieve Va-
„ derland hebben opgeofferd, ter afwerpinge van het Spaansche jok
„ en ter voortplantinge der Gereformeerde Religie, om het te maa-
„ ken tot eene vrije Republijk, daar Waarheid en Godvrucht, 't
„ zaam gepaard gaan; en dat onze blijdschap te meer vergroot, was
„ dat wij met zoo veel vreugde mogten zien, met hoe veel teder-
„ heid Uwe Hoogvorstelijke Doorluchtigheid den Eed van Trouwe
„ en Bescherminge aan de inwoonderen deezer Stad, en derzelver
„ voorrechten, hartgrondig bezwooren hebt, waar op onze geëer-
„ de Overigheid, benevens den Burger-Krijgsraad, mitsgaders de
„ geheele Burgerij, in handen van U, Doorluchte Vorst, en wet-
„ tige Heer, den Eed hebben afgelegd: nu is onze Vreugd in dee-
„ zen ten toppunt gesteegen, nu konnen wij ons veilig onder zoo
„ eene aangenaame en verkwikkelijke Lommer nederleggen, en on-
„ der derzelver schaduwe ons verlustigen.

„ God almachtig bekroone Uwe Hoogvorstelijke Doorluchtig-
„ heid, met Wijsheid om het roer van Staat te bestuuren, frisse lee-
„ venskrachten, gepaard met eene Reeks van Jaaren, om het te kon-
„ nen blijven ondersteunen tot blijdschap Uwer Onderdaanen.

„ Middlerwijl wij biddende toewenschen aan Haare Koninglijke
„ Hoogheid Mevrouwe de Prinses, benevens den Doorluchten Erf-
„ Prins Willem den Vijfden, en Haar Doorluchte Hoogheid Me-
„ vrouwe de Prinses Carolina, Vrede, Zegen, en Voorspoed; dat
„ het den Huize van Oranje en Nasſau nimmer aan telgen ontbree-
„ ke, om ons te regeeren, tot dat de Maan niet meer en zij!

De Eerwaarde Kerkenraad van de Nederduitsche gemeente sprak door den mond van D. *Petrus Nieuwland*, den Vorst aldus aan.

Door-

„ Doorluchtigst Vorst, zeer Genadig Heer!

„ Voor weinige jaaren zagen wij met aanbiddinge van den wonder-
„ daadigen God, Uwen Doorluchtigen hoorn uit een onverdiend ſtof
„ verhoogd, en het gevaarte van Neerlands zeven Wingewesten op
„ Uwe Doorluchtige ſchouders hoogtijdig rusten: Een ieder, die
„ den ommezwaai der gebeurlijkheden in handen van eene Opper-
„ oorzaak ſtelt, beſloot, dat dit verhoogen niet uit Oosten of Wes-
„ ten kwam, maar van den Heere; 't was wonderlijk in onze oogen:
„ thans doet 'er dezelve Hemelvoogd zoo en zoo toe, als een God,
„ die erfenisſen uitdeelt aan wien Hij wil! Thans zien wij een an-
„ der Jubilé herbooren, waar in de voorheenen zwervende goede-
„ ren tot den echten Eigenaar wederkeeren! En dit is het ſtuk,
„ Doorluchtig Vorst, waar over onze Kerkenraad ſchuldplichtig en
„ t'effens tot hooge Eer rekende, Uwe Vorstelijke Doorluchtigheid
„ in 't openbaar, diep-nederig, hart-innig, buitenmaatig verblijd,
„ te moogen begroeten; gun het ons, zeer Genadig Heer, uit bors-
„ te en keele te juichen, Hoſanna! Hoſanna! gezegend Gij die
„ koomt! al het welmeenende Volk, 't geen Nasſau's Huis kent,
„ en erkent, is dankbaar tot God, en zedig uitgelaten roept het
„ met ons, *lang leeve Salomo!* de aarde berste van 't geluid! 't volk
„ zegt het eenſtemmig Amen!

„ Wij onderwerpen ons, gelijk met onze Zielen aan den Heer
„ der Heeren, zoo met onze lichaamen, en belangen aan de zacht-
„ moedige, vaderlijke beheeringe van Uwe Doorluchtige Hoogheid;
„ zeer gerust beveelen wij alle onze gewenschte dingen aan eenen
„ Vorst, die met zijne ſchaapen herderlijk, met zijne gewilligers
„ edelmoedig zal omgaan; wij doen dit des te meer, Doorluchtige
„ Vorst, nadien wij op goede gronden vertrouwen, dat het recht
„ van onzen God uit Uw godvruchtig hart in beide de Vorstelijke
„ handpalmen gedrukt, geduurzaam voor Uwe Doorluchtige oogen
„ zweeven zal. Geniet deeze eer, Roemruchtig Prins, geniet ze
„ langduurig, geniet ze zeer voordeelig, en laat ons Vlisſingen tot
„ in het laate nakoomelingſchap van U, ô Vorst, en van Uw Door-
„ luchtig huis aanheffen, *Daar is een heerſcher onder ons in gerech-
„ tigheid, een heerſcher onder de menſchen, een heerſcher in de vreeze
„ Gods!*

„ Wij, die de Vertegenwoordigende Kerk Gods in deeze Uwe

„ Heerlijke Stad uitmaaken, doen deeze gelofte voor God, in te-
„ genwoordigheid van Uwe Doorluchtige Hoogheid en van alle de
„ Edelen des Volks, dat onze Ziel U geduurig zegenen zal, o lief-
„ de en vermaak des volks! den ganfchen dag zullen wij voor U bid-
„ den, o afgefmeekte hemelgaave! voor Mevrouwe, Haare Ko-
„ ninglijke Hoogheid, Ifraëls moeder! voor de twee Vorstelijke tel-
„ gen, Willem den vijfden (wel aan hem!) en Carolina, op dat wij
„ onder deeze Oranje-Lommer, als onder eenen verhevenen Won-
„ derboom lang moogen nederzitten, deszelfs vruchten ons gehe-
„ melte zoet zijn, zoo lang Zon en Maane ftaan, tot dat de or-
„ deningen der hemelen bewoogen worden!

„ En dewijl het ons gebeuren mag te fpreeken tot eenen grooten,
„ echten, en edelften, jaa oudften Kerk-Zoon, vervrijmoedigen wij
„ ons de algemeene Nederlandfche, en ook onze Kerk op de ont-
„ fermingen Gods aan Uwe Doorluchte Hoogheid aan te beveelen:
„ 't fcheepke van Jefus, onzen grooten Zaligmaaker, fchijnt te zin-
„ ken, door twee felle monfters, die fpooreloos met mond en pen-
„ ne woelen, aangerand, hier den Atheïst, en Deïst, gints den
„ Mistijk.

„ Doorluchte Theodofius, kan het zijn, geef ons de Kerk vrij
„ van die wangedrochten, en 'er is hoop, dat het Land van in- en
„ uitwendige kwellingen vrij zal gaan!

„ Wij fluiten met een hart, dat der zegenende woorden nog vol
„ is; God Drieenig binde in den Hemel Zijner Heiligheid over Uwen
„ gaaloozen Perfoon, dat thans in Vlisfingen gebonden is! en hij
„ doe tot alle onze zegeningen meer toe, dan wij bidden of denken
„ durven, naar de Magt, Grootheid, Godheid, Goedheid, die bij
„ Hem is, AMEN!

Uit naame van den Eerwaarden Kerkenraad der Waalfche gemeen-te, werd Zijne Hoogheid, door D. *Daniel Theod. Huët*, in de Franfche Taale dus aangefprooken.

„ *Monfeigneur*!

„ *C'eft avec un vif empreffement que nous faififfons l'occafion qui fe*
„ *prefente, de temoigner à V. A. S. & la joie que Sa prefence nous caufe,*
„ *& les voeux ardens & finceres que nous formons pour fa Confervation*
„ *& pour Sa Profperité. Nous prions le Dieu qui Vous a etabli, qu'il*
„ *repande en abondance fur Votre Illuftre Perfonne, fur Votre Roiale*
„ *Epou-*

„ *Epouſe, ſur Vos Precieux Enfants, ſur Tous Ceux qui Vous ſont*
„ *unis, Ses plus riches Benedictions: qu'il vous comble de ſes Graces temporelles & ſpirituelles: qu'il ſe tienne à votre droite, afin que vous ne ſoiez jamais ebranlé; qu'il ſoulage par ſon ſecours continuel les nombreux & penibles ſoins que vous impoſe votre fidele attachement aux interets du Peuple qui vous eſt confié: que ce Roi des Rois, de qui deſcend toute bonne donation & de la part duquel vous adminiſtrez la juſtice, recompenſe votre zele infatigable par des biens plus ſolides que des honneurs terreſtres!*

„ *Tels ſont nos voeux: les Dignitès, auguſtes, mais periſſables, dont Vous etes revetu; la Gloire dont Vous couronne dès ici bas votre conduite; les Douceurs que Vous procure la ſocieté d'une Epouſe & d'Enfants dignes de vos vertus; le Reſpect & l'Amour que Vous portent ceux qui ſont commis à vos ſoins vigilans; ne ſont qu'une legere & imparfaite image de la felicité que nous Vous ſouhaitons: puiſſiez Vous, apres avoir, pendant un long cours d'années, eté les delices de ces Provinces, & l'inſtrument de leur bonheur, laisſer Votre Memoire en benediction ſur la terre, & gouter dans la gloire eternelle, la recompenſe que Dieu deſtine aux Princes qui auront travaillé à ſe rendre ſon Image par leurs Vertus: mais puiſſiez vous, en partant pour votre Patrie celeſte, avoir la conſolation de laiſſer apres Vous un Fils, qui ſuccede à ſon Pere dans ſes eminentes qualitès comme dans ſes emplois! c'eſt ce que nous Vous ſouhaitons du fond de nos coeurs!*

„ *Nous prenons auſſi la liberté de recommander à la protection de V. A. S. & nous, & le cher Troupeau que Dieu a confié à nos ſoins: daignez, Prince auſſi aimable par votre douceur, que reſpectable par vos autres vertus, Vous ſouvenir que Vous avez en nous des Vaſſaux qui auront toujours pour Vous un tendre amour, & une fidelité inviolable, & qui feront toujours des voeux ardens pour votre proſperité!*

Dat is:

„ Doorluchtige Vorst!

„ Met eene ieverige vlijt neemen wij de gegeevene gelegenheid waar, om U. D. H. en de Vreugd die derzelver tegenwoordigheid in ons veroorzaakt, en de vuurige wenſchen die wij voor Haare Behoudenisſe en voor Haaren Voorſpoed doen, te betuigen.

„ Wij bidden den God die U heeft aangeſteld, dat Hij over

„ Uwen Doorluchtigen Perſoon , over Uwe Koninglijke Echtge-
„ noot, over Uwe Dierbaare Kinders , over alle de geenen die U
„ vereenigd zijn , Zijne rijkſte zegeningen in overvloed uitſtorte:
„ dat hij U overlaade met zijne tijdelijke en geestelijke Gaaven: dat
„ Hij zich aan Uwe rechte hand houde, op dat Gij nimmer wanke-
„ let: dat Hij de menigvuldige en zwaare zorgen, die Uwe getrou-
„ we genegenheid voor het welzijn des volks dat U toebe-
„ trouwd is, U oplegt, door Zijnen geduurigen bijſtand verligte:
„ dat die Koning der Koningen, van wien alle goede gaave afkoomt,
„ en door wien Gij gerechtigheid ſtelt, met weezentlijker goede-
„ ren, dan de aardſche eerampten zijn, Uwen onvermoeiden iever
„ beloone!

„ Zoo zyn onze wenſchen! de heerlijke, maar vergangelijke
„ Waardigheden daar Gij mede bekleed zijt, de Eer, daar, reeds
„ hier beneden Uw gedrag U mede kroont; het Vermaak, dat de
„ gemeenſchap van eene Echtgenoote en van Kinderen, Uwer
„ deugden waardig, U geeft; de Eerbied en de Liefde, U door die
„ geene toegedraagen, die aan Uwe waakzaame zorgen toebevoo-
„ len zijn; zijn ſlechts eene zwakke en onvolmaakte afbeelding van
„ het geluk dat wij U toewenſchen! Mooget Gij, na eene lange reeks
„ van jaaren de Wellust deezer gewesten, en het Werktuig hun-
„ ner Welvaart geweest te zijn, Uwe Gedachtenis op aarde in ze-
„ gen laaten, en in de eeuwige Heerlijkheid de belooning genieten
„ van God den Vorsten, die getracht zullen hebben door hunne
„ deugden zyn beeld te zijn, toegeſchikt: maar mooget Gij ook
„ naar Uw hemelsch Vaderland heen reizende, den troost hebben,
„ van eenen Zoon na U te laaten, die Zijnen Vader in zijne uit-
„ muntende hoedaanigheden, gelijk in zijne Ampten, opvolge!
„ Dat wenſchen wij U uit den grond onzer harten!

„ Wij neemen ook de Vrijheid, en ons, en de geliefde Ge-
„ meente, van God aan onze zorge toebetrouwd, in de Beſcher-
„ ming van U. D. H. te beveelen. Verwaardig U, Vorst zoo be-
„ minnelijk door Uwe Vriendelijkheid, als aanzienelijk door Uwe
„ andere Deugden, te gedenken, dat Gij in ons onderzaaten
„ hebt, die altijd voor U eene tedere liefde en eene onveran-
„ derlijke getrouwheid zullen hebben, en die altijd voor Uwen
„ Voorſpoed vuurig ſmeeken zullen!

Van wegens den Eerwaarden Engelſchen Kerkenraad, ſprak D. *David Rutherfoord* den Vorst in die taale op de navolgende wijze aan.

„ *Most Illustrious Prince.*

„ *Does an Air of the highest pleasure and satisfaction shine every*
„ *where in the Countenances of Walcherens Inhabitants, being proud of*
„ *the presence of their Beloved Prince and Stadtholder. Justly then are*
„ *the hearts of Flusshings Burgesses, in this long wisshed for day filled*
„ *with the utmost Joy, whilst they are favoured with their eyes to behold*
„ *their Lawfull Lord restored to the possession of his Rights and superiori-*
„ *tys; And thus have the Opportunity to pay their due Homage and give*
„ *the sacred pledge of their fidelity to your Illustrious* HIGHNESS *as such.*
„ *Gracefully Acknowledging this to be the doing of the Lord, who as*
„ *a God of knowledge weigheth Actions and makes every thing beautifull*
„ *in its season.*

„ GREAT SIR *give me then leave in approaching your Person with*
„ *the most profound respect and joyfull spirit for myself and in the name*
„ *of the Representatives of the English Church and Natives of Great*
„ *Brittain residing in this place, to Congratulate your Illustrious* HIGH-
„ NESS *as being now solemnly installed Marquise of Traveer and Lord of*
„ *Flusshing, publickly also declaring our subjection and fidelity as loyall vas-*
„ *sals to* YOUR HIGHNESS *in that Quality and Character.*

„ *Humbly Recommending us to your* HIGHNESS *favour and protection*
„ *we heartily join in our prayers and supplications to him by whom Kings*
„ *reign, Princes rule, nobles yea all the judges of the Earth. That he*
„ *may take your* HIGHNESS *precious person into his gracious and divine*
„ *protection! may his spirit of Wisdom, Councel and fear of the Lord rest*
„ *always upon your* HIGHNESS *spirit, to direct your* HIGHNESS *in all*
„ *your Councels, to prosper your* HIGHNESS *in all your Undertakings,*
„ *for retrieving Netherlands antient lustre and glory and preservation*
„ *of her sacred priviledges and Civil liberties in Church and State!*

„ *May the same kind and Adorable providence, that formerly raised*
„ *noble and valiant Heroes of your Illustrious house to deliver these Pro-*
„ *vinces when at the brink of ruin, to support the Protestant Inte-*
„ *rest in Europe and firmly Uniting this Common wealth with Great*
„ *Brittain as the two main pillars of the Protestant Religion, Eminently*

„ *Qualify and Employ your* HIGHNES *as a chosen vessell for attaining and*
„ *maintaining these glorious ends.*

„ *The Allsufficient Jehovah, Crown the Princess Royal your* HIGHNESS „ *Consort, the young Prince and Princess, and all the branches of your* „ *Illustrious house with the best of his blessings. Making her Royal* „ HIGHNESS *as Deborah a mother in this Israel and a joyfull mother of* „ *many Children. Who inheriting the virtues and dignities of ther* „ *Illustrious Ancestors, may perpetuate the Name of Orange to lasting* „ *generations.*

„ *May Heavens having Crowned your* HIGHNESS *with length of days* „ *here, Minister your* HIGHNESS *an abundant Entrance into the King-* „ *dom of Glory; to have Walkings with them that stand before the thro-* „ *ne of God and the Lamb for ever and ever. Amen!*

„ * Doorluchtige Vorst!

„ Zoo 'er een verkwikkelijke waasſem van het diepst vermaak en „ hoogst vergenoegen, op het weezen van alle de Inwoonderen van „ Walcheren, dat zich, met reden op de tegenwoordigheid van zij- „ nen beminden Vorst en Stadhouder mag beroemen, legt, met „ hoe veel meer recht vindt de Vlisſingſche Burgerij haar hart in „ deezen lang gewenschten dag dan niet overſtroomd met eene on- „ uitſpreekelijke blijdſchap, daar ze thans haaren rechten Heere, her- „ ſteld in zijne aloude Voorrechten en Eerampten, met haar oog mag „ aanſchouwen; waar door haar gelegenheid word gegeeven van dien „ Doorluchtigen Vorst in die hoedaanigheid, trouwe, hulde en ge- „ hoorzaamheid te zweeren! met veel dankbaarheid erkent ze Gods „ vinger en zijne Almachtigheid hier in, die naar haare onpeilbaare „ kennis alles ſchikt en in zijnen tijd tot een gelukkig einde brengt.

„ Doorluchtig Vorſt! het zij mij geoorloofd Uwe Hoogheid in „ den nedrigſten Eerbied en in de Vreugde mijnes harten, voor mij „ zelven en in den Naam des Engelſchen Kerkenraads deezer Stede, „ te naderen; en Uwe D. H. thans als Marquis van Veere en Heere

„ van

* Op dat niemand denke dat ik my iets zoeke toe-te-ſchryven, dat my niet toekomt, acht ik niet onnoodig hier te waarſchouwen, dat deeze vertaaling, als ook die van de Latynſche Aanſpraak, myn werk niet is.

„ van Vlisſingen plechtig ingehuldigd, allen geluk en heil te wen-
„ ſchen, en heilig van onze onderwerpinge en ſchuldige gehoor-
„ zaamheid, in die hoedanigheid te verzekeren.

„ Wij beveelen ons nedrig onder de gunst en beſcherminge van
„ Uwe H., en wij richten onze tederſte en vuurigſte beden tot Hem,
„ door wien Koningen regeeren, Vorsten, Edelen, en alle Rechters
„ hier beneden gerechtigheid oeffenen, dat het Hem behaage, Uwe
„ D. H. in zijne genadige en Goddelijke beſcherminge te neemen;
„ de Geest der Wijsheid, des Raads en van zijne Vreeze ruste al-
„ toos op Uwe D. H. om haar in alle haare raadſlagen te beſtuuren;
„ op dat dezelve altoos gelukkig uitvallen, tot verrijzinge en op-
„ bouw van den alouden Luister en Roem dezer Landen, en ſtand-
„ houding van haare heilige Voorrechten en Vrijheden in Kerken
„ Staat.

„ De aanbiddelijke Voorzienigheid, die meermaalen uit Uwen Ede-
„ len en Dapperen Stam Helden heeft verwekt om dit Gemeene-
„ best van den oever van 't verderf te rukken, het Protestantsch belan-
„ gen in Europa te handhaven, en het zelve zoo onverbreekelijk
„ aan het nabuurige Groot Brittanje te hechten, verbintenisſen waar
„ op, als op twee hoofd pijlaaren, de Hervormde Godsdienst met zoo
„ veel vertrouwen rust, behaage het Uwe D. H. als een uitver-
„ kooren Vat tot bekoomen en bewaaren van dat grootsch en za-
„ lig oogmerk te gebruiken.

„ De Algenoegzaame God overſtroome Haare K. H. Uwe D.
„ Hoogheids Gemaalinne, den Erf Prins, de Princesſe, en alle de
„ takken van uw Doorluchtig Huis met de dierbaarſte zijner zege-
„ ningen; Hij ſtelle haare K. H. als eene Debora, eene Voogdesſe in
„ Israël en blijde Moeder van een talrijk Kroost, die, waardige Erf-
„ genaamen van de Deugden en Eerwaardigheden van Uwen Door-
„ luchtigen Naam van Oranje, den zelven aan de laatſte geſlachten
„ ongeſchonden moogen overbrengen.

„ Het behaage den Genadigen God Uwe D. H. na het afweeven
„ van eenen langen levenstijd hier beneden, in te lijven in den Zali-
„ gen Hemel, om Gemeenſchap en ommegang te hebben met de
„ zaligen die voor Gods en des Lams throon van eeuwigheid tot eeu-
„ wigheid ſtaan en verkeeren, Amen!

Zijne Hoogheid werd dus aangefprooken van D. *Andreas Thomas Dreulner*, Leeraar der Lutherfche gemeente.

„ Doorluchtigfte Prins, Genadigfte Vorst en Heer!

„ De Evangelifche Lutherfche Kerk en Kerkenraad te Vlisfingen in 't gemeen, en de beftelde Leeraar daar van in het bijzonder, wenfchen Uwer Doorluchtige Hoogheid, tot de herftelling in zijn Vaderlijk Erfdeel, op het allerootmoedigfte en hartgrondigfte, allen Goddelijken zegen.

„ Wij doen deswegen U. D. H. op het allergetrouwfte hier mede ook onze onderwerpinge.

„ Wat zouden wij hier bij nog meer wenfchen? dan dat Kerk en Staat, ook in deeze Stad, onder het hoogwijze en getrouwe beftier Uwer Doorl. Hoogh. in eene Gode behaaglijke form wierde gebracht, en ook de nog zeer onvermoge Evangelifche Lutherfche Kerk alhier, bij Uwe Doorluchtige Hoogheid haare hulp en bijftand mooge vinden!

„ De Algeevende Genadige God, maake U. D. H. in Uwe zwaarwigtige bedieninge, altoos meer en meer bekwaam, al het vereischte in getrouwheid te vervullen: op dat daar door, den armen en onderdrukten hulpe; veelen anderen groot heil; Uwer Doorl. Hoogheids waardften Perfoon, en Koninglijke en Doorluchtigfte Huis veel luister; en den allerhoogften alle Heerlijkheid, worde toegebracht! Amen!

Vervolgens werd ook Zijne Hoogheid in de Latijnfche taale *geharangueerd* door Jonkheer *N. J. van Hoorn* (Zoon van den Heer Oud Burgermeester Mr. *Nicolaas van Hoorn van Burcht*) als Kapitein van eene opgerechtte *Compagnie* Granadieren, beftaande in jonge Heeren uit verfcheidene der Voornaamfte en fatzoenelijkfte burgerhuizen deezer Stad, alle zeer fraai uitgedost: deeze aanfpraak was in de volgende woorden uitgedrukt.

In-

,, *Inlustrisſime ac Celsisſime Princeps!*

,, *Diogenes ille Cynicus, cum Alexandrum Magnum ante dolium ſuum ,, ſtantem videret, ex regis adventu ſibi tenebras oriri conquestus, roga- ,, bat, ut discederet.*

,, *Nobis hodie contrarium nunc accidit, inlustrisſime Princeps; nobis ,, enim adventu tuo non moeroris tenebrae, ſed gaudiorum lux ſplendidis- ,, ſima exorta est.*

,, *Nos & diem hunc felicitatis publicae auſpicem albo lapillo notandum ,, ducimus, quo Celſitudo tua tanquam ſtella ſuper hanc urbem exoritur. ,, ſicuti autem ſtellae nativa luce ſua in uſum mortalium ac inferiorum deſer- ,, viunt: ita & tu habes, O! inlustris anima, ut prudentiae ac ſapientiæ ,, tuae lumen atque fulgorem in uſum publicum posſis refundere.*

,, *Felix igitur faustusque ſit iste dies, qui Divini Numinis auſpicio & ,, beneficio te nobis praeſentem ſtitit, & civitatem Fliſſingenſem Tibi, ,, veteri ſuo Domino, iterum reddidit!*

,, *Deus Ter Opt. Maximus faxit! ut Te, quem ingredientem ſal- ,, vum atque prosperum ſalutamus, discedentem quoque in Urbis tuae Fliſ- ,, ſingenſis, Reipublicae, Eccleſiae, Scholarumque ſalutem diu felicem, ,, diu incolumem, diu ſuperſtitem videre atque venerari ex voto nobis con- ,, tingat!*

Dat is:

,, Doorluchtigſte en zeer Verheven Vorst!

,, Diogenes van de Cyniſche Secte, wanneer hij Alexander den ,, Grooten voor zijn vat ſtaan zag, klaagende dat hem door des Ko- ,, nings aankomſte eenige donkerheid gemaakt wierde, verzocht, ,, dat dezelve zoude weg gaan.

,, Ons geſchiedt heden het tegendeel, Doorluchtigſte Vorst; want ,, door Uwe aankomſte is voor ons geene duisternis van droefheid, ,, maar een zeer blinkend licht van blijdſchap opgekoomen.

,, Wij achten ook, dat deeze dag als een voorteken en voorſpel- ,, ling van openbaar geluk en voorſpoed met een wit ſteentje behoort ,, aangetekend te worden, op den welken Uwe Hoogheid gelijk als ,, eene ſtar over deeze Stad is verſcheenen. Maar gelijk de ſtarren ,, door haar aangebooren licht tot nuttigheid der menſchen en aard-

„ ſche dingen dienen: aldus hebt Gij ook, o doorluchtige ziel, dat „ Gij licht en glans van uw Verſtand en Wijsheid tot nut van het „ gemeen kunt uitſtorten.

„ Gelukkig dan, en voorſpoedig zij deeze dag, dewelke door be- „ ſtier en weldaad van God, Uwe Hoogheid aan ons tegenwoordig „ heeft vertoond, en de Stad Vlisſingen aan U, als aan haaren ou- „ den Heer, heeft wederom gegeeven.

„ De Driemaal Goede en Groote God geeve, dat wij U, dien wij „ gezond en gelukkig intreedenden groeten, ook weggaanden tot „ welzijn van Uwe Stad Vlisſingen, van het Gemeenebeste, Ker- „ ke, en Schoolen lang gelukkig, lang gezond, lang leevend naar „ wensch moogen zien en eeren!

Elke deezer aanſpraaken werd van Zijne Hoogheid in de zelfde taale waar in zij gedaan was, op de minzaamſte en beleefdſte wijze en met veele tederheid beantwoord, toonende zich zijn Vorstelijk Hart zeer aangedaan over den iever en de oprechte liefde, die men aan Zijne Hoogvorſtelijke Doorluchtigheid betuigde.

Met het waarneemen deezer Plechtigheden werd het omtrent vijf uuren na den middag; wanneer Zijne Hoogheid een groot getal zilveren gedenkpenningen uit het middelſte venſter van het Stadhuis onder het Volk ſtrooide, het geene ook uit twee andere venſteren, aan de eene zijde door den Heer Secretaris *Horst*; aan de andere door den Heer Cabinet-Commies *Pain*, geſchiedde: men zie hier de afbeelding en uitlegging van die penningen.

Aan den eenen kant ziet men den beroemden *Ulysſes*, Koning van *Ithaka*, die, na twintig jaaren lang in vreemde plaatſen gezworven te hebben, eindelijk in zijn Land te rug gekeerd zijnde, van zijnen Zoon *Telemachus*, en zijnen Dienaar *Eumæus* erkend en verwelkoomd wordt: rondom leest men deeze woorden.

VE-

VETEREM DOMINUM VIDETIS ULYSSEM.

Dat is:

GIJ ZIET UWEN OUDEN MEESTER ULIJSSES WEDER.

En onder ſtaat:

SUUM CUIQUE.

Dat is:

EENEN IEDER HET ZIJNE.

Aan den anderen kant ziet men Z. D. Hoogheid ſtaande op de Puie van 't Stadhuis, en voor het zelve de Burgerije onder de wapenen, met dit omſchrift:

ADGNOSCO STUDIUM MENTEMQUE MEORUM.

Dat is:

IK ERKEN DEN IEVER EN DE GENEGENHEID DER MIJNEN.

En onder ſtaat:

FID. CIV. VLISSINGAE ET VERAE.

Dat is:

FIDELITAS CIVIUM VLISSINGAE ET VERAE: DE GETROUWHEID DER BURGEREN VAN VLISSINGEN EN VEERE.

Of anders

FIDELIBUS CIVIBUS VLISSINGAE ET VERAE: DEN GETROUWEN BURGEREN VAN VLISSINGEN EN VEERE.

Onderaan ziet men het Wapen van Zijne Vorstelijke Doorluchtigheid; ſtaande aan den eenen kant deszelven de Letters MDC en aan den anderen, CLI, dus t'zamen uitmaakende het Jaar 1751, in het welke Zijne Hoogheid hier ingehuldigd is.

Na het verrichten van alle die plechtigheden, werden aan Zijne Doorluchtige Hoogheid eenige der *Antiquiteiten* of Oudheden, welke in verſcheidene vertrekken van het Stadhuis bewaard worden, vertoond.

Be-

Behalven de Raadkamer, daar Zijne Hoogheid aan tafel gezeten is, word in de nevensſtaande plaat verbeelt de groote Zaal, alwaar eenige Heeren de vermaarde Flesſen, van eene der welke ſommige den Naam en het Wapen deezer Stad afleiden (en die, als te vooren gezegd is, in de Thezaurie bewaard worden) aan Zijne Hoogheid vertoonen: deeze Flesſen zijn drie in getal; de ééne, zeer eenvoudig van maakſel en ſtoffe, ſchijnt van gebakkene aarde gemaakt, en koomt, wat haare gedaante betreft, over een met die van Stads Wapen: de tweede is van leder, niet onaardig geſchilderd of verlakt; men ziet 'er, op eenen zwarten grond, verſcheidene bloemen en dieren met zeer levendige koleuren uitgedrukt: de derde; welke eenen zeer langen hals heeft, is wel de kleinſte van inhoud, doch de kostelijkſte en teffens de fraaiſte, zijnde van zeer kunſtig gewrocht zilver. Van het krijgsgetuig des Spanjaards *Pacieco* is reeds gewag gemaakt. De geweezene Heeren van Vlisſingen, welker afbeeldingen in de Raadkamer, gelijk wij reeds aangemerkt hebben, geplaatst zijn, zijn I. *Antonis*, II. *Philips*, III. *Adolf*, IV. *Maximiliaan*, uit het huis van Bourgondien: V. *Willem* de Eerſte, VI. *Maurits*, VII. *Fredrik Hendrik*, VIII. *Willem* de Tweede, IX. *Willem* de Derde; uit het huis van Nasſau: Mannen, aan welken men te recht met lof gedenkt, maar voor geenen der welke onze Vierde *Willem** in treffelijke hoedaanigheden had te wijken.

III. HOOFDSTUK.

Behelzende inzonderheid eene beſchrijving van het Zinnebeeldige kunstwerk, waarmede de tafel, daar Z. D. H. aanzat, verſierd was.

De plechtigheden, waar van wij gewag gemaakt hebben, hadden een einde genoomen, en het was nu ruim zes uuren na den middag, wanneer Zijne Doorluchtige Hoogheid verzocht werd, de maaltijd, die men ter eere van dezelve bereid had, met Haare gunſtige tegenwoordigheid te willen vereeren. Derhalven nam de Vorst zijne plaats aan eene tafel van acht en twintig *Couverts* of Borden, die in de Raadkamer opgerecht en met de uitgezochtſte ſpijzen voorzien was: Zijne Hoogheid zat in eenen Armſtoel ſtaande aan het midden der tafel; aan de ſlinke hand van den Vorst, zijnde het hooge einde van de tafel, was gezeten Zijne Excellentie de Heer Baron *van Borsſelen*, nevens eenige voornaame Heeren van het gevolg van Zijne Hoogheid, on-

* Thans is de Raadkamer ook verſierd met de afbeeldinge van dien voortreflijken en beminnenswaardigen Vorst: dit ſtuk in alle deelen aanzienlijk is geſchilderd in 's Gravenhaage door den Hr. *Jean Fournier*; en den 15en Augustus deezes jaars 1753 in gemelde kamer geplaatst.

[illegible] VLISSINGEN

[illegible] VLISSINGEN

onder anderen de Heeren Baron *Groveſtins*, Opperſtalmeester, en Baron *de Heide*, Kamer Heer van Zijne Hoogheid: als mede de Heeren Gedeputeerden van Hunne Hoog. Moog. tot het veranderen van de Regeeringe in Vlaanderen, die zich toen hier bevindende, verzocht werden den maaltijd bij te woonen: aan de rechte hand van den Vorst, zaten, Zijner Hoogheids Bailliu, de Heer Mr. *Anthonij Pieter Lambrechtſen;* de Heeren Mr. *Jacob van der Mandere d'Ouwerkerk*, en Mr. *Willem Barend Lambrechtſen*, Regeerende Burgermeeſters; de Heer Mr. *Jacob Hurgronje*, gecommitteerde Raad; de Heeren Rekenmeesters, Mr. *Jacob Willem Bosſchaert*, en Mr. *Cornelis van Citters;* de Heer *Izaak Rochusſen*, Admiraliteits Heer op de Maaze; de Heeren Gedeputeerden van Veere, Mr. *Lambert Jacob van Tets*, Mr. *Jan Louis Verelst*, en *Jacob Marinisſen:* en aan het midden der tafel, over Zijne Doorl. Hoogheid, de twee Heeren Hofmeesters, Mr. *Willem Hurgronje*, en Mr. *Nicolaas Karel van Hoorn*, die de *Conditien* voorbrachten. In de groote Zaale ſtond eene tafel van vier en dertig *Couverts*, voor de Heeren van de Regeeringe, die aan de eerſte niet konden zitten, en voor het gevolg van Zijne Hoogheid. Eindelijk was in de Kamer van het Zeerecht eene tafel van veertien *Couverts* bereid, voor de Pagiën van Zijne Hoogheid.

Op de tafel, aan dewelke Zijne Hoogheid gezeten was, ſtond een ongemeen fraai tafel-ſieraad, in het verzinnen en uitvoeren van het welke zich t'effens een vernuftige geest en eene kunſtige hand te kennen gaven.

Het zelve was uitgevonden en geleverd door *Adriaan Kok*, meester in ſuikerkunst werken te Amſteldam; en ſtond geplaatst op een effen Voetſtuk met ſpiegel-glas overtoogen, en rondom met losſe gouden Kampaanen behangen. Het middel- of hoofdſtuk verbeeldde eene Romeinſche Offerplaats in de opene luchte, alwaar verſcheidene beesten geofferd werden; terwijl ten zelven einde nog werden aangevoerd een Os in zijn volle offertooiſel, zijnde deszelfs hoornen verguld en met ſtrikbanden omvlochten, het lijf met een goud-Laken overdekt, en nevens den zelven eene menigte van Rammen, en ander Offervee: hier nevens ſtonden de Priesters en Outerknaapen, in hun feestgewaad en bezigheden: ſommige der laatſten Olie en Wijn, andere de reukvaten met wierook en ſpecerijen gevuld, aanbrengende. Ter wederzijde van deeze offerplaatſe, ſtonden twee Triumf- of Eere-Boogen. Die van de rechte zijde verbeeldde den Zeekant, en was behangen en verſierd met allerlei Scheeps-en Zeeſieraaden: op den zelven vertoonde zich de Krijgsdeugd met eene

Steven-kroone, Vorstelijken Mantel en Pantſer, daar eene Prinſelijke Kroon op praalde, opgetooid; voerende in de rechte hand de Eere- en Zege-tekens van de Stadhouderlijke waardigheid, gedekt door eene gekroonde W, de eerſte letter van Zijner Doorluchtige Hoogheids Naam: de ſlinke hand was voorzien met den Stadhouderlijken ſtaf, en nevens dit Beeld zag men Harnas, Helm, Standaard en eenige Vlaggen, en onder het zelve deeze zinſpreuk:

MERITUM & PRAEMIUM,

Dat is:

VERDIENST EN VERGELDING.

Beneden dit Beeld, tegen de lijst van deezen Eereboog pronkten de Wapens van H. Doorl. en Koningl. Hoogheden: aan de rechte zijde van gemeldden Eereboog vertoonde zich de Oostindiſche Maatſchappij, aanbiedende haaren rijken ſchat uit dat Gewest overgebracht, als Paerlen, Geſteenten, Porceleinen, en andere kostbaarheden: aan de ſlinke zijde de Westindiſche Maatſchappij, mede haaren overgevoerden Rijkdom aanbiedende, als Indigo, Tabak en andere waaren: aan de binnen zijde der lijste liet zich het hoofd van *Janus* zien, onder deeze zinſpreuke:

PRUDENTES,

Dat is: (*)

DE WIJSHEID OPENBAART ZICH OVERAL.

Aan de vier hoeken deezer Lijste zag men vier vlaggen uit ſteeken, verbeeldende, de eerſte de aankomst eener Oostindiſche Retourvloote, met deeze zinſpreuke:

DITIOR VELLERE AUREO,

Dat is: (†)

HIER IS MEER DAN HET GULDEN VLIES.

De tweede vertoonde een Zeekompas en een Scheeps-roer, met deeze zinſpreuke:

AL-

(*) Woordelijk, is het: VOORZICHTIGE.
(†) Woordelijk: RIJKER DAN HET &c.

ALTERIUS ALTERA POSCIT OPEM,

Dat is:

HET EENE MOET HET ANDERE HELPEN.

De derde een Anker, met deeze zinſpreuke,

SOLIDO ME RELIGAT,

Dat is:

ZIJ HECHT MIJ AAN 'T VASTE.

De vierden eenen Spiegel, met deeze zinſpreuke:

SUUM CUIQUE REDDIT,

Dat is:

HIJ GEEFT ELK HET ZIJNE WEDER.

In het midden van deezen Eereboog hing eene groote Stevenkroon met twee Palmtakken, en deeze Zinſpreuke:

CONSTANTER & SINCERE,

Dat is:

STANDVASTIG EN OPRECHT.

Ter rechte zijde en op het Voetſtuk van meergemeldden Eereboog ſtond de Achtbaarheid, zijnde derzelver ſchouders met eene Leeuwehuid omhangen; aan haaren rechten voet zag men een broos *Cothurnus* genaamd, en aan de ſlinken voet, waar mede zij op eene dubbele tong trad, eène ſok; met deeze Zinſpreuke:

SIC FLORET DECORE,

Dat is:

ALDUS BLOEIT ZIJ MET LUISTER.

Op het voetſtuk ter ſlinke zijde ſtond eene gewapende Vrouw, verbeeldende de Dapperheid; in de rechte hand hield zy eene ſpiets, en aan den ſlinken arm droeg zij een Schild, op wiens midden een Leeuw en een wild Varken tegen malkander kampten; aan haare rechte zijde zag men eenen Wolf; met deeze zinſpreuke:

VINCIT FERITATEM VIRTUS.

Dat is:

De Dapperheid verwint de Woede.

Ter rechte zijde van gemeldden Eereboog, vertoonde zich de haven van Vlisſingen, op welker hoofd men eene meenigte lieden zag van allerlei ſtand, die hunne blijdſchap door gebaarden en tekens te kennen gaven, over de gewenschte aankomste van Zijne Doorluchtige Hoogheid, welke gezeeten was in eene met twee Zeepaarden beſpannene Zeekoetſe, op het ruggeſtuk der welke het Wapen van Vlisſingen praalde, met deeze zinſpreuke:

TRIUMPHET IN UNDIS,

Dat is:

Hij Zegepraale op Zee.

De Vorst werd door den Godsdienst aan den oever opgewacht, om door denzelven naar voorſchreevene offerplaats en plechtigheid geleid te worden: deeze Zeekoets werd gevolgd van twee Oorlog-ſnuit-ſchepen, naar de Romeinſche wijze: hier in zag men de eerſte Edelen van zijne Doorluchtige Hoogheid, die hunne Eeretekens op ſtandaarden vertoonden; de Stuurlieden in Zeemans gewaad aan het roer deezer ſchepen ſtaande, hadden op hunne hoofden eenen helm van Zeeſchelpen, met een' kokmeeuw gedekt: onderwijlen ſteegen eenige van 't bootsvolk in 't want, en naar boven om de Zeilen dicht te maaken, en anderen waaren bezig met de Scheepsgereedſchappen te bergen: het voorſte dier ſchepen voerde in den Spiegel het Wapen van de Algemeene Staaten; het andere, dat van de Staaten van Zeeland: op het einde van het kunstſtuk aan deeze zijde, ſtonden op de beide kanten twee Tropheën of Zegetekens, voorzien met allerlei Scheeps-gereedſchappen en Zee-ammunitien, draagende het eerſte deeze zinſpreuk:

IN BELLO MILITANT, IN PACE TRIUMPHANT,

Dat is: (§)

Zij helpen strijden in den Oorlog, en pronken in tijden van Vrede.

Het

(§) Woordelijk: Zij strijden in Oorlog, en zegepraalen in Vrede.

Het tweede:

DEUS NOBIS HAEC OTIA FECIT,

Dat is:

GOD HEEFT ONS DEEZE RUST GEGEEVEN.

Hier na volgde op den uiterſten punt eene hooge ſpits of Eere-naald, vertoonende aan de eerſte zijde, eene zedige en bedaarde Maagd in een Koorkleed, verbeeldende den Godsdienst, en kennelijk aan verſcheidene tekenen, met deeze zinſpreuke:

RELIGIO,

Dat is:

(WAARE) GODSDIENST.

Boven dit beeld zag men in een rond, eenen ſterkgewortelden Palmboom, met deeze zinſpreuke:

NUNQUAM FRACTA MALIS,

Dat is:

NOOIT DOOR RAMPEN VERBROOKEN.

Aan de tweede zijde deezer naalde, vertoonde zich eene Vrouw (verbeeldende den Vrede,) mede aan haare tekenen kennelijk; in 't verſchiet zag men een vermaakelijk Landſchap, een nieuw Bouwhuis en Planterijen; met deeze zinſpreuke:

PAX SPERATA,

Dat is:

DE GEWENSCHTE VREDE.

Boven dit beeld zag men in een rond, eene Duif uit de Arke gezonden, en met eenen olijftak wederkeerende, met deeze zinſpreuke:

TANDEM EXSPECTATA REDIBIT,

Dat is:

EINDELIJK ZAL ZIJ, LANG VERWACHT, WEDERKEEREN.

Aan de derde zijde der naalde, zag men de Zeevaart, verbeeld door eene kloeke Vrouw in een ſchip zittende, haar hoofd was met

eene ſtevenkroone bedekt, zij wees met haare rechte hand op de Zonnetekens, en hield in de andere twee hoornen des overvloeds; het in en uitvoeren van allerhande waaren te kennen geevende, met deeze zinſpreuke:

MARE LIBERUM,

Dat is:

DE VRIJE ZEEVAART.

Boven het beeld zag men in een rond eenen vliegenden Visch over eene zee, met deeze zinſpreuke:

UTRUMQUE SIMUL PRAETERVOLAT ALTUM,

Dat is:

HIJ VLIEGT TE GELIJK DOOR ZEE EN LUCHT.

Aan de vierde en laatſte zijde deezer naalde, vertoonde zich de Koopmanſchap, verbeeld door eenen Merkuur, die by het aankoomen van een ſchip zijne bezigheden liet blijken, met deeze zinſpreuke:

MERCATURA,

Dat is:

DE KOOPMANSCHAP.

Boven den zelven zag men in een rond eenen Oojevaar, hebbende zijnen bek gevuld met zijne nooddruft, en hier bij deeze zinſpreuk:

NECESSUM APPORTAT ABUNDE,

Dat is:

HIJ BRENGT HET NOODZAAKLIJKE IN OVERVLOED AAN.

Op het ſpits deezer naalde pronkte de Naam zijner Doorluchtige Hoogheid in cijffer gevlochten, en gekroond door twee vliegende Faamen, met deeze zinſpreuke:

RECREAT ET TERRET,

Dat is:

HIJ VERKWIKT EN VERSCHRIKT.

De tweede Triumf- of Eereboog, geplaatst aan de ſlinke zijde van

van het middel- of hoofd-ſtuk, verbeeldde den Landkant, rijkelijk behangen en voorzien met Land- en Hof-ſieraaden: op den zelven werd zijne Doorluchtige Hoogheid vertoond, zittende op een ſpringend Oorlogspaard; hebbende eenen Helm op 't hoofd, en eenen Legerſtaf in de hand; en daar onder deeze zinſpreuk:

POPULI SALUS,

Dat is:

HET HEIL DES VOLKS.

Onder dit Beeld tegen de Lijst, pronkten insgelijks de wapens van H. Doorl. en Koningl. Hoogheden: aan de rechte zijde zag men de Blijdſchap, zijnde eene vrouw, die de Lofdichten en Eereſchriften aanbood, ingeſteld en toegericht op de blijde inkomſte van zyne Doorluchtige Hoogheid binnen Vlisſingen: ter ſlinke zijde van 't voorſchreeven beeld, ſtond de plight des Vaderlands zijnde eene Vrouw, die met haaren Mijter de Kerkelijke, met haar Borstwapen de Krijgs, en met haaren Tabbaard de Staats-orden verbeeldde; wijder den Koophandel, de Zeevaart, den hoogen Burger- en Boerenſtand door de Slangenroede, het Scheepsroer, de Bondelbijl en het Akkertuig vertoonde: op de Lijste zag men een gekroond Wapenſchild, met deeze zinſpreuke:

IN VETUSTAE MAJESTATIS MEMORIAM,

Dat is:

TER GEDACHTENISSE VAN DE OUDE HEERLIJKHEID.

Aan de vier hoeken ſtaken insgelijks vier Vlaggen uit, vertoonende de eerſte eenen Tempel met opene deuren, nevens deeze zinſpreuk:

PATET DEUM QUAERENTIBUS,

Dat is:

HIJ STAAT OPEN VOOR DIE GOD ZOEKEN.

De tweede vertoonde eenen Arm, voerende de Vrijheid op eene Lans, met deeze zinſpreuke:

POTIOR CORONIS,

Dat is:

(ZIJ IS) BETER DAN KROONEN.

In de derde ſtond de Hoorn van overvloed, en deeze zinſpreuk:

COPIAE CORNU BEANS,

Dat is:

RIJKMAAKENDE UIT DEN OVERVLOEDS HOORN.

In de laatſte zag men den Godsdienst, Vrijheid, Rijkdom en Gerechtigheid, onderling gepaard, en deeze zinſpreuk:

RELIGIO CONTULIT BONA,

Dat is:

DE (WAARE) GODSDIENST BRENGT HEIL AAN.

Hangende in het midden van deezen Eereboog, eene Keizerlijke Kroon met twee Lauwertakken, met deeze zinſpreuk:

SALUS & VICTORIA NOSTRA,

Dat is:

(HIER IN IS) ONS HEIL EN ONZE OVERWINNING.

Op het voetſtuk aan de rechte zijde van gemeldden Eereboog ſtond een Vrouwebeeld, verbeeldende den Vrede; zij had in haaren ſlinken arm eenen hoorn van overvloed, voorzien met vruchten, bloemen en bladeren; en in dezelfde hand eenen olijſtak; in de rechte hand voerde zij eene vlammende fakkel, waar mede zij eenen grooten hoop van allerhande Wapenen in den brand ſtak; hierbij las men deeze zinſpreuk:

BELLI DIRUIT MACHINAS

Dat is:

ZIJ VERNIELT HET OORLOGSTUIG.

Op het voetſtuk aan de ſlinke zijde zag men eenen frisſen ſtukſen Jongman, verbeeldende de Liefde tot het Vaderland, houdende in zijne rechte hand eenen krans van gras, en in de ſlinke hand eenen van eikenloof: ter eene zijde voor hem zag men eenen diepen kuil, en ter andere zijde lagen Sabels en ander Krijgsgeweer; hij pronkte met deeze zinſpreuke:

NEUTRO ABHORRESCIT,

Dat is:

HIJ SCHRIKT VOOR GEEN VAN BEIDEN.

Voor

Voor gemeldden Eereboog, of ter ſlinke zijde van het middel- of hoofdſtuk zag men zijne Doorluchtige Hoogheid als Opperbevelhebber te Lande, gezeten in eenen ſtatie wagen, waar op achter dien Vorst geplaatst ſtonden de Standvastigheid en de Eendragt; het wapen der Stad Vlisſingen praalde op het ruggeſtuk van deezen wagen, die, getrokken van drie paarden, beſtierd werd door de Deugd, bekleed met eene Leeuwehuid, houdende in haare hand eene knods, omwonden met lauwertakken, en deeze zinſpreuk:

VIRTUTE DUCE,

Dat is:

DE DEUGD TOT LEIDSVROUW.

Deeze ſtatie wagen was omringd van allerhande muzikanten, welke alle hunne blydſchap door gebaarden te kennen gaven.

Hier achter volgden zeven Helden uitgedost in plechtgewaad, verbeeldende de Leden van de Ed. Moog. Heeren, de Staaten van Zeeland, waar van de eerſte voerde het wapen van zijne Doorluchtige Hoogheid, als Eerſte en repreſenteerende de Edelen: vervolgens zes, die de wapens der ſtemmende Steden van Zeeland vertoonden.

Aan het einde deezer ſlinke zijde ſtonden twee aarde batterijen met groen bewasſen, beplant met twee ſtukken Kanon, en voorzien met behoorlijke Schildwachten.

Hier op volgde weder op de uiterſten punt van deeze zijde eene ſpitſe of Eerenaald, welker eerſte zijde vertoonde eene ſtrijdbaare Vrouw, hebbende een manhaftig en ſtreng gezicht, het hoofd en de ſchouders met een Leeuwehuid bedekt, voorts het boven lichaam in eene oorlogs, het onderſte van 't lichaam in een Raadsheerlijk gewaad; in de rechte hand pronkte een Standaard, in de ſlinke de Hoed van Vrijheid, en daar nevens deeze zinſpreuk:

LIBERTAS,

Dat is:

VRIJHEID.

Daar boven zag men een rond, met eenen Eenhoorn, en deeze zinſpreuk:

NESCIT FERRE JUGUM,

Dat is:

HIJ KAN GEEN JOK VERDRAAGEN.

Op de tweede zijde zag men de verbintenis van ons Vaderland met het Doorluchtige Huis van Nasſau, welks wapenſchild gehecht aan eenen Oranjeboom met de eerſte letter van den Naam zijner Doorluchtige Hoogheid, geplaatst tusſchen den Stadhouderlijken Degen, Staf, en Tabbaard; ter zijde van deezen praalboom ſproot een Lauwer en Olijftak uit den grond: hier bij deeze zinſpreuk:

DECUS PATRIÆ,

Dat is:

DE EER DES VADERLANDS.

Hier boven zag men in een rond, eenen ſchildleeuw, houdende in zijnen ſlinken poot beſlooten zeven welvereenigde pijlen; met deeze zinſpreuke:

CONCORDIA RES PARVÆ CRESCUNT,

Dat is:

EENDRAGT MAAKT MACHT.

Aan de derde zijde deezer naalde vertoonde zich een wapenpraal, naar de wijze der oude Duitſcheren of Batavieren, zijnde een eike boom op en aan wiens ſtam en takken de roof der vijanden gehecht en gehangen was, omvangen door eenen Oranjen Slingerband; met deeze zinſpreuke:

GLORIA BELLI,

Dat is:

DE ROEM DES OORLOGS.

Daar boven zag men in een rond, eenen Valk, ſtrijdbaar en ter gehoorzaamheid gewend; en deeze zinſpreuk:

BENE PARET & AUDET,

Dat is:

HIJ GEHOORZAAMT, EN IS KLOEKMOEDIG.

De vierde en laatſte zijde pronkte met het beeld eener jonge en ſchoone Vrouwe, gerustelijk op eene Rotſe nedergezeten, tusſchen een dankaltaar, waar op zij uit haaren Overvloedshoorn offerde, en eene Waereld wier welvaart door Neering en Verkeering werd aangeweezen; met deeze zinſpreuke:

SA-

SALUS PUBLICA,

Dat is:

HET ALGEMEENE WELVAAREN.

Hier boven zag men in een rond een wild Zwijn, dat na veel betoonde woede en tegenweer, eindelijk geveld werd; en deeze zinſpreuk:

RUIT QUI CUNCTA RUEBAT,

Dat is:

HIJ VALT DIE ALLES DREIGDE TE DOEN VALLEN.

Op het ſpits deezer Eerenaalde pronkte de Naam van Haare Koninglijke Hoogheid; met deeze zinſpreuke:

UBIQUE PLACIDA,

Dat is:

OVERAL AANGENAAM.

Zijnde het beſlag van den Landkant omvangen en verſierd met Parterres, Taxisboogen en ander Tuinſieraaden, dewelke, nevens al het geene in deeze verklaaringe is uitgelegd, op de fraaiſte wijze in Suiker gewerkt waaren: en rondom het geheele ſtuk, ſtonden verſcheidene Saxiſche Beelden en Vaazen, alle zeer kunſtig uitgewrocht.

De Vorstelijke gezondheden werden op de plechtigſte wijze gedronken, en het drinken derzelve gevierd door drie en zestig ſchooten uit het geſchut van ſtads wallen, naamelijk, één en twintig ſchooten bij het drinken van zijner Doorluchtige Hoogheids gezondheid; één en twintig bij het drinken der gezondheid van Haare Koninglijke Hoogheid, de dierbaare en waardige Echtgenoote van dien beminden Vorst; en één en twintig bij het drinken van de gezondheid der Vorstelijke Spruiten, de hoope des Vaderlands.

Onder de maaltijd had de Heer Mr. *Antonij Pieter Lambrechtſen*, Baillu van Zijne Doorluchtige Hoogheid, de eer, aan dezelve het volgende Klinkdicht aan te bieden, het welk van den Vorst met de uiterſte minzaamheid ontfangen, en met zeer veel genoegen geleezen werd:

OP DE

INHULDING

VAN

ZIJNE DOORLUCHTIGE HOOGHEID,

WILLEM KAREL HENDRIK FRIZO,

PRINS VAN ORANJE EN NASSAU, enz. enz. enz.

ALS

ERF-HEER VAN VLISSINGEN.

Op den 5 van Zomer Maand 1751.

Tu Civem Patremque geras, Tu consule cunctis:
Nec Tibi, nec Tua Te moveant, sed publica vota.
Claud. de IV. Hon. Cons.

Doorluchte Prins! door wien de Vrije Staat nog ſtaat;
Daar Ge als een Titus d'eer en lust zijt onzer oogen;
En zeven Landen, ja gantſch Oost en West mag boogen,
Dat Gij hun Schermheer zijt, en veilig toeverlaat!

Vergun myn' Zangvriendin, ſchoon ned'rig in gewaat,
Dat ze U begroeten moog', door blijdſchap opgetoogen,
Nu Vlisſing's Erfheerſchap geſchaard wordt bij 't vermoogen,
Dat Uwe Hoogheid ſiert in zoo een' ruime maat'.

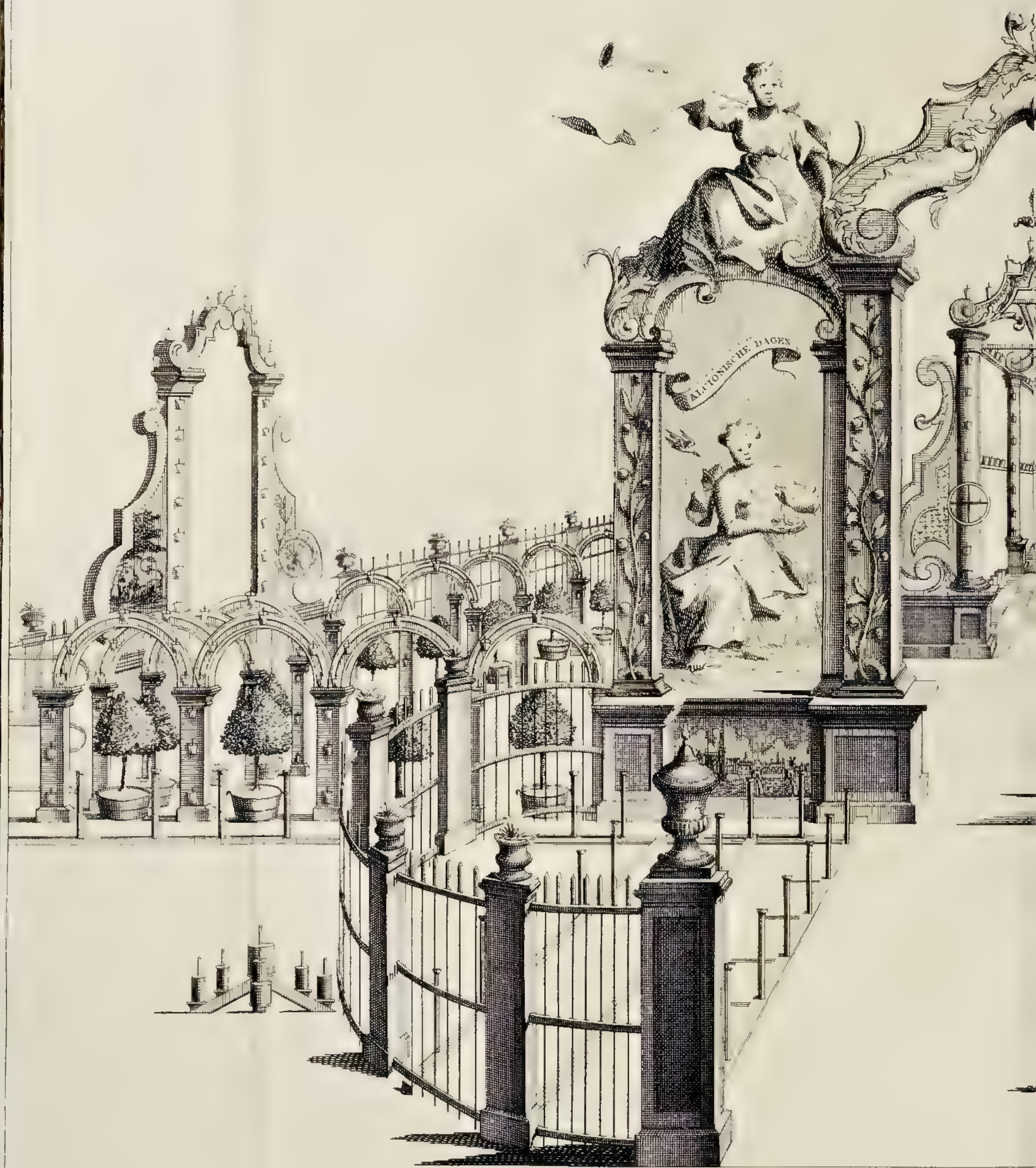
D'Almachtige zij lang de Zorger voor Uw Leeven,
Op dat uw vroege Dood ons niet, beklemd, doe beeven,
En 't zichtbaare evenwicht doe wanklen uit zijn' ſtand!

Zoo zal de Wereld lang Uw' grootſche Deugden prijzen;
Zoo zal deez' Burgerij haar' eerbied U bewijzen;
Zoo blijft Ge ſteeds de hoop van haar, en Nederland!

A. P. LAMBRECHTSEN.

In Vlisſingen.

Bij

VUURWERK op de GROOTE MARKT te VLISSINGEN OPGER

CHT, en ter EERE VAN Z. D. H. AFGESTOKEN op den 5-den Juny MDCCLI.

Bij het vallen van den avond begon men door de geheele Stad de huizen te *illumineeren* (uitgenoomen op de groote Markt, waar van de reden in de bovengemeldde Publicatie van de Ed. Achtb. Regeeringe, uitgedrukt ſtaat), elk der inwoonderen het van zijnen plicht rekenende, over de hiertegenwoordigheid van Zijne Hoogheid zijne blijdſchap te bewijzen: Onder de huizen, die op het ſierlijkſte *geïllumineerd* waaren, blonken voornaamelijk uit, die van de Heeren Mr. *Anthonij Pieter Lambrechtſen*, Bailliu; Mr. *Jacob van der Mandere d'Ouwerkerk*, Eerſten regeerenden Burgermeester; Mr. *Willem Hurgronje*, Raad en Oudſchepen; *Bernard Mauritz*, Raad en Oudſchepen, Rentmeester van de Domeinen van Zijne Hoogheid; en *Pieter van Goethem*, Oudſchepen: van deeze vijf *Illuminatien* zullen wij in 't vervolg eene beſchrijving geeven, doch nu overgaan tot die van het kostelijke Vuurwerk, dat ter Eere van Zijne Doorluchtige Hoogheid afgeſtoken werd.

IV. HOOFDSTUK.

Beſchrijving van het Vuurwerk, ter eere van Zijne Doorl. Hoogh. binnen deeze Stad opgerecht en afgeſtooken.

Het Vuurwerk, daar wij thans eene omſtandige beſchrijving van geeven zullen, en dat in de nevenſtaande Plaate verbeeld wordt, was uitgevonden door, en opgerecht volgens het beſtek van éénen der Stads-Commiezen, *Adriaan de Vriend*, en geplaatst op de groote Markt, tegen over het Stadhuis: het werk in zijn geheel genoomen beſtond uit een ruim *perk*, ter wederzijde verſierd met eene houten *balustrade*, op elken pijlaster der welke een Vlampot ſtond, en hebbende van vooren de breedte van honderd en twintig voeten, en een langwerpig-rond *plein* of *voorhof*, van twee en zeventig voeten in zijnen grootſten, en van vijf en dertig voeten in zijnen kleinſten *diameter* of middellijn, ter wederzijde bepaald door eene insgelijks houten, en met Vlampotten op haare pijlasteren verſierde *balustrade*, beginnende ter zijde van den grooten Praalboog, (daar wij verder van ſpreeken zullen) af, en kringswijze naar vooren loopende, daar eene opening of ingang was van drie en dertig voeten en een half: het geheele werk had de diepte van acht en negentig voeten.

Wat nu voor eerst dit voorplein betreft, aan deszelfs ingang zag men twee fraaie *Vaazen*, op hunne pedeſtallen of voetſtukken, welke de hoogte hadden van tien voeten: in de rondte ſtonden verſchei-

dene kleinere vlampotten op hunne voetſtukken, achter dewelke geplaatst waaren potten met luchtpompen (†) en zwermen: ook waaren binnen het zelve, in zes reien, ſpuitvuuren en luchtpompen geſchikt, hebbende de zwaarte van drie, twee, en één pond: in het midden van dit plein ſtond een groote lustpot, van twee en een half voet in zijnen diameter, en hebbende de hoogte van drie voeten; op denzelven was het wapen van Zijne Doorluchtige Hoogheid, en in denzelven zwermen, luchtballen, en verſcheidene andere vuurwerken: rondom dit plein hingen aan gemeldde *balustrade*, vuurpijlen van één, en anderhalf pond.

Noopende het groote perk (dat het voornaamſte was) in en rond het zelve ſtonden verſcheidene zoo groote als kleine praalboogen, waar van ſommige verſierd waaren met *Chasſinetten* of Raamen van geſchilderd doek: rondom hing, als in het voorplein, een goed getal vuurpijlen van verſcheidene zwaarte.

Aan het vooreinde van dit perk ſtond een groote en ſierlijke praalboog, breed vier en veertig, hoog zes en dertig voeten. het bovenſtuk rustede ter wederzijde op twee, dus in 't geheel op vier pijlasteren; tusſchen dezelve zag men twee ſchilderijen, verbeeldende die van de Oostzijde de Gerustheid, met dit opſchrift:

ALCIONISCHE DAGEN,

En onder de zelve de Stad Vlisſingen: en die van de Westzijde verbeeldde den Godsdienst met dit opſchrift:

HAEC SUMMA VIRTUS,

Dat is:

DEEZE IS DE HOOGSTE DEUGD,

En daar onder de Zeevaart: de voornoemde pijlasters waaren omvlochten met Oranje- en Olijf-takken: boven den boog zaten twee Faamen met haare trompetten, en tusſchen dezelve vertoonde zich het gekroonde Wapen deezer Stad.

Aan elken kant van deezen grooten Praalboog, ſtonden naast malkanderen vier kleine boogen, hebbende de hoogte van tien, en de breedte van zeven voeten; achter elken der welken een in eenen pot ſtaande Oranje-boom geplaatst was: tegen de twee uiterſte deezer acht

(†) Eene luchtpomp is eene pijp of buis, gevuld met brandſtoffe, en uitgeevende lichtende luchtballen en andere ſoorten van ſpeelwerk.

acht boogjes ſtond eene *balustrade* ter lengte van tien voeten: door de twee uiterſte, (en dus ter wederzijde van het werk,) had men een doorzicht langs eene fraaie reeks Oranje-boomen in potten, welke geplaatst waaren tusſchen verſcheidene ſteeds in grootte verminderende boogen; al het welke, naar de regels der *Perſpectief* of doorzichtkunde geſchikt, een zeer aangenaame vertooning uitleverde.

In de *balustrade* zelve, die ter wederzijde het werk bepaalde, ſtond aan elken kant, tien voeten van het vooreinde af, een praalboog, buitenwerks hoog twintig, binnenwerks breed tien en een half voet, met opgaande pijlasteren ter breedte van anderhalf voet, en twee vleugelen met *Chasſinetten*, verbeeldende, het éëne, den Nederlandſchen Leeuw, kenbaar aan zijne zeven pijlen, en rustende in de Lommer van eenen Oranje-boom; en het andere, zeven pijlen met Oranje lint 't zaam gebonden: boven elken deezer boogen zag men eene Oranje Vlag daar het Wapen deezer Stad op geſchilderd was.

Achter in het Werk, zes en dertig voeten van den grooten praalboog af, ſtond een Tempel, diep één en twintig voeten, waar van de opgaande grond eenen marmeren vloer verbeeldde: deeze Tempel beſtond uit drie boogen, welke zoo wegens hunne hoogte en breedte, als afſtand van den grooten boog, volgens de regels der *Perſpectief* gemaakt en geplaatst waaren: in de achterſte ſtond een *Chasſinet* hoog elf en een half, breed vijf en een half voet, waar op de Wapens van H. Doorl. en Koningl. Hoogheden ſierlijk geſchilderd waaren, met dit opſchrift:

VIVE PATER PATRIÆ, COLUMEN, GENTISQUE BATAVÆ
GLORIA, PRÆSIDIUM NOBILE, DEXTRA VALE!

Dat is:

LEEF EN VAARWEL, Ô VADER DES VADERLANDS, DE STUT, DE ROEM, DE ONDERSTAND, DE RECHTEHAND VAN HET BATAVISCHE VOLK!

Boven dit opſchrift zag men nevens andere ſieraaden eene vliegende en blaazende Faam: voor op deezen Tempel ſtonden de Letters V. OR. betekenende, *Vivat Oranje!* en hebbende de hoogte van vier voeten, en boven dezelve was op een *Chasſinet* geſchilderd eene ſierlijke kroon.

Aan elken kant van den voorſten boog van deezen Tempel, ſtonden naast malkanderen vier kleine boogjes, *parallel* of evenwijdig

ſtaande met die naast den grooten praalboog ſtonden, en daar reeds van geſprooken is: achter dezelve zag men insgelijks Oranje-boomen in potten; en de twee uiterſte eindigden t'effens de wederzijdſche reeks, daar boven gewag van gemaakt is.

Dicht achter elken pijlaster van den grooten boog ſtond een koker van omtrent veertig vuurpijlen van verſcheidene zwaarte: in het midden van den boog was geplaatst een Vuurrad, verbeeldende eene Zon, en hebbende eenen *diameter* van twee voeten: achter het zelve eene *fixe* of vaste Star met tien ſtraalen, van twee en een half voet *diameter*.

Voor aan den Tempel, ter wederzyde, zag men een vuurrad, loopende *horizontaal*.

Aan alle de kleine boogen hingen vuurpylen van verſcheidene zwaarte.

Buiten den omtrek zoo van dit groote perk als van het voorplein ſtonden ook verſcheidene vuurwerken, tot voor de twee wederzydſche met *Chaſſinetten* verſierde boogen daar wy van geſprooken hebben. Voor elken deezer twee boogen waaren geplaatst twee potten van twee voeten in hunnen *diameter*, waar in waaren drie honderd zwermen: en tuſſchen dezelve eene Luchtpomp.

Ter wederzyde, buiten het voorplein, ſtonden twee trappen, hoog drie en een half voet, rondom voorzien met zwermpotten en luchtpompen, uit elke der welken vier Starren te voorſchyn kwamen.

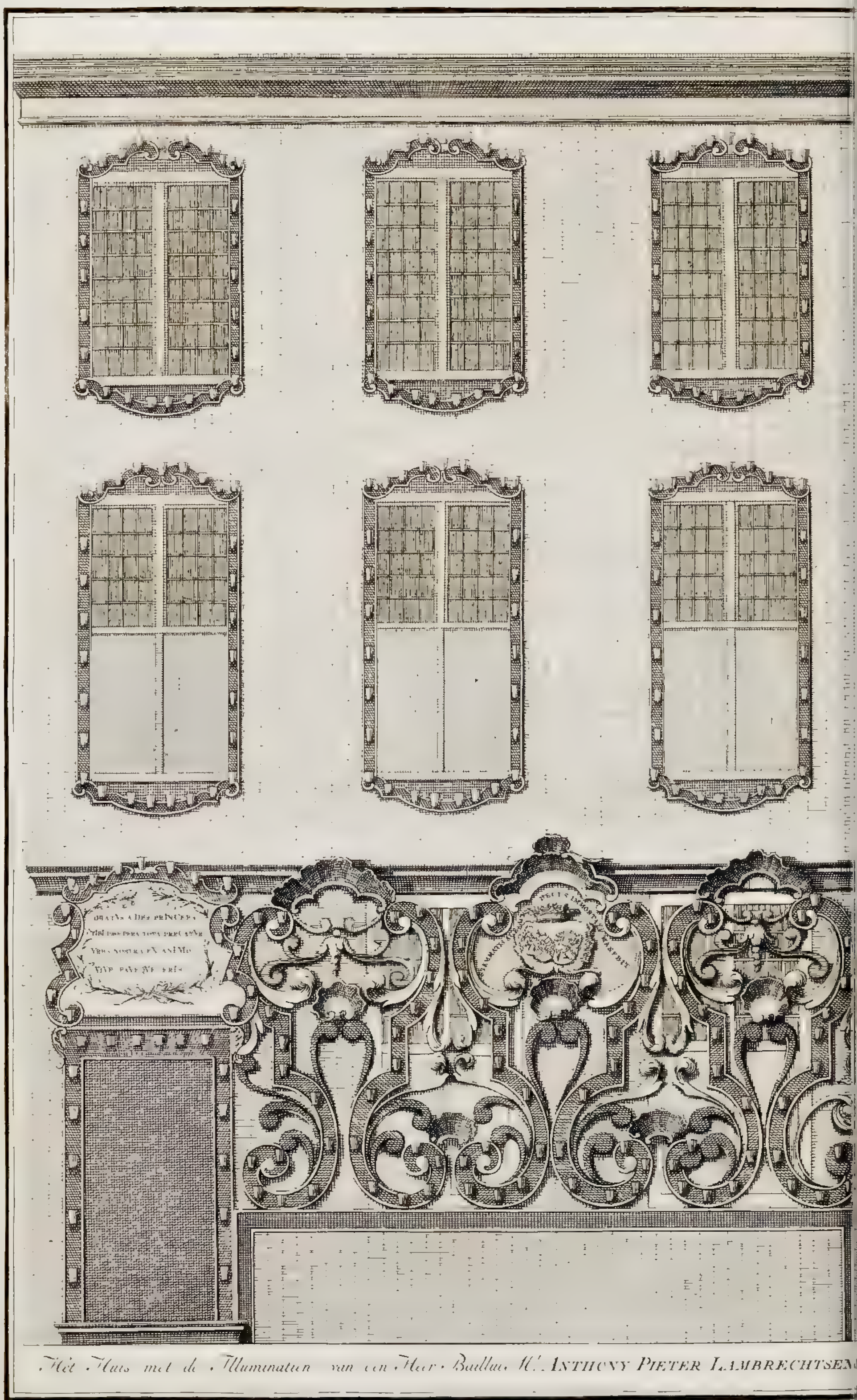
Aan de westzyde ſtond eene rei moordſlagen, welke geduurende het branden van het werk t'elkens vernieuwd werden.

Het was omtrent tien uuren geworden, wanneer alle de zoo groote als kleine boogen daar wy van geſprooken hebben, op het ſierlykſte *geïllumineerd* werden, met in zestien honderd heldere glaazen brandende ſtoffe, gelijk in de nevens ſtaande plaate verbeeld wordt: vierhonderd deezer glaazen waaren *perſpectiefsch* wyze geſchikt in de voorheen beſchreevenen tempel, welke dus, nevens het overige *geïllumineerde* Werk, een zeer aangenaam gezicht uitleverde.

Deeze *Illuminatie* tot omtrent elf uuren geduurd hebbende, volgde op dit een ander niet min vermaakelyk Schouwtooneel, door het afſteeken der verſcheidene vuurwerken, die, zoo in het groote perk, als in het voorplein en buiten 't eene en 't andere geplaatst waaren.

Naauwlyks waaren de aanſchouwers door het geluid van negen moordſlagen gewaarſchouwd dat het afſteeken der vuurwerken eenen

aan-

Het Huis met de Illuminatien van den Heer Baillu Mr. ANTHONY PIETER LAMBRECHTSEN

aanvang nam, of men zag, bij den negenden ſlag, aan elke zijde van den achter in ſtaanden Tempel eenen vuurpijl opvliegen, door welken in het voorbijgaan de Letters V. OR. aangeſtooken werden, welke ruim drie minuuten lang zich brandende vertoonden; zij brandden nog, toen uit de twee kokeren, die ter wederzijde achter den grooten Praalboog ſtonden, de vuurpijlen die 'er in beſlooten waaren, met een ſnorrend gedruis naar boven vloogen, en de ter wederzijde van den tempel geplaatſte raderen hun vuur gaven: onmiddelijk daar na, ontbrandden de onder en achter den grooten boog ſtaande Zon, en Star, geevende de laatſte verſcheidene veranderingen van vuur: uit de lustpot, die in het midden van het voorplein ſtond, zag men toen eene meenigte van zwermen, luchtballen, en andere diergelijke dingen te voorſchijn koomen: de zes reien ſpuitvuuren en luchtpompen, welke in het voorplein (naamelijk aan elke zijde drie) geſchikt ſtonden, deeden vervolgens haare uitwerking, ſpuuwende fonteinswijze haar vuur ter hoogte van tien of twaalf voeten.

Alle deeze Vuurwerken deeden dus hunne uitwerking zonder eenige tusſchenpoozinge, brandende het eene nog als het andere afgeſtooken werd: en het afſteeken en branden der zelven was verzeld met een ſteeds aanhoudend vuur, zoo van de moordſlagen, rondom ſtaande luchtpompen, en zwermpotten die op de trappen ſtonden en gelijk de moordſlagen telkens vernieuwd werden, als van de vuurpijlen die aan de *Baluſtraden* en kleine boogen hingen.

Uit de naar boven geſchootene vuurpijlen kwamen in overvloed te voorſchijn allerhande vermaakelijke ſpeelwerken, als ſtarren, luchtballetjes, gouden en zilveren regen enz.

V. HOOFDSTUK.

Beſchryving der vijf Illuminatiën, daar in het derde hoofdſtuk van gemeld is.

Alle de Venſters der bovenſte Verdiepingen van het huis van den Heer Bailliu Mr. *Anthonij Pieter Lambrechtſen*, waaren omringd, en die van de onderſte Verdiepinge, als ook het bovenſte der deure, t'eenemaal bezet met zeer ſierlijk en fraai beſchilderd loof- of ſnijwerk, aan het welke drie honderd en zeventig glazen, met brandende ſtoffe gevuld, gehecht waaren, dus eene zeer fraaie vertooning geevende: boven het eene Venſter, binnen het ſnijwerk, praalden de Wapens van zyne Doorluchtige en Haare Koninglijke Hoogh. verzeld met dit vaers:

STEMMATIS AURIACI DECUS INMORTALE MANEBIT,

Dat is:

DE EER VAN DEN ORANJE STAM ZAL ONSTERFELIJK BLIJVEN.

En boven de deur, ſtond, in eenen Krans, van Oranje- en Olijf-takken t'zamen gevlochten, dit tijdvaers:

GRATVS ADES, PRINCEPS, TIBI PROSPERA TOTA PRECATVR

VRBS NOSTRA EX ANIMO; VIVE, FAVEQVE, FRISO!

Dat is:

WEES WELKOM, ô VORST; ONZE GEHEELE STAD WENSCHT U VAN HARTEN HEIL; LEEF LANG, O FRISO, EN WEES ONS TOEGENEGEN!

Dat ik op de volgende wijze getracht heb tot een tijdvaers te maaken.

WEES WELKOM, VORST; VW BVRGERII,
WENSCHT V VAN HARTEN ZEGEN;
LEEF, FRISO, EN TOON V DAAR BII
ONS VVVRIG TOEGENEGEN!

Gemeldde Wapens en Krans waaren op *Chasſinetten* geſchilderd, en van achteren helder verlicht.

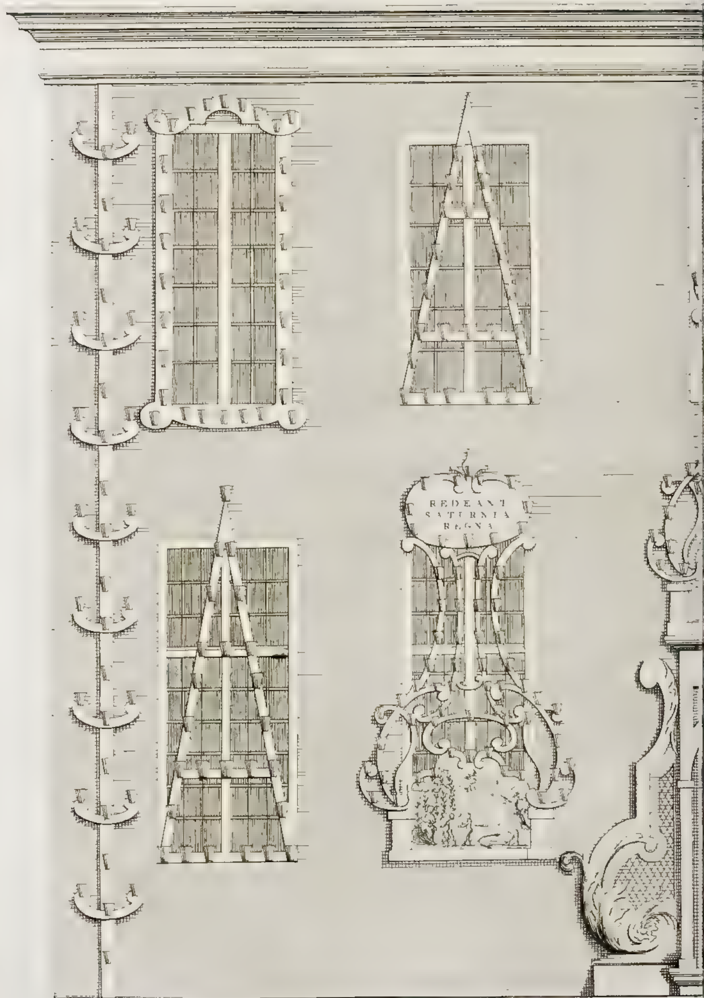
Het huis van den Heer Burgermeester Mr. *Jacob van der Mandere d'Ouwerkerk*, was insgelijks tot boven toe, maar voornaamelijk aan de onderſte venſteren en boven de deur verſierd met kunſtig loofwerk: ter wederzijde van het huis zag men als twee opgaande pinanten, hebbende de breedte van ruim twee voeten, en zijnde van boven tot beneden *geïllumineerd*.

De deur was voorzien met twee op den grond rustende vleugelen, in elk' der welken een *Mozäiek* geſchilderd *Chasſinet* ſtond.

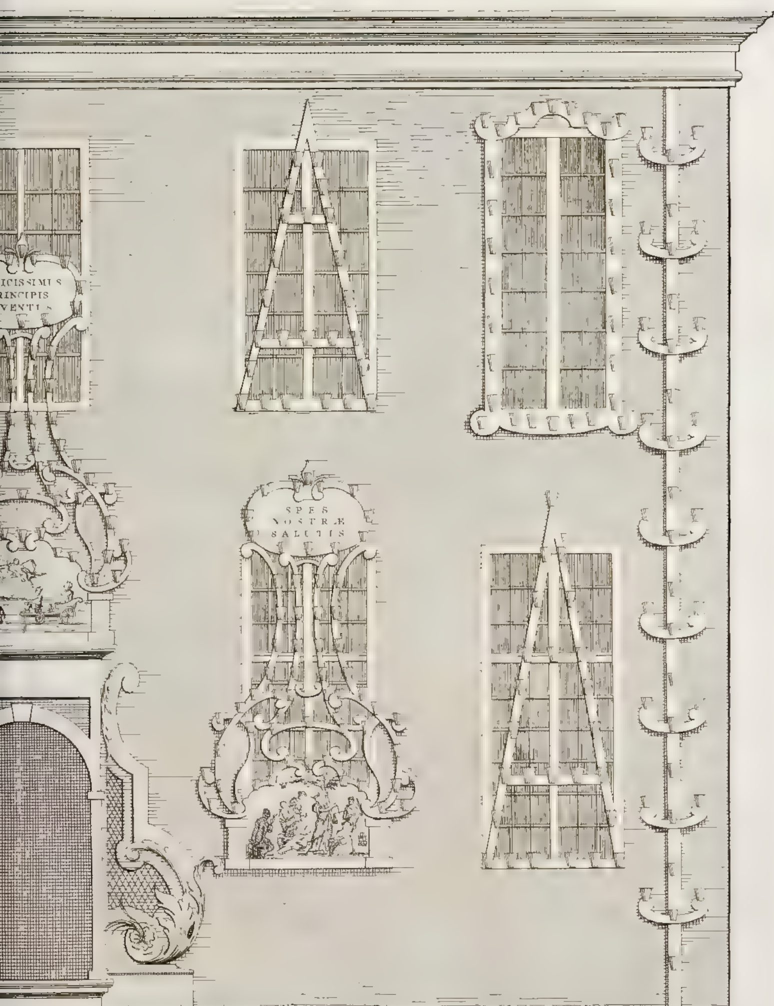
Boven de deur zag men in een *Chasſinet*, Zijne Doorluchtige Hoogheid, zittende in eenen kostelijken triumph- of zegenwagen, welke van vier ſierlijk opgetooide paarden voortgetrokken, en door den Vrede beſtierd werd: in de wolken vertoonde zich eene vliegende Faam, houdende aan den mond en in de rechte hand eene trompet, aan welke eene vlag hing die met eene W praalde; en in de ſlinke hand eenen van vrucht belaadenen Oranje tak: in 't verſchiet zag men de Stad Vlisſingen, daar de Vorst naar toe reed, en op welke eene opgaande Zon haare ſtraalen ſpreidde: boven dit, las men in een kleiner *Chasſinet* dit opſchrift:

FE-

Het Huis met de Illuminatien van den Heer Mr. JACO

…AN DER MANDERE D'OUWERKERK, *Eersten regeerenden Burgermeester.*

PRAALBOOG staande voor het Huis van den Heer Mr. WILLEM HURGRONJE [illegible] *Schepen*

FELICISSIMUS PRINCIPIS ADVENTUS,

Dat is:

DES PRINSEN ZEER GELUKKIGE KOMST.

Aan de ééne zijde der deure ftonden twee diergelijke raamen: in het onderfte zag men eenen fraaien Oranjeboom, onder den welken de Godsdienft, de Standvaftigheid, de Gerechtigheid en de Getrouwheid, nevens den Vrede, de Vrijheid, en den Koophandel bij malkander vereenigd waaren, in zijnen aangenaamen Lommer veilig rustende: in het bovenfte en kleinfte las men deeze woorden:

SPES NOSTRA SALUTIS,

Dat is:

ONZE HOOP VAN HEIL.

Een raam, aan de andere zijde van de deure geplaatst, verbeeldde de bij de dichters vermaarde gouden eeuw, kenbaar aan verfcheidene blijken van ruste, vrede, vreugde, en overvloed van aard- en boomgewasfen: aan den éénen kant, voor aan, ftond eene Vrouw, verbeeldende de Hoop, houdende haaren voet op een anker, heffende haare oogen en reikende met haare armen naar boven, van waar eene duif, met eenen olijftak in haaren bek, nederdaalde; een kleiner raam was boven dit geplaatst, waar in men las:

REDEANT SATURNIA REGNA,

Dat is:

LAATEN DE SATURNISCHE TIJDEN WEDERKOOMEN!

Alle die *Chasfinetten* of Raamen waaren van achteren helder verlicht, en het ganfche fieraad daar het huis mede bezet was, praalde met omtrent vierhonderd en vijftig glazen met brandende ftoffe.

Voor het huis van den Heer Mr. *Willem Hurgronje*, Raad, en Oudfchepen, ftond een zeer fierlijk gefchilderde praal- of eere boog: dezelve was, buitenwerks, dertien voeten breed; de pijlasters hadden de hoogte van twaalf en een half voet, en de breedte van zeftien duimen: het bovenftuk dat op dezelve rustede, was hoog acht en een half voet, hebbende dus het geheele werk de hoogte van één en twintig voeten: zoo de pijlasters, als het bovenwerk, waaren helder met in twee en tachentig glazen brandende ftoffe *geïllumineerd*; en boven in den Boog praalde een van achteren verlicht *Chasfinet* met de Wapenen van Zijne Doorluchtige en Haare Koninglijke Hoogh. verzeld met dit bijfchrift:

SUB HAC AEGIDE,

Dat is:

ONDER DEEZEN SCHILD.

Voor het huis van den Heer *Bernard Mauritz*, Raad en Oudſchepen, Rentmeeſter van de Domeinen van Zijne Hoogheid, ſtond een ſierlijke praalboog, hebbende de zelfde breedte als het huis zelf, en zijnde dus zes en vijftig voeten breed; de hoogte was in 't midden van twee en dertig, en aan de zijden van zeven en twintig voeten: deeze eereboog, van hout 't zamen geſteld, was uitgevonden en op de kunſtigſte wijze met zeer leevendige verwen beſchilderd door den Hr. *Jan Huis*, Schilder te Middelburg: Zes opgaande pijlasters, iederter breedte van vijf en een half voet, onderſteunden het boven werk, maakende dus met het zelve uit vijf mindere boogen: elk deezer pijlaſteren, welke zeer fraai uitgewrocht waaren, pronkte met ſierlijk Loof- en Schulp werk, en droeg aan eenen kant, naamelijk naar het midden toe, eenen hoorn des Overvloeds, uit welke verſcheidene zeer leevendig verbeeldde vruchten ſcheenen voort te koomen; en was daarenboven onderaan voorzien van ſchulpen, koraal takken, of diergelijke gewasſen, al het welke, zeer natuurlijk verbeeld was: op elken ook, maar hooger aan, zag men vruchtdraagende Oranje takken.

De twee middelſte pijlasters pronkten elk met eenen in groente liggende, en door den naar boven uitgerekten hals fonteinswijze waterſpuuwende Zwaan: op elken der vier anderen, in 't midden, zag men eenen waterſpuuwenden Satyrskop.

Boven de twee middelſte pijlasters ſtonden twee kostelijke *Vaazen*: twee insgelijks, maar van eene andere gedaante, ſtonden boven de naastvolgende pijlasters: en tusſchen de twee middelſte en de twee naastvolgende, hingen boven aan fraaie bloemfestoenen.

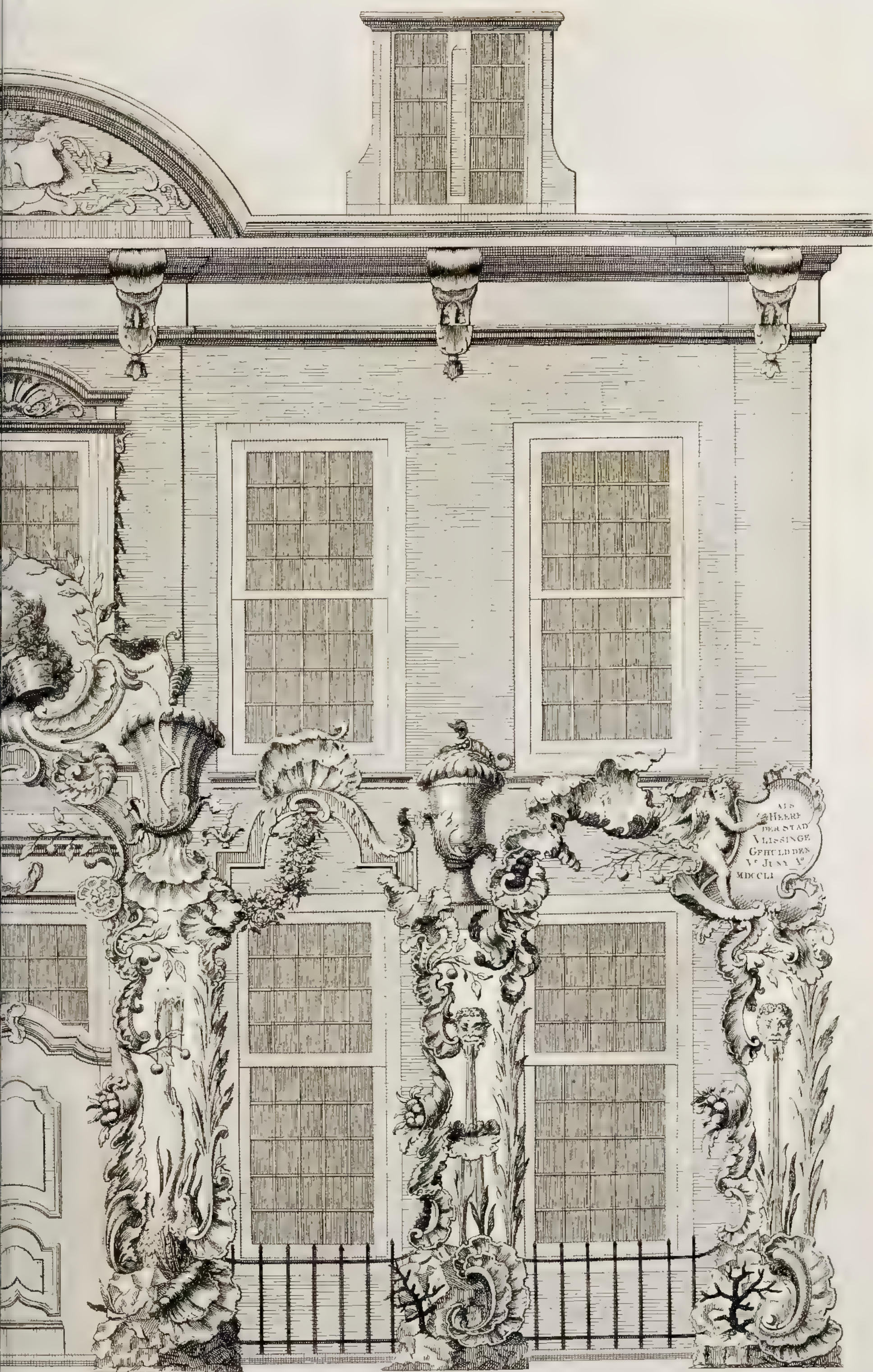
Boven den middelſten boog praalde het *Portrait* van Zijne Doorluchtige Hoogheid; en ter wederzijde van den boog, boven de twee uiterſte pijlasters, zag men een ſchulpswijze uitgeſneeden Schild: in het eene, ter rechte zijde van het huis, ſtond TER EERE VAN ZIJN HOOGHEID, W. C. H. F. PRINCE VAN ORANGE EN NASSAU: in het andere, ALS HEERE DER STAD VLISSINGEN GEHULD DEN Ve JUNIJ ANNO MDCCLI: en elk deezer Schilden werd vastgehouden door een gevleugeld Kind.

Dit ſierlijke Werk was zeer helder *geïllumineerd* door het licht van zes brandende flambouwen.

Het

PRAALBOOG voor het Huis van den Heer BERNARD MAURITZ, …

…ad en Oud Schepen, Rentmeester van de Domeinen van Zyne Hoogheid.

Het Huis met de Illuminatien van den Heer Mr. PIETER VAN GOETHEM Oud Scheepen

Het huis van den Heer *Pieter van Goethem*, Oud Schepen, was aan alle de pinanten verſierd met fraaie geſchilderde pijramiden of naalden, welke met loof en ſchulpwerk en afloopende fonteinen voorzien waaren.

Ter rechte zijde van de deure, ſtond in een verlicht *Chasſinet* een beeld, vertoonende de Godvrucht, waar boven dit woord ſtond:

PIETATE,

Dat is:

DOOR DE GODVRUCHT;

Boven de deur praalden de Wapens van H. Doorluchtige en Koninglijke Hoogheden, geſchilderd op een *Chasſinet* dat van achteren verlicht was, en daar boven las men,

PRINCIPIBUS AURIACIS,

Dat is:

DOOR DE PRINCEN VAN ORANJE;

Ter ſlinke zijde van de deure, zag men in een insgelijks verlicht *Chasſinet*, een beeld, vertoonende de Getrouwigheid, waar boven ſtond:

FIDEQUE,

Dat is:

EN DOOR DE GETROUWIGHEID;

En eindeljk, boven de deur, onder de Wapenen van H. Hoogheden, las men deeze woorden,

NOSTRA RESPUBLICA CREVIT,

Dat is:

IS ONS GEMEENEBEST GROOT GEWORDEN.

Maakende dus deeze verſcheidene uitdrukkingen te zaamen deeze ſpreuk uit:

PIETATE, PRINCIPIBUS AURIACIS, FIDEQUE, NOSTRA RESPUPLICA CREVIT, dat is: DOOR DE GODVRUCHT, DE PRINSEN VAN ORANJE, EN DE GETROUWIGHEID, IS ONS GEMEENEBEST GROOT GEWORDEN.

Deeze beelden, als ook de Wapens van Zijne Doorl. en Haare Koningl. Hoogh. waaren met fraai loofwerk omringd, en zoo deeze, als andere ſieraaden, waar mede het huis bezet was, leevendig geïllumineerd, zijnde aan dezelve gehecht drie honderd en dertig glazen met brandende ſtoffe.

Het was omtrent twaalf uuren in de nacht geworden, wanneer Zijne Hoogheid, zich over alle de Vreugde en Liefde tekenen, Zijnen Vorstelijken Perſoon hier beweezen, zeer vergenoegd getoond hebbende, onder duizend zegenwenſchen naar Middelburg vertrok, rijdende de zelfde Heeren gecommitteerden, die Zijne Hoogheid van Middelburg opgehaald hadden, mede, om den Vorst, in zijn vertrek, als in zijne komſte, geleid te doen.

Dus hebben wij, goedgunſtige Leezer, aan onze belofte voldaan, en U (hoewel met eene ruuwe en onvolmaakte ſchetſe) van de Vreugde, die de tegenwoordigheid van onzen dierbaaren Erfheer in onzer aller harten verwekt heeft, een denkbeeld gegeeven: eene Vreugde, die niemand der geenen die dien beminnenswaardigen Vorst wel gekend hebben, als ongegrond voorkomen kan; en die alle rechtgeaarde Patriotten reeds gevoeld hebben, als zijne Doorluchtige Hoogheid tot de wigtige eerampten, die Hij in den Staat bekleedde, verheven werd.

Maar ach! het heeft den Alwijzen Beſtierder der menſchelijke zaaken niet behaagd, deezer vreugde eenen langen duur te geeven; weinige jaaren na het verheffen van dien dierbaaren Vorst tot het Erfſtadhouderſchap der Vereenigde Nederlanden; weinige maanden na Zijne Inhuldiging in zijne Vaderlijke goederen; weinige dagen na zijne te rug-komſt van eene reize die men hoopte gelukkige gevolgen voor Zijne gewenschte gezondheid te zullen hebben; is Hij ons, in het waarneemen van gewichtige zaaken, in het behartigen van 's Lands welvaart, in netelige omſtandigheden, in den tijd dat Zijne hulp ons Gemeenebest ten hoogſte noodig was; door eenen onverwachtten, voor Hem zaligen, maar voor ons bitteren dood ontrukt: En zouden wij gedenken aan Zijne waarlijk Vorſtelijke hoedaanigheden; aan Zijne oprechte liefde voor het Vaderland; aan Zijnen onvermoeiden iever voor den gemeenen welſtand; aan Zijne ſchrandere kundigheid in ſtaat- en oorlog-zaaken; aan Zijne ongemeene oplettendheid om alles wat het Land nuttig kon zijn, te bevorderen, en alles wat het zelve nadeelig kon weezen, afteweeren; aan Zijne ſteeds

ſteeds blijkende Godvruchtigheid; aan Zijne geduurige zorge voor het welzijn van Land en Kerke; zouden wij, zeg ik, aan alle deeze dingen gedenken konnen, zonder op het innigſte van Zijn verlies aangedaan te zijn? jaa, zoude niet, te konnen vergeeten wat wij aan Hem verlooren hebben, eene onverantwoordelijke ondankbaarheid zijn, niet alleen tegen Hem, die zoo trouw voor ons gewerkt heeft, maar ook tegen God zelven, die Hem aan ons gegeeven had?

En hebben inzonderheid de Vliſſingers niet de gewigtigſte redenen om dien zoo beminnelijken Vorst te betreuren, daar zij de gewigtigſte redenen hadden om te hoopen, en hoopten, dat Zijne vlijtige zorgen, door des Heeren Zegen, deeze van haaren voorigen luiſter zoo vervallene Stad weder in eenen bloeienden ſtaat zouden brengen? en, indien wij nu nog eenige reden hebben om te hoopen, dat wij eens den zeer gekrenkten Koophandel op eenen beteren voet, en in 't bijzonder deeze eertijds zoo volk-en neering-rijke, maar ſint eenen ruimen tijd merkelijk in beiden afneemende, Stad, in eenen voorſpoedigen toeſtand zien zullen; zijn wij het niet ten grooten deele verſchuldigd aan de wijze maatregulen, die Zijne Doorluchtige Hoogheid tot bevordering van zoo nuttig een oogmerk genoomen had? en moeten wij niet erkennen dat wij, Hem betreurende, een werktuig van geluk en voorſpoed betreuren, het welke ons van God gegeeven, maar kort daar na ontnoomen is?

Zouden wij niet met eene waare tederhartigheid ons herinneren, hoe de beminnelijke inborst van dien Vorst, in den korten tijd, dien hij in onze Stad doorgebragt heeft, heeft uitgeblonken? Met een edelmoedig, en t'effens vriendelijk gelaat ontfing Hij de toejuichingen en zegenwenſchen van het Hem omringende Volk: alle, die de eer hadden zijnen Vorstelijken Perſoon te naderen en aanteſpreeken, werden van Hem op de beleefdſte en minſaamſte wijze ontfangen en beantwoord: Hij toonde zig zeer aangedaan over de blijken van liefde en hoogagtinge, die Zijner Vorstelijke Doorluchtigheid gegeeven werden: Hij gaf de baarblijkelijkſte tekens van vergenoeginge over de Vreugd en Eerbied die men Hem betuigde: in één woord, Hij ſcheen hier gekoomen te zijn, veel min als een Heer bij zijne Onderzaaten, dan als een Vader bij zijne kinders.

De tijd, die ons door ondervinding terſtond heeft getoont, dat wij, het geene wij in dien prijswaardigen Vorst verlooren hadden, in Zijne Koninglijke Weduwe wedergevonden hebben, en (wij hebben reeds reden om het te hoopen) in den jongen Vorst, Hunnen dierbaren Zoon, wedervinden zullen (God wille daar toe zijn

leeven ſpaaren) de tijd, zeg ik, mag ons wel troosten over het ſmartelijk verlies, dat wij door zijnen dood geleeden hebben; maar nooit ons doen vergeeten, hoe groot dat verlies geweest zij, wat die Vorst voor ons gedaan hebbe, en wat wij Zijner gedachtenisſe ſchuldig zijn!

De Groote God, bij wien geen ding onmoogelijk is, belette door Zijne Vaderlijke Voorzienigheid, dat dit Verlies ooit eenige rampzalige gevolgen hebbe! Hij wende van het Land en van deszelfs inwoonderen, alle plaagen! Hij ſtorte Zijne dierbaarſte zegeningen uit over het ganſche Huis van Oranje; behoude en beſcherme Haare Koninglijke Hoogheid, nevens de twee Vorstelijke Spruiten, en dekke ze alle met de ſchaduwe Zijner Vleugelen! Hij zegene alle de Leden zoo van Staats- als Stads-regeeringe, en kroone hunne wijze onderneemingen met eene gelukkige uitkomſte! Hij doe deeze Stad bloeien, en dagelijks in luister en voorſpoed toeneemen; verrijke haare Inwoonders met alle tijdelijke en geestelijke goederen; en bewaare hen tegen allerlei gevaaren! Hij geeve ons allen allerhande Zegen, en voornamelijk Zijnen Geest, om door deszelfs bijſtand een goed gebruik van zijne gaaven te maken, tot handhaving van den zuiveren Godsdienst, tot eere van des Heeren grooten Naam, en tot eeuwige Zaligheid onzer Zielen!

A M E N!

ZEGEN-

ZEGEN-WENSCH
AAN
ZIJNE DOORLUCHTIGE HOOGHEID,
WILLEM KAREL HENDRIK FRIZO,
PRINS VAN ORANJE EN NASSAU, enz. enz. enz.

ERFSTADHOUDER, CAPITEIN, EN ADMIRAAL GENERAAL DER VEREENIGDE NEDERLANDEN, enz. enz. enz.

ERF-HEER VAN VLISSINGEN.

En in die hoedaanigheid aldaar Ingehuldigd op den 5den Junij
MDCCLI.

VORST, die ons zijt van God gegeeven,
Om, door de trouwe Hulp van Zijn' verheeven' Hand,
In ons zoo dierbaar Vaderland
Den ouden Luister weêr, en Roem, te doen herleeven:
Vorst, ons gezonden, als een teken van Zijn' Gunst,
Tot welzijn van het Land, tot vreugd van die 't bewoonen,
Laat mij, ſchoon niet geleerd in Kunst,
Maar door mijn hart genoopt, U mijn' gevoelens toonen;
Gun, dat ik U mijn' wenſchen uit',
En wil mijn' zwakke pen verſchoonen,
Om dat het geen zij ſchrijft, uit liefde en eerbied ſpruit.

Gezegend zij de dag, die dag van God beſchooren,
Die U dat wigtig Eerampt gaf
Van veelen U reeds toegewenscht te vooren!
De hoop verrees als uit het Graf
Wanneer aan 't Neêrlands Volk die tijding kwam ter ooren.
Geloofd zij God, zijn Lof vloeie onze lippen af!
Die U tot onzen troost en welſtand heeft verkooren
Als zelfs Zijn' Hand ons ſloeg met een' verdiende ſtraf!
Jaa; in Zijn' Gramſchap heeft Zijn Zegen uitgeblonken:
De glans van 't Land was reeds verdord,
Zijn' gronden ſcheenen ingeſtort,
En van een' hoogen trap was 't reeds omlaag gezonken,
Rust, Vreede, zekerheid, ſcheen, voor nog lang geſchort,
Men zag aan allen kant het oorlogsvuur ontvonken:
God ſpreekt; Hij ſtelt U aan; de ſtilte volgt; in 't kort,
Ruſt, Vreede, zekerheid is ons op nieuw geſchonken!

Gelukkig Werktuig in Gods Hand
Van 't welzijn van ons Vaderland,
Wat moogen wij van U, door Hem beſtierd, niet wachten?
Wanneer me een' Vorst en Deugd en Godvrucht ziet betrachten,
En ſteunen in zijn doen op 's Heeren onderſtand;
Den Armen zijn tot hulp, den Kleinen niet verachten;
Het Volk hem toebetrouwd, als een zorgwaardig pand
Nooit laaten gaan uit zijn' gedachten,
Maar zoeken 't Heil deszelv' bij dagen en bij nachten
Met al de Kracht van zijn Verſtand;
Dan mag men eerst met recht 's Lands welvaart zich belooven:
Zoo is 't met ons, van God, Die alles ziet van boven,
En alles naar zijn' Wil regeert,
Is zulk een Prins op ons in Waardigheid verheeven,
Een Prins, van kindsbeen af in zuiv're deugd geleerd:
Met recht dan moogen wy in hoope en ſtilte leeven,
En danken God, Die ons zoo gunstig heeft vereerd!

Maar Vorst, wat doe ik om mijn' Vreugd U te bewijzen?
Zal ik hier trachten naar verdiensten U te prijzen,
En tellen alle Uw' deugden op?
Neen, neen, mijn' zwakke ſtem zou tot dien hoogen top
Niet durven zoeken te geraaken:
Dies zoude ik mijn gezang, te lang voor U, hier ſtaaken,
(Te lang voor U, Die zelfs geen oogenblik
Verwaarloost in 't beſtier der U vertrouwde Zaaken)
Laat echter toe, Doorluchtig Vorst, dat ik,
Om, wat mijn hart U wenscht, U hier bekend te maaken,
Nog eens op dit papier mijn' pen tot ſchrijven ſchik'.

God houde op U zijne Oogen altijd open:
God ſtorte op U zijn' rijken Zegen neer:
God laate nooit één' dag ten einde loopen
Die U niet zij tot Voorſpoed, Vreugd, en Eer:
Den ganſchen tijd van U, ons dierbaar, Leeven
Bevindet g' U met Heil en Gunst gekroond:
God wille altoos een' goeden uitſlag geeven
Aan d' iever, dien Gij voor ons welzijn toont.

Hij

Hij zij met U, die Heer der Hemelſche Oorlogs-benden,
Om U tot hulp te zijn door kracht en wijs beleid,
Om alle ramp van U zorgvuldig af te wenden,
En vullen ſteeds Uw hart met nieuwe Dapperheid!
Hij zij met U, die Vorst, Wiens Naam is Vorst van Vreede,
Op dat gij ſteeds Zijn licht voor Uw gezicht beſchouw't,
En dus Uw Voet den Weg, dien Hij U wijſt, betreede
In 't waaken voor het Volk, dat U is toebetrouwd!
Hij zij met U, die Geest, Wiens kracht de Zielen heiligt,
Dat Zijn verlichtend Vuur Uw' boezem ſteeds beſchijn',
Op dat Gij altijd moog't, door zulke Hulp beveiligd,
Sterk, tegen Vleierij; Wijs, tegen Leugen, zijn!

Dus doe de Goede God U ſtaag zijn' goedheid proeven:
Hij maake, dat geen' Smart ooit koome Uw' Ziel bedroeven:
Hij neeme in Zijne' Beſcherming, U,
Uw' dierbaare Echtgenoot, Uw' teêrgeliefde Kinderen;
Hij geeve dat geen leed, geen kommer ooit, van nu
Tot in een' lange reeks van jaaren, U moog hinderen!
Hij houde U door Zijn' Arm van ongelukken vrij;
Hij wille U als Zijn Oog bewaaren;
Voor U, voor Hun, voor ons Uw dierbaar leeven ſpaaren
En dekken met Zijn' Hand, als met een Schild, Uw' Zij,
Op dat Gij Zijt behoed voor allerlei gevaaren.
Hij wille Ulieden hier op aarde een' langen tijd
Zijn' Gunst, op alle wijze, aan Ziele en Licchaam toonen;
En, als die tijd ſtip eens, dien Vorst noch Herder mijdt,
Het laatſte zal in 't graf doen woonen,
Dat d' eerſte dan, van rampe in eeuwigheid bevrijd,
Zich door den Heiland zie met Eere en Blijdſchap kroonen;
En wachte zonder vrees dien dag, dien ſchoonen dag,
Op welken zij zich weêr aan 't Licchaam zal vereenen,
En zien geen' oorzaak meer van weenen,
Gelijk zij menigmaal in 't tijd'lijk leeven zag!

Vlisſingen
den 5 Juny
1751.

DAN. THEOD. HUËT.

TREUR-DICHT

OVER

ZIJNE DOORLUCHTIGE HOOGHEID

WILLEM KAREL HENDRIK FRIZO,

PRINS VAN ORANJE EN NASSAU, *enz. enz. enz.*

ERFSTADHOUDER, CAPITEIN, EN ADMIRAAL GENERAAL DER VEREENIGDE NEDERLANDEN, *enz. enz. enz.*

ERF-HEER VAN VLISSINGEN.

Overleeden den 22 *October* MDCCLI.

DE REPUBLIJK SPREEKT.

HOE vinnig treft mijn' Ziel, op deezen traanen dag
Een onverwachtte slag,
En doet de Vreugd in Rouw, de Rust in Vrees verkeeren!
O met hoe scherpe een' Straf
Slaat mij op 't onvoorzienst' de gramme Hand des Heeren!
Mijn Friso ligt in 't graf!

O Smart! die, als een zwaard, mijn ingewand doorboorde
Toen ik die tijding hoorde
Die in mijne ooren als een zwaare donder klonk!
De Rouw dek' Dorp en Wallen;
De Zang verkeere in Klagt; de Kroon, die God mij Schonk,
Is van mijn hoofd gevallen!

Mijn wensch, mijn Schat, mijn Troost, door wien ik dacht dat God
Van mijn bouwvallig Lot
De gronden staaven zou tot heil der Nederlanderen;
Verlaat gij mij zoo ras,
En doet door uw vertrek mijn' hoop in angst veranderen,
Mijn Vreugde vuur in as?

Dit maakt mijn hart benaauwd; dit maakt mijne oogen duister:
Zal dan mijn eerste Luister,
Van meenig Volk benijd, maar ach! te ras verdoofd,
Nooit blinken als voor deezen;
Wijl een zoo harde Slag mij weêr van hoop' berooft,
En brengt in duizend Vreezen?

Och!

Och, al te vroeg verlies! och, al te kort geluk!
'T Hart breekt me van den druk.
Zoo volgt op blijdſchap ſmart: zoo wijkt de rust voor kommer
Daar ligt die ſchoone Boom,
Dien mij de Hemel gaf op dat ik in zijn' Lommer
Zou leeven zonder ſchroom!

God neemt het middel weg, dat Hij mij had gezonden
Tot heeling van mijn' wonden:
Ja, was mijn Willem niet een werktuig in Gods Hand,
Om mij te doen herleeven,
En door Zijn' trouwe Zorg de Zaaken van mijn Land
Een' beet'ren keer te geeven?

Dien Vorst, in Wien de Deugd, die Hem Zijn Schepper ſchonk,
Op zoo veel' wijzen blonk;
Wiens trouw, en vlijt, en geest in Staats- en Oorlogs-kunde,
Zijn in mijn' Ziel' gedrukt;
Die zich, om mijnen wil, geen' rust, geen' uitſtel gunde;
Heeft mij de Dood ontrukt.

Hier treur, hier ween ik om: dit is de bron der traanen
Van Staat en Onderdaanen:
Zoo drukt mij 's Heeren hand, en, zendt mij ſtraf op ſtraf!
Mijn God, Gij zijt rechtvaardig;
Helaas! 't was wel Uw' Gunst, die mij mijn' Willem gaf,
Maar 'k was Uw' gunst niet waardig.

Zoo loont de Heer een Volk, dat met een ijz'ren hart
Zijn' toorn tot branden tart;
Wij zondigden te zaam; Hij ſtraft ons ook te gader:
Wie heeft geen deel in dit?
Mijn Land verliest een' Stut; mijn volk een' trouwen Vader;
Mijn' Kerk een waardig Lid.

Beſtierder van 't heelal, almoogend Opperweezen,
Wat heb ik niet te vreezen,
Indien ik, onbekeerd, Uw' gramſchap langer terg?
Zoudt Gij niet, gansch verbolgen,
Op deeze verſche Wond, zoo pijnelijk, zoo erg,
Nog zwaarder' ſtraf doen volgen?

Maar neen, daar is nog hoop: ik ben nog niet verteerd,
Mijn Land niet omgekeerd,
Mijn' ſteden niet verwoest; mijne akkers niet vertreeden:
O gunsten, die 'k erken!
Mijn Vader! 't is alleen aan Uw' Barmhartigheden
Dat ik het ſchuldig ben!

Verzacht dan ook de Smart, die Gij mij doet beproeven:
O God, wil niet vertoeven!
Hoe zeer ik lijde, Uw' gunst is tot mijn' troost bekwaam:
Gij wilt niet dat ik ſneeve;
Neen, dat de Zondaar ſterve, is U niet aangenaam,
Maar dat hij beter leeve.

Mijn' Kinders, lett hier op, en weert ('t is uw belang)
Uw' Moeders ondergang:
Laat af, door kwaad gedrag Gods lijdzaamheid te tarten:
Hoort eind'lijk naar Zij'n ſtem:
Benaerſtigt Zijn Gebod: ſchikt naar Zijn' Wet uw' harten:
Keert weder, keert tot Hem.

Gedenkt, dat onverwacht Zijn' Hand U kan kastijden
Ook in de blijdſte tijden,
En ſchielijk Uw gejuich doen keeren in geklag:
En, hebt gij dit begreepen,
Elk leev' dan, of hij reeds den dood hem naad'ren zag
Om hem in 't graf te ſleepen.

Mijn Willem leefde zoo, die bij zijn' God nu woont
Met eeuwige eer' gekroond:
'T is winst, het waereldsch' goed voor 't Hemelsch' te verliezen;
Zijn lot zij niet beſchreid,
Hij wist, van kindsbeen af, het heilzaam pad te kiezen
Dat naar den Hemel leidt.

Daar leeft hij nu gerust, en heeft met pijn', noch rampen;
Noch droefheid meer te kampen:
Daar proeft zijn' vroome Ziel een onwaardeerlijk goed,
Op aarde niet te vinden;
Een heil, dat Jeſus zelf heeft met zijn eige bloed
Gekocht voor zijn' beminden.

Daar

Daar plukt die trouwe Vriend van Vrijheid, Land en Kerk',
De vruchten van zijn werk,
En ziet, hoe wijs zij zijn, die op hun' God vertrouwen;
Heer'! dat zijn dierbaar Kroost
De zelfde ſtappen volge, en, tot de Deugd gevouwen
Opwasſe tot mijn' troost!

Bewaar, Algoede God, met Vaderlijke Handen
Die kostelijke Panden;
'T zijn Spruiten van een' Boom, dien mij Uw Liefde ſchonk,
Dat niets ze dan moog' hinderen!
Doe, Heer', de zelfde Deugd, die in den Vader blonk,
Ook blinken in de Kinderen!

Verligt het zwaar verdriet, verzacht den diepen rouw
Van Zyn' bedroefde Vrouw':
Droog met de zelfde Hand, die dus haar Hart doorgriefde
Haar bitt're traanen af;
Dat haar Uw' Gunst, Uw Troost, Uw' Vaderlijke Liefde
Verzellen tot in 't graf!

Behoed hun' hoofden, Heer, een' lange reeks van jaaren,
Voor allerlei gevaaren!
Dat dat Doorluchtig' Huis een middel in Uw' Hand
Tot mijn geluk moog' weezen!
Blijf, blijf van eeuw' tot eeuw mijn' hulp en onderſtand,
Gelijk gij waart voor deezen!

GRAF-SCHRIFT.

De Stuurman van myn Schip, die, wakend' voor myn Heil,
Steeds hield een oog in 't zeil,
Ligt hier, tot groote ſmart van alle Welgezinden;
Doch, ligt 'er niet alleen:
Wat is 'er nevens Hem, dan, in dit graf te vinden?
De Harten van 't gemeen.

DAN. THEOD. HUËT.

O D E

SUR LA MORT DE S. A. S.

GUILLAUME CHARLES HENRI FRISON,

PRINCE D'ORANGE ET DE NASSAU, &c. &c. &c.

GOUVERNEUR HEREDITAIRE, CAPITAINE ET AMIRAL-GENERAL DES PROVINCES-UNIES DES PAYS-BAS, &c. &c. &c.

SEIGNEUR DE FLESSINGUE, &c. &c. &c.

Comment compter les maux que ſubit la Patrie,
Qui paſſa de la mort dans les bras de la Vie,
Lors qu'elle élut Naſſau;
Mais qui, par un revers qui préſage ſa perte,
Voit ſous ſes pieds tremblans ſa propre tombe ouverte
Dans ſon triſte Tombeau?

L'humiliant devoir d'un amour vif & tendre,
La traîna vers ces Lieux où repoſe ſa cendre,
Qu'arroſérent ſes pleurs:
Là, ſon cœur pénétré, qu'un noir chagrin dévore,
Traça, dans ces accens, entrecoupés encore,
Ses cuiſantes douleurs.

„ *Bonheur! Songe éclipſé! momens tiſſus de charmes!*
„ *Qui traînez après vous l'horreur, l'effroi, les larmes!*
„ *Héroïques vertus!*
„ *Soins! Amour! noble Ardeur! tendre condescendance!*
„ *Vive Compaſſion! exacte Vigilance!*
„ *Vous aurois-je perdus!*

„ *L'air s'étoit obſcurci; j'entendois la tempête*
„ *Siffler de tous côtés, & gronder ſur ma tête*
„ *Impitoyablement:*
„ *Aux plus affreux malheurs de toutes parts en bute,*
„ *Je voyois s'approcher ma ruïne, ma chute,*
„ *Et mon dernier moment.*

„ *Mais,*

„ *Mais, voici que le Dieu, que ma douleur imploré;*
„ *Fit luire, tout à coup, une brillante Aurore;*
„ *Qui l'auroit pu penser!*
„ *Le Ciel devint serein, écartant ces nuages,*
„ *Qui devoient enfanter ces foudroyans orages,*
„ *Déjà prêts à crever.*

„ *Quels furent mes transports, juste Ciel, que j'invoque!*
„ *Quels furent mes transports, dans l'étonnante Epoque*
„ *De ces rians succès!*
„ *Oui! m'écartant trop loin du but qu'il s'y propose,*
„ *Je donnois à l'effet, ce qu'exigeoit la Cause;*
„ *Tu punis cet excès.*

„ *De nouveau l'Air mugit; & nous porte la Guerre;*
„ *L'Eclair étincelant précéde le Tonnerre;*
„ *Le jour s'est eclipsé!*
„ *Il part un coup fatal du milieu de l'orage;*
„ *J'entends des cris confus: sauve-nous du naufrage!*
„ *ORANGE est enlevé!*

„ *Ciel! quels sombres pensers enfante ma tristesse!*
„ *Est-ce le dernier coup de ta main vengeresse,*
„ *Qui nous doit écraser?*
„ *Nous reste-t-il encor un rayon d'espérance?*
„ *Est-ce que ta fureur fait pancher la balance*
„ *Pour nous exterminer?*

„ *Au dernier des malheurs reste-t-il un reméde?*
„ *Un avenir affreux m'épouvante; je Céde*
„ *Sous le poids de ces coups;*
„ *Je ne vois que périls, que dangers, & qu'obstacles!*
„ *Osons-nous espérer miracles sur miracles?*
„ *Et les méritons-nous?*

Les pleurs, que cette mort lui laisse pour partage,
Les mots entrecoupés, qui ferment son passage
Suffoquerent sa voix:
Levant les yeux au Ciel, digne dépositaire
D'un bien, que pour un tems partagea notre terre,
Elle adore ses loix.

Cignes harmonieux, qu'un noble essor anime,
Du Parnasse divin montez la double Cime
Qu' Horace fréquentoit,
Lorsqu' Auguste, touché sur sa lyre fidelle,
Acquéroit dans ces chants cette gloire immortelle
Dont l'appas le charmoit.

Mais non, ô Nourrissons des Filles de Mémoire!
Par d'autres & sans vous nous trans mettrons sa Gloire
A nos derniers neveux :
Vos portraits enchanteurs flattent par leur peinture;
Celui que je produis est peint d'après Nature
Ressemblant, Glorieux.

De l'amour envers Lui témoignage authentique
Douleur vive! douleur générale et publique
D'un Etat allarmè;
Larmes des Citoyens, qui pleurez son absence;
Peignez dans votre tendre & touchante eloquence.
Comme il étoit aimé!

Rome! telle autrefois le Tibre t'a trouvée,
Par un Coup tout pareil mortellement blessée:
Tels tes Peuples confus
De la fin de l'Etat crurent voir les indices,
Lorsque de l'Univers l'amour & les délices
Expiroient dans Titus!

Ou plutôt, triste Etat, qui respirois à peine,
Tel tu crus pour jamais ta ruine certaine;
Tel l'Europe te vit,
Lors qu'un Traître, séduit par la cruelle Rome,
Immola dans ton sein ton Pére, ton GUILLAUME,
Au Tiran de Madrid!

EPITAPHE.

ORANGE est mort! quel sujet à décrire!
Chantres divins ennoblissez vos sons:
ORANGE est mort! ...... mais ce seul mot va dire
Ce qu'il étoit, & ce que nous perdons!

JEAN GUEPIN.

LIER-

LIERZANG

OP DE DOOD VAN

ZIJNE DOORLUCHTIGE HOOGHEID,

WILLEM KAREL HENDRIK FRIZO,

PRINS VAN ORANJE EN NASSAU, enz. enz. enz.

ERFSTADHOUDER, CAPITEIN, EN ADMIRAAL GENERAAL DER VEREENIGDE NEDERLANDEN, enz. enz. enz.

ERF-HEER VAN VLISSINGEN.

ENZ. ENZ. ENZ.

Mijn droevig Vaderland, wie telt uwe ongelukken?
Mijn Vaderland, dat U als zaagt 't verderf ontrukken
Toen Ge U aan Naſſau boodt;
Maar thans, uit zijn verlies het tegendeel moet ſtellen;
Daar gij, zoo zwaar geraakt, uw' eigen dood ziet ſpellen
In 's Prinſen droeven dood.

Uw ſchuldpligt wegens Hem, uw' Liefde bracht U nader
Ter plaats daar d'aſſche rust van dien getrouwen Vader,
Waar op ge uw' traanen ſproeit:
Daar was het, dat uw hart, dat zich als voelt verworgen
Al ſnikkende dees' klacht uitboezemde, door zorgen
En drukkende angst vermoeid.

„ O Welvaart! vlugge droom! verkwikkende oogenblikken!
„ Wat ſleept ge al achter U verdriet en naare ſchrikken!
„ Grootsch hart, der Deugd' gewijd!
„ O Liefde! o nijv're zorg! en teed're inſchik'lijkheden!
„ O mededoogendheid! o trouwe waakzaamheden!
„ Zijn we U dan eeuwig kwijt!

„ Het blaauwe zwerk wordt zwart! ik hoor de ſtormen raazen,
„ Die mijn ontluisterd hoofd aan allen kant verbaazen,
„ En ſidd'ren doen van ſchrik!
„ Bij dit bedroefd geval zie 'k als op aarends wieken
„ Mijn ſlag, mijn ondergang, mijn jongſten morgen krieken,
„ Jaa ,'t uitterſte oogenblik.

 „ Maar

„ Maar zie eens hoe mijn God, voor Wien 'k mij heb geboogen,
„ Zoo op een oogenblik ons toelichtte uit den hoogen:
„ Wie had dat ooit gedacht!
„ De Hemel werd weêr klaar en deed de wolken wijken,
„ Die anderzins mijn' ramp oogſchijnlijk deeden blijken,
„ Reeds trillende afgewacht!

Hoe werd ik toen verrukt, o God dien 'k heb gebeden,
Hoe werd ik toen verrukt in die wellustigheden,
In dit toelacchend lot!
Maar jaa, 'k ben buiten 't ſpoor van Uwen wil geweeken,
Ik ſchreef aan de uitkomst toe dat d' oorzaak eiſchte: Uw wreeken
Was daarom recht, o God!

„ De Staatlucht dikt op nieuw, en dreigt 'er oorlog onder,
„ Zoo als de felle ſtraal des blikſems ſpelt den donder;
„ De dag van wellust bukt;
„ Dees' ſlag verwekt een kreet uit 't middelpunt der wolken:
„ O God! help Neerlands kiel in deeze onſtuime kolken!
„ ORANJE is ons ontrukt!

„ Ach Hemel! welke een' vrees wordt uit mijn' druk gebooren!
„ Is dit de laatſte ſlag door uwe wraak beſchooren
„ Die mij verpletten zal?
„ En blijft 'er wel een ſtraal van hoop meer glinst'rend prijken?
„ Moet dan het evenwicht van uwe ontferming wijken
„ Bepaald tot onzen val?

„ Jaa, blijft 'er nog wel heil in d' uiterſte ongelukken?
„ Een welvoorziene ramp doet mij weemoedig bukken
„ En wijken voor dien ſlag:
„ 'K Zie niet dan ſchrik en vrees en warling 't zamen loopen;
„ En durven wij met recht wel meer op wond'ren hoopen
„ Door ons ontaard gedrag?

De traanen, die dees' dood U doet uit d'oogen leeken,
Dit ſnikkende gekerm, dat Uw op 't hart blijft ſteeken,
Maakt dat Uw ſtem hier ſtuit:
Gij ſlaat uwe oogen op en laat dat pand daar boven
(Dat ons, doch korten tijd, veel heils ſcheen te beloven;)
En zwijgt voor Gods beſluit.

o Eed'le dichtens lust! beziel uw' Dichterschooren!
Voer ze op de dubble kruin des Zangbergs: laat hen hooren
Gelijk de lier weleer
Des grooten Venuzijns Augustus's deugden raakte,
Die Hem door 't eeuwgedicht onwelkb're kransfen maakte,
Bij Hem zoo hoog in Eer'!

Maar neen; gij hoeft uw' toon niet naar Zijn lof te buigen:
Wij brengen zonder U, door andere getuigen,
Dien in het Eere-Choor:
Uw vleiende penseel blanket te veel het weezen;
Ik geef hier zijn taf'reel, zoo als Hij was voor deezen,
Dat niet een' trek verloor.

Van onze min tot Hem onwraakbaare getuigen,
o Algemeene Rouw! o Rouw, die ons doet buigen!
o Staat van smart' doorgriefd!
o Traanen thans zoo mild bij elk der Burgerije!
Komt, maalt nu in uw' juiste en eige schilderije,
Hoe zeer Hij wierd geliefd!

Zoo heeft, o Rome, eertijds de Tiber U gevonden,
Als een gelijke slag u dood'lijk 't hart kwam wonden:
Zoo werd uw Volk bedrukt;
Jaa, 't einde van den Staat scheen nu te zijn gebooren,
Om dat de liefde en lust des Volks, als glad verlooren,
In Titus werd ontrukt.

Of liever, droeve Staat, wiens Heil begon te blinken;
Zoo dacht ge voor altoos weer naar den grond te zinken;
Zoo zag Europe U toen,
Wanneer een moordenaar, door Rome's Geest gedreeven,
Uw' Vader Willem bracht verraaderlijk om 't leeven,
Filippus's haat ten zoen!

G R A F S C H R I F T.

Wie kan ORANJE's Dood gevoelig ons beschrijven?
Zing nu o Dichterdom, dat grootsche stoffen kiest.
ORANJE is weg! maar dit zal onuitwischbaar blijven,
O Neerland! wie Hy was, en wat ge aan Hem verliest.

A. P. Lambrechtsen;
Uit het Fransch van den Heere
JAN GUEPIN.

B E R I G T

WEGENS DE

P L A A T E N,

In dit WERK voorkoomende.

De Tytelplaat, moet geplaatst worden tegen over deszelfs Uitlegging voor den rooden Tytel.

Het Portrait van Zyne Hoogheid, tegen over de laatste Byschriften op de Afbeelding. . . . . *op Bladz.* 1

De Sleutels der Stad Vlissingen aan Zyne Hoogheid aangeboden, en

De Plegtige Inryding van Zyne Hoogheid door de Rammekens Poort. *tegen over Bladz* 18

De Gedenkpenning op de Plegtigheid gemunt en door Zyne Hoogheid te Vlissingen gestrooit. . . . . . *is gedrukt op Bladz.* 34

De Maaltyd voor Z. D. H. in de Raadkamer aangeregt, en

De Vertoning van de Fles van St. Willebrord en verdere Antiquiteiten. *tegen over Bladz.* 36

Het Vuurwerk op de groote Markt te Vlisfingen opgerecht. . . —— 49

Het Huis met de Illuminatien van den Heer Baljuw Lambrechtsen. . —— 53

Het Huis met de Illuminatien van den Heer Burgermeester Jacob van der Mandere d'Ouwerkerk. . . . . —— 54

De Praalboog van den Heer Mr. Willem Hurgronje Raad en Oud Schepen. —— 55

De Praalboog voor het Huis van den Heer Bernard Mauritz Raad en Oud Schepen, Rentmeester van Zyne Hoogheid. . . . . . —— 56

Het Huis met de Illuminatien van den Heer Mr. Pieter Goethem Oud Schepen. —— 57

By den Drukker, die dit Werk thans op ordre van de Ed. Agtb. Heeren Regeerders der Stad Vlissingen *heeft gedrukt, is insgelyks in den jaare* 1751 *op ordre van de Ed. Agtb. Heeren Regeerders van de Stad* Veere *gedrukt en uitgegeven*

De Plegtige Inhuldiging van Zyne Doorlugtige Hoogheid, WILLEM KAREL HENDRIK FRISO, Prinse van Oranje en Nassau, enz. enz. enz. als Markgraaf van Veere, op den 1 Juny des Jaars 1751: ten verzoeke van de Ed. Agtb. Heeren Regeerders dier Stad uit egte Stukken beschreven door Andreas Andriessen, Jak. Z. Predikant te Veere. Versierd met de Afbeeldingen der Eerepoorten en andere Sieraaden in dit Werk beschreven.

Deeze beide Werken zyn op eenerhande grootte gedrukt om voegzaam by elkander te konnen gebonden en tot eene eeuwigduurende Gedagtenis voor de Nakomelingschap bewaard te worden.